פולע טאבעל־ע פון דער מלוכה־לאטעריע זעה 14־טע זייט

Opłata pocztowa uiszczona ryczałtem
NAJER FOLKSBLAT
פרייז 35 גראשען.
היינט 16 זייטען

נייער פאלקסבלאט

№ 69 | Łódź, Piątek 21 marca 1930. | אכטער יאהרגאנג | לאדז, פרייטאג, כא אדר תר״ץ | № 69

Adres Redakcji i Administracji: Łódź, Piotrkowska 21, tel. 224-71. | אדרעס פון רעדאקציע און אדמיניסטראציע: לאדז, פעטריקאווער 21, טעל. 224-71

פיל פערקויפען און וועניגער פערדינען איז דער געבאט פון דער היינטיגער שעה!

בעקאנטמאכונג!

סוחרים, האנדווערקער און אנגעשטעלטע, איידער איהר געהט ביים היינטיגען שווערען קריזיס קויפען שיך פאר אייך און אייער פאמיליע, בעזוכט פריהער מיין שיך-געשעפט וואו עס געפינט זיך שטענדיג
א גרויסער אויסוואהל פון
דאמען, מענער און קינדער-

שיך

ביליג, שעהן און גוט!

אז מיינע שיך זענען עלעגאנט, שעהן און גאראנטירט גוט, דאס ווייסען שוין אלע, אבער פון אזעלכע ביליגע פרייזען ווי איצט האט איהר נאך נישט געהערט

קומט און איבערצייגט אייך!

מיט אכטונג

אייגענע אויסארבייטונג!

פ. קירשטיין, לאדז
פאמארסקא 8, טעל. 187-38

בעקאנטמאכונג

דערמיט ווערט בעקאנט געמאכט דעם געעהרטען פובליקום, אז עס האט זיך געעפענט

א פאבריק פון ווינער מעבעל
א. פ. „VIENPOL", זאוואדזקא 5

און בעזיצט שטענדיג אויף לאגער א רייכען אויסוואהל פון פערשידענע שטוהלען, פאטעלען, פאטעליקעס, טאבורעטקעס, טישלעך צו גראמאפאנען און ראדיאס און פערשידען אנדער מעבעל, וואס האט א שייכות מיט געבויגען מעבעל-אויסארבייטונגען.

מיט אכטונג
„VIENPOL", Zawadzka 5.

ציוניסטישע ארגאניזאציע אין לאדז, פילהארמאניע-זאל, נארוטאוויטשא 20.

זונטאג, דעם 23 ה. ח. 12 א זייגער מיטאג, קומט פאר

א גרויסע טרויער-אקאדעמיע

געווידמעט דעם אנדענקען פון בעריהמטען ענגלישען מלוכה-מאן, דעם גרויסען יודען-פריינד און שאפער פון דער בעקאנטער דעקלאראציע וועגען ארץ-ישראל

לארד ארטור דזשעמס באלפור

די פרטים וועלען מיטגעטיילט ווערען זונטאג.

איינגאנגס-בילעטען (פון 50 גר. ביז 1 זל.) שוין צו בעקומען אין ציוניסטישען ביורא (צעגעלניאנא 4).

וויכטיג פאר הויזווירטינס!

מיר דערוויסען זיך, אז מאנכע סוחרים פערקויפען מאשטש צו פאדלאגעס אויף געוויכט פון אויסארבייטונגען פון אנדערע פאבריקען אלס מאשטש פון דער מארקע „Jaśniej słońca"

מיר מאכען דעריבער בעקאנט, אז אונזער פאבריק ארבייט אויס די איבעראל בעקאנטע מיט איהר גוטקייט מאשטש

„Jaśniej słońca"

נור אין אריגינעלע בלעכען צו 200 גר., 400 גר., 1000 גר. און 2000 גר.

אויף דעם מאשטש אונטער דער צודעק געפינט זיך די פערגאמינירטע שוץ מארקע לויט № 148.76

מאשטש אויף געוויכט פערקויפען מיר נישט

און אזעלכע דארף מען צוריקווארפען אלס נאכגעמאכטע סחורה. די נישט געוויסענהאפטע סוחרים וועלען מיר צוציהען צו געריכטליכער פעראנטווארטליכקייט.

Fabryka Przetworów Techno-Chem.
„MARY"
WARZSZAWA-SIELCE
Zajączkowska 9, tel. 419-69

א קוואליפיצירטע
ס־יטע-נייהערין
און וועש נייערין זוכט א פאסטען. אפערטען אונטער S. G. אין אדמ"נ.

Dr. med.
E. Reicher

הויט- און ווענערישע קראנקהייטען
היילונג מיט דיאטערמיע און עלעקטראטעראפיע
28 פאלודניאווא 28
נעמט אן פון 8–10 פרי און פון 12–2 נאכמ. און פון 7–8³⁰ אוו. זונטאג פון 9–2 נאכמ.

דערמיט בעשטעטיג איך, אז

די שבועה,

לויט א דעציזיע פון קרייז-געריכט צווישען

קרישטאל און גוטמאן

איז צוליב'ן אויסגלייך נישט פארגעקומען.

הרב ה. הארצשטארק.

בית הכנסת „אהל יעקב"

הזכרת אבל

מחר, בשבת פרשת תשא (23/3) תערך תפ"ה והזכרת לנשמתו של האי גברא רבא, החסיד שבאומות העולם, שע"י נתגלגלה הזכות ו.תנת ההצהרה הידועה בשם „הצהרת בלפור", המכרת זכות עם ישראל על ארץ ישראל

לורד ארטור דזשעמס בלפור ז"ל

נאום האבל ישא הנואם הציון מר משה לימון. והנו מזמינים בזה את כל הציונים לבוא לעת התפלה בשעה חצי העשירית בבקר לבית-הכנסת.

הועד

דאנקזאגונג.

דערמיט דריקען מיר אויס אונזער הארציגסטען דאנק דעם ה'

דאקטאר גזשעגאזש ראזענבערג
גדאנסקא 44

און דעם סטארשי פעלדשער

ה' לייבל ברעגמאן, קעלמא 28

פאר זייער אונערמידליכער מיה ביים אויסקורירען אונזער לאנג-יעהריגען גבאי און פערוואלטונגס-מיטגליד ה' בערל שטארך, פון א זעהר שווערער קראנקהייט.

די פערוואלטונג פון דער חברה
„גמילת חסדים" קעלמא 15.

נאך שווערע ליידען איז נעכטען געשטארבען אין עלטער פון 77 יאהר אונזער ליבע מוטער, שוויגערמוטער, גרויסמוטער און טאנטע

נ. ע. שרה זעלדע
גלאטמאן

די לויה קומט פאר היינט, פרייטאג, 12 א זייגער בייטאג פון טרויער-הויז, קרוטקא 8, וועגען וואס עס טיילען מיט אין גרויס צער

די טיפטרויערנדע הינטערבליבענע.

דאנקזאגונג

אלע די וועלכע האבען זיך בעטייליגט אין דער לויה פון אונזער אונפערגעסליכער פרוי, מוטער און גראסמוטער נ"ע

שיינדל לאה וויעלגאוואלסקי

דריקען מיר אויס אונזער איניגסטען דאנק
די טיפטרויערנדע פאמיליע
וויעלגאוואלסקי דרעוונאווסקא 11.

קינא-טעאטער „ספולדזשעלניע" שענקעוויטש 40

שבת, דעם 22 מערץ ד. י. וועט דעמאנסטרירט ווערען דער נייעסטער פילם פון דער יידישער ארבעטער-באוועגונג א. נ.:

אונטער די פענער פון „בונד"

ביי דער באגלייטונג פון א סימפאנישן ארקעסטער און ספעציעלן ארבעטער-כאר. מיט א רעדע וועגן דעם פילם וועט ארויסטרעטן דער ראטמאן ח' י. ליכטנשטיין. .·. פאלקס-לידער געזונגען דורך דער באליבטער ארטיסטין פון „אזאזעל" און „ארט" מאלווינא ראפעל.

פרייזן פון די בילעטן: אויפן 1-טן סעאנס אלע פלעצער צו 50 גר., אויף די ווייטערדיקע סעאנסן צו 50 גר., 75 גר. און 1 גילדן. .·. אנהויב פון די סעאנסן: 1-טע — 9.30 פרי, 2-טער — 11.30 פרי, 3-טער — 1.00 מיטאג, 4-טער — 2.30 נאכמ. די סעאנסן הויבן זיך אן פינקטליך. נאכן אנהויב וועט קיינער נישט אריינגעלאזן ווערן. די בילעטן זענען גילטיק אויף די באשטימטע סעאנסן. פאר קינדער טאן אויך אויסגעקויפט ווערן בילעטן. בילעטן צו באקומען יעדן אוונט פון 7 ביז 10 אין „ארבעטער-הינקל" פאלודניאווע 20 און שבת בא דער קאסע פון קינא-טעאטער „ספולדזשעלניע".

12550

DR. MED.
L. Pikielny

אורא לאג
ספעציאל-ארצט פאר נירן, בלאז און הארן-קראנקהייט
8 NAWROT 8, tel. 2,19-90
נעהמט אן פון 4–7 אוונד.

דאמען-פאנטאפעל: לוקסוס, שפאציר און ספארטאווע. פרייז 29.50, 32.50 און 35 זל.

קנאבען- און קינדער-שיך
לויט מאס

מענער-שיך: לאקיר, בדוין און שווארץ
פרייז 36.50 און 34.50 זל.

ALFRED HEINE Pomorska 24; Piotrkowska 98

זעהסט סארע פאלגעז
עם פעראורזאכט דאס קויפען
אויסלענדישע שיך.

דו ביזט גורם טויזענטער מענשען צו פערלירען
זייער עהרליכען פערדינסט, צווינגענדיג זיי, גלייכ-
צייטיג צו געניסען פון נדבות, — אינטערשטיצונג.

דו וועסט אויסמיידען דאס,
נאר קויפענדיג
אינלענדישע שיך פון

אין דער פירמע
Juljusz Rosner

קאמוניקאט.

שטרעבענדיג צו ערמעגליכען דער געעהרטער קונדשאפט צו בעזארגען זיך אין דער איצטיגער קריטישער צייט

מיט גוטע, עלעגאנטע און ביליגע

אינלענדישע שיך, האב איך איינגעפיהרט אין מיין געשעפט דעם פערקויף פון דער בעוואוסטער מיט זיין ערשטקלאסיגער גוטסקייט, עלעגאנץ און צוגענגליכקייט אין פרייז

שיך פון דער פירמע ALFRED HEINE

גלייכצייטיג מאך איך בעקאנט, אז מיר בעזיצען שטענדיג און לאגער
א גרויסען אויסוואהל פון אייגענע ווארשאווער עלעגאנטע שיך.

F. Grędziński, Magazyn Obuwia
Łódź, Piotrkowska 53.

אל. קאשטשושקי 21 „הזמיר" אל. קאשטשושקי 21

היינט, פרייטאג, ד. 21-טען, 9 אווענד, שבת 2 מאל: נאכ-מיטאג 4 א זייגער און אווענד 9 א זייגער, זונטאג, דעם 23-טען מערץ 9 א זייגער אין אווענד צום 7-טען, 8-טען, 9 טען און 10-טען מאל — ווייטערדיגע פארשטעלונגען פון דער „יודישע טעאטער-סטודיע" אין „הזמיר". ס'ווערט אויפגעפיהרט

די גאלדגרעבער

(דער אוצר) קאמעדיע אין 4 אקטען פון שלום-עליכם.

רעזשי: י. מ. מאשקאוויטש | מוזיק: הענעך קאן.
דעקאר.א.קאסטיומען יצחק ברוינער | ריטמיק און טענץ איזא האראריי

בילעטען צו בעקומען ביי דער קאסע פון „הזמיר".
15887

אכטונג, לאדז און אומגעגענד!

כמה א. ך האבען זיך בעוויזען אין פערקויף פערשידענע פאלסיפיקאטען אונטער'ן נאמען „כרמל"-וויין.

מיר מאכען אייך דעריבער אויפמערקזאם, אז קויפענדיג אונזער וויין, דארפט איהר אכטונג געבען אויף אונזערע מארקעס:

נאר יענע, וועלכע אין פערזעהען מיט די דאזיגע מארקעס איז דער עכטער

„כרמל"-וויין

פון בארון ראטשילד'ס
וויין-קעלערען.

אהן די דאזיגע מארקעס, איז עס א פאלסיפיקאט.

Samochodowe Zakłady Reperacyjne
Inż. Eugenjusz K. Doering
Łódź, ul. Kopernika Nr. 58, tel. 208-64

גרינדליכע און טיילווייזע רעמאנטען פון אויטאמאבילען פון אלערליי מארקעס.
בוי פון קאראסעריעם פאר פאסאזשיר- און לאסט-אויטאמאבילען.
לאקיר—טאפעציר און זאטלער-ארבייטען.
לאדונג פון אקומולאטארען, פערזיכערונג פון עלעקטרישע אינסטאלאציעס.
שווייסונג פון פערש מעטאלען, דרעקסלער און שלאסער-ארבייטען. ביליגע פרייזען!

פאלק-אוניווערזיטעט
ביי דער ציוניסטישער ארגאניזאציע

מארגען, שבת, 22 מערץ, 6,30 אווענד
אין לאקאל פון דער ציוניסטישער ארגאניזאציע
(צעגעלנ. 4)

פארלעזונג איבער יודישער געשיכטע — —

פרעלעגענט ד"ר י. פרענקעל, איינגאנג פריי.
זונטאג 23 מערץ, 8,0 אווענד — פראפ. ז. פאזנער (גוידיש): „די נייעסטע שטרעמונגען אין דער אייראפעאישער ליטעראטור (עקספרעסיאניזם, און אנטי-ווערסאליזם.

בעקאנטמאכונג

די חברה „שומרי שבת"

לאדז (צלטשטאט) אלעקסאנדריסקא 19, מאכט בעקאנט דאס פון מוצש"ק פ' ויק"פ דען 22-טען ה. י. ווערט ארויסגעגעבען די בעקערס וואס ווילען באקען מצות הכשרים צום לאדזער ראבינאט.

די פערוואלטונג

בעמערק.: די חברה איז טעטיג פון 7-10 די הכשרים ווערען ארויסגעגעבען בחנם.

פראצאוויע

פון לייסטען און ראהמען צו בילדער,
ווי אויך אוואל-ראהמען

J. Krężlewski i Z. Zagańczyk
דעטייל Łódź, Gdańska 105 הורט

א לעצט מעבלירטע

צימער

מיט א בעזונדערן איינגאנג פאר איינעם אדער 2 יונגעלייט צו שלאפען. צו ערפאהרען פיעטרקאווער 88, וו. 44.

קוואליפיצירטע

נייטארינס

מיט קריטע-מאשינען ווי אויך נייטארינס צו שערצלען, שפיל-הייזלעך און ביוסטען-האלטער ווערען געזוכט. צו ערפאהרען ביי קאהן, גדאנסקא 27.

א געוועלב
אויף מצות

א פריש רעמאנטירט גרויס געוועלב איז פון זאפארט צו פערמיטען אויף מצות. צו ערפארען קאנסטאנטינער 45. געוועזענע גרויס צוקערניע

מזל טוב

און פיל גליק ווינשען מיר אונזער סעקרעטאר פון „גמילת חסדים", גבאי פון סיני
ה' יעקב טשאשניאק און פרוי
צו די תנאים פון זייער ליבער טאכטער
דבורה
מיט ה' מרדכי בן ציון נ"י קראי
די פערוואלטונג
פון „גמילת חסדים" גלובנא 62

צו דער פערלאבונג פון
פרל. לאניא קליינבוים
מיט ה' מאריץ פלוזנער
גראטולירען מיר הערצליך און ווינשען א גליקליכע צוקונפט. זאל אייער לעבענסוועג מיט בלומען בעצירט זיין.
געשוויסטער מאלא
און מאניא קליינבוים
פריינד פעליקס סלאדקעוויטש.

צו דער פערלאבונג פון אונזער ווערטען חבר
זלמן וויטעלזאן
מיט פרל. רוזשא שעפס
ווינשען מיר א הערצליכען מזל-טוב און א גליקליכע צוקונפט
משה גלאווינסקי, יוסף ברין,
ליפמאן בריגעל.

פיל גליק און צופרידענהייט ווינשען מיר אונזער חבר
אברהם גראשטיין
צו דער תנועה מיט
פרל. עווא זילבערמינץ
ברוך ניימאן
און שמואל פיגולא.

Z intencji zaręczyn
p. **Dory Czośniakówny**
z p. **Markusem Krojem**
życzymy wiele szczęścia i różowej przyszłości
Siostra Regina i Koledzy:
Jakób Karmiol,
Leon Karmiol.

Z intencji zaręczyn
p. **Loni Klajnbaumówny**
z p. **Morycem Pluznerem**
życzymy wiele szczęścia i różowej przyszłości
Siostrzence
Tadzio i Henio
Prync.

אדמו"ר יוסף ברוך שליט"א ריבאק, נכד פון וואלבאזשער זצ"ל רבי איז נעכטען אוועקגעפארען קיין זדונסקא-וואלא אויף דער חתונה וואס קימט היינט פאר אין זדונסקא וואלא פון וואלבאזשער רבינס א טאכטער וואס וואוינט אין וואלא מיט קעלצער רבינס א זוהן.

בברכת מזל-טוב חמה מברכים אנחנו את ידידנו וחברנו הנכבד
מר ישראל דוד באדזעכאווסקי
לברית הנשואין של בתו העדינה
מרת פיגה תחי'
עם ב"ג היקר
מר יהודה דוב מאליניאק
תהי דרכם באושר ועושר והוריהם יתענגו מהם עד בלי ירח
הועד
של „ליבת הצדק" בלודז

אונזער ג' פרעזעסאווע פרוי פאך
צו דער תנועה פון איהר זוהן
ה' יונה פאך מיט פרל. פייגע זאנד
וועלכע קומט פאר היינט פרייטאג, 21 מערץ, אין בערלינער זאל, זאכ[illegible] 26, ווינשען מזל-טוב און פיל נחת פון זייערע קינדער
די פערוואלטונג פון „תומכי עניים"
גרינגער מארק 7.

קאמוניקאט פון פרעזידיום

פון מאגאזין-שניידער-מייסטער-פאריין, אלעע 1. מאי 2
צו אלע מיטגלידער!

די קאנצעלאריע פון פעראיין איז טעטיג יעדען אווענד פון 8-11 א זייגער. אלע ארט שטייערן און אפצאהלונגען ווערען ערלעדיגט לטובת די מיטגלידער. בקרוב ווערט געשאפען א פראפעסיאנעלער ראט, וואס זיין אויפגאבע וועט זיין צו ערלעדיגען אלע פראצעס. אינטערעסן פון די מיטגלידער.

דער בייטראג ווערט פון 1. מערץ פערקלענערט אויף 2 זל. חודשליך. מיר ווענדען זיך צו די מיטגלידער, אינטערצוהאלטען זייער ארגאניזאציע מאראליש און פינאנציעל, כדי ארויסצוטראגען די פאר אלע אונז שלעכטע צייט און דערווארטען זיך אויף א בעסערע.
6807

אין נאמען פון פרעזידיום: פארז.-איצקאוויטש, וויצע—בענקעל און ראדאשיצקי, סעקרעטאר—קליצי, קאסירער—פישער.

די לאנג-עקזיסטירענדע פרויען-סעקציע
ביי „חסד של אמת ומנחמי אבלים", לאדז

מאכט בעקאנט, דאס זיי זענען טעטיג ביי טאג און ביינאכט אין לאקאל פון חסד של אמת, פיעטר קאווער 34, טעל. 106-14 און אויף איטליכען טעלעפאנישען רוף, שיקט זי בחנם פרויען, אבהייבען און גייען ביי פרויען מתים רח"ל.

די פרויען-סעקציע ביי חסד של אמת ומנחמי אבלים, לאדז

בעמ.: פרישע מיטגלידערינס קענען זיך פערשרייבען אין די קאנצעלאריע פון פעראיין

נאך לאנגע און שווערע ליידען איז נעכטען געשטארבען אין עלטער פון 75 יאהר מיין טרייער מאן, אונזער הייסגעליבטער און אונפערגעסליכער פאטער, שוויגערפאטער, גראספאטער, שוואגער און אנקעל

נ"ע אשר לערער

די לויה קומט פאר היינט, פרייטאג, 12 בייטאג פון טרויער-הויז ווסכאדניא 43, וועגען וואס עס טיילען מיט אין גרויס צער
די טיפטרויערנדע הינטערבליבענע.

דער טרויער צוליב'ן טויט פון באלפור

מאניפעסט פון ציוניסטישער ארגאניזאציע צום יודישען פאלק. — קאנדאלענץ פון גענעראל סמוטה צו דער ציוניסטישער עקזעקוטיווע

װארשא, 20 (טעלעפאניש דורך יט"א). דער צענטראל־קאמיטעט פון דער ציוניסטישער ארגאניזאציע אין פוילען און די רעפרעזענטאנץ פון דער יודישער אגענץ אין פוילען האבען פערעפענטליכט פאלגענדען מאניפעסט צו דער יודישער בעפעלקערונג:

אין טיפען טרויער טיילען מיר מיט, אז דער נאבעלסטער און איידעלסטער פון די חסידי אומות העולם, ארטור דזשעמס לארד באלפור איז כבר אונז אוועק, אבער זיין טויט זעט טרויערן די גאנצע קולטורעלע וועלט, מיט איהם איז אוועק איינער פון די גלענצענדסטע ליכטיגע גייסטער, א וואונדערזייזער פון דער מענשהייט, א גרויסער רעדנער און א שטאטס־מאן פון גאטס גענאד, אבער שמערצליך און טיפער פיהלט דעם טרויער דאס יודישע פאלק אין אלע וועלט־טיילען.

אין בעציהונג צו אונז איז לארד באלפור געווען ארורכגעדרונגען מיט'ן גייסט פון תנ"ך. ער איז געווען די העכסטע פערקערפערונג פון וועלט־געוויסען; ער האט קיינמאל נישט אויפגעהערט צו גלויבען, אז יודישע שטרעבונגען און בעמיהונגען וועלען געשטיצט ווערען פון די בעסטע און איידעלסטע מענשען פון דער קולטור־וועלט. בראש פון די ראזיגע איידעלסטע איז געשטאנען לארד באלפור, האט גערופען די וועלט צו ערפילען איהר חוב, וואס זי איז אונז שולדיג, זיין איידעלע נשמה איז אויפגעציטערט געווארען פאר יודישע אומרעכט, וואס איז אונז געטון געווארען אין צענטראל־אייראפע, אין דער אוקראינע. זיין נאמען וועט שטענדיג פארבונדען זיין מיט דער הערליכער בעגינונג פון דער אויפבוי פון דער יודישער היים אין ארץ־ישראל, וואס ער האט פערשטאנען, אז דאס לאנד געהערט צום יודישען פאלק און וואנדערנדע פאלק זעט איננאנצען אויסגעלייזט ווערען, נאר ערשט דעמאלט, זען זי וועט צוריקקומען און זיין איידער־אויפגעבויטען פא־

טערלאנד, ארץ־ישראל. דעריבער איז ער געוועזען דער שעפער פון דער באלפור־דעקלאראציע.

ער איז אוועק פון אונז אין א צייט, ווען מיר נויטיגען זיך אין זיין קרעפטיגע וואָרט און זיין אויטאריטאטיווע אונטערשטיצונג מעהר ווי שטענדיג. געבויגען און געבראכען אין טרויער און אין טיפען ערהפורכט שטעהען מיר פאר'ן ארון פון לארד באלפור. מיט אייביגער דאנקבארקייט וועט שטענדיג דאס יודישע פאלק דערמאהנען זיין נאמען."

אונטערן מאניפעסט זענען אונטערגעשריבען אלע צענטראלע קאמיטעטען פון די ציוניסטישע ארגאניזאציעס און די רעפרעזענטאנץ פון דער אגענץ אין פוילען.

דאנציג, 20 (טעלעפאניש דורך יט"א). אלס צייכען פון טרויער נאכ'ן טויט פון לארד באלפור, האט דער הויפט־קאמיסאר פון פעלקער־בונד אפגערופען זיין פערזוילונגס־אזענר די ענגלישע קאלאניע האט ערקלערט א טרויער פון 8 טעג. די ציוניסטישע ארגאניזאציע האט ארויסגעשיקט קאנדאלענץ־דעפעשען צו דער לאנדאנער עקזעקוטיווע.

קאפשטאט, 20 (יט"א טעלעגראפיש). גענעראל סמוטס האט ארויסגעשיקט א קאנדאלענץ־דעפעשע צו דער לאנדאנער עקזעקוטיווע. אין דער דעפעשע זעהרט געזאגט: נישט גער קוקט אויפ'ן גרויסען פערלוסט פון ציוניזם צוליב'ן טויט פון איהר שטארקסטען פערטיידיגער, וועט דער ציוניזם דאך אפהאלטען א נצחון. די איצטיגע שווערע לאגע זעט דער ציוניזם איבערלעבען, דער נאמען באלפור איז א בין פערבונדען מיט'ן ערפאלג פון ציוניזם.

א ברודער-מערדער פעראורטיילט אויף אייביגע תפיסה

וויען, 20 (א.ט.או.) דעם 4. אויגוסט 1929 האט דער פויער פראנץ ניימאיער אזעקגעלייגט אויף דער גאס א דראהט און איהם פערבונדען מיט א שטארקען עלעקטרישען שטראם, כדי זיין ברודער, וועלכער האט זיך געקליבען חתונה צו האבען זאל אנריהרענדיג אין דעם דראהט דערהרג'עט ווערען. אויף אזא אופן האט ניימאיער געוואלט אויסמיידען צו האלטען אויסצאהלען זיין טייל ירושה. גענעהענדיג אהיים האט זיך דער יונגער ניימאיער ווירקליך אנגעריהרט אין'ם דראהט און געבליבען טויט. 2 פויערים זענען אריינגעפאלען אין וואסער און זענען דערטרונקען געווארען און א דריטער איז שווער פערוואונדעט געווארען.

היינט איז אין קארנייבורג און געריכט פון געשווארענע פארגעקומען דער פראצעס פון פראנץ ניימאיער, וועלכער איז פאר א דרייפאכען מארד פעראורטיילט געווארען אויף אייביגע טורמע.

פאר'ן געריכטס־זאל האט זיך פערזאמעלט א גרויסער עולם, וועלכער האט מיט בעפרידיגונג אויפגענומען דעם אורטייל.

2 ארעסטאנטען ענטלאפען פון „פאוויאק"

װארשא, 20 (טעלעפאניש). פון דער אויס־פארשונגס־טורמע אויף פאוויא נאס זענען היינט אנטלאפען 2 ארעסטאנטען איינער פון זיי דער 31־יאהריגער וולאדיסלאוו זאנא איז געווען פערמשפט פאר מארד זיין ,דער צווייטער עזגעניוש ס טשלאפינסקי — 2 מיט א האלב יאהר פאר גנבה.

פארטאג האבען די ארעסטאנטען זיך ארויפגעקריגען אויפ'ן דאך פון דער קעסעל־אפטיילונג, פר נאנדערגעריקט די שינדעל אויפ'ן דאך און פון דארט זיך אראפגעלאזט אויף די לייטער און ארויס געשפרונגען אויף דער פאוויא־גאס, וואו ס'איז נישטא קיין וואך. דארט האבען זיי זיך אנגעכאפט אויף א פערבייפאהרענדען לאסטאויטא און זענען אויף אזא אופן פערשוואונדען. די פאליציי זוכט די אנטלאפענע.

בעקאנטמאכונג

עס איז וויכטיג פאַר יעדען איינעם,
פאַר אַ גרויסען אויך פאַר אַ קליינעם,
ווער עס וויל אַ גוטען הוט קויפען,
אויך דערצו אַ שעהנעם,
זאָל אַנדערשוואו נישט לויפען,
ווייל ביי מיר איז פאַר אַ פרייז אַ קליינעם.
דערנאָך וועט איהר אַלע פריינד אייערע ראַטען,
און צו מיר מיט דעם פינגער אַריינטאַטען,
אויך אָנווייזען אַז דאָס געשעפט פון הוטען,
שטאַמט פון אַ פאַכמאַן אַ גוטען.
דאַן וועט זיין אייער וואונש
נאָר צו קויפען ביי דער פירמע „Lunch"
Łódź, Konstantynowska 1.

ווייטערע דעבאטע אויף דער זיצונג פון ציוניסטישען אקציאנס־קאמיטעט

לאנדאן, 20 (יט"א טעלעגראפיש). דער אקציאנס־קאמיטעט האט צוליב'ן טרויער נאכ'ן טויט פון לארד באלפור איבערגעריסען זיין זיצונג. נעכטען איז די זיצונג בעגייט געווארען. ס'איז ווייטער געפיהרט געווארען די פאליטישע דעבאטע. ס'איז געשטעלט געווארען צום אפשטימונג דער רעוויזיאניסטישער פארשלאג יועגען צונויפרופען אין יאהר 1930 אן'אויסערגעוועהנליכען קאנגרעס. ד"ר קאראלניק און בעגל לאקער זאגען זיך ארויס געגען פארשלאג, דער פארשלאג איז אפגעווארפען געווארען כמעט איינשטימיג. פאר זענען געווען נאר 5 שטימען.

ווייטער נעהמט א וואָרט מאיר גראסמאן, ער ערקלערט, אז די רעוויזיאניסטען פאדערען די רי־מיסיע פון דער עקזעקוטיווע און ס'זאל געשאפען ווערען א קאמיסיע, וואו די אפאזיציע זאל בעקומען א העלפט מיטגלידער. ס'זאלען אויך נישט אנגענומען ווערען קיין פאליטישע שריט פון דעם נייעם קאנגרעס.

אויף אן'אינטערפעלאציע פון די רעוויזיאניסטען ענטפערט ד"ר רופין, וועלכער לייקענט קאטעגאריש, אז ער זאל האבען פערשוויגען דאס פ אב עם פון דער יודישער קאלאניזאציע פאר דער אויס־פארשונגס־קאמיטע. ד"ר רופין לייקענט דאס אויך, בער די ערקלערונגען, וואס ער האט אפגעגעבען פאר דער אויספארשונגס־קאמיסיע, כדי צו בעווייזען די נישטריכטיגקייט פון די פאריזאגרפען.

פראפ. וויצמאן ענטפערט אויף איניגע פונקטען פון די רעפאטען, ער ערקלערט, אז ווען עס וואלט זיך געפונען א גרעסערע צאהל יודען אין א"י, וואלט נישט געקומען צו דער איצטיגער סיטואציע, וואס מעהר יודען אין ארץ־ישראל, א.א.ץ גרעסער איז דער ערפאלג, וואס שטעהט זיי א ראָ־ן אין די אויגען פון אונזערע שונאים. ווען מיר וואלטען געהאט מעהר יודען אין א"י, וואלט נישט געקומען צו די טרויעריגע געשעהענישען. ווען ס'וואלטען דארטען געווען וועניגער יודען, ווי איצט וואלט דער ישוב פערשמעטערט געווארען.

יצחק גרינבוים ערקלערט, אז ס'איז נישט צוועקמעסיג צו פיהרען א דיסקוסיע זעגען דער פערגאנגענהייט, וויכטיגער איז די צוקונפט. די איצטיגע ארבייט וועט געטון אהן אינציאטיו. גרינ־בוים שטעלט פעסט, אז זיין שטעלונג איז אנדערע ווי די רעוויזיאניסטישע.

נחום סאקאלאוו ערקלערט, אז די עמיגראציע קיין ארץ־ישראל וועט ראטעווען די יודישע יוגענד אין מזרח־אייראפע פון אונטערגאנג.

קורט בלומענפעלד אנערקענט די ריכטיגקייט פון וויצמאנ'ס פאליטיק, ער לייקענט, אז די דייטשע ציוניסטען זענען פאר א שוואכער פאליטיק, אלס בעווייז דערצו קענען דינען די רעזאלוציעס פון צוזאמענפאהר אין יענא.

מוזולמענישער ארקעסטער שפילט יעדען שבת ביים כותל מערבי

ירושלים, 20 (יט"א טעלעגראפיש). די ידיעה פון דער רייטער־אגענטור וועגען די שבת'דיגע פארפאלען ביים כותל זענען שטארק איבערגעטריבען. קיין אויסערגעוועהנליכע פאלען זענען דאס מאל נישט פארגעקומען. יעדען שבת קומט א מוסולמענישער ארקעסטער און שפילט פאר'ן כותל, כדי צו שטערען די יודישע מתפללים.

ירושלים, 20 (יט"א טעלעגראפיש). די ארץ־ישראל רעגירונג האט בעשלאסען נישט אנצונעהמען קיין שריט אין דעם ענין כותל־מערבי, ביז ס'וועט נישט אראפקומען די ספעציעלע קאמיסיע פון פעלקער־בונד.

סטאלין רעזיגנירט נישט

אפיציעלע ערקלערונג פון די סאוויעטען

מאסקווע, 20 (א.ט.אג.)! די סאוויעטישע רעגירונג ערקלערט אפיציעל, אז די קלאנגען דאס סטאלין זאל כלומרשט רעזיגנירען פון זיין אמט אלס גענעראל־סעקרעטאר פון דער קאמוניסטישער פארטיי אין סאוויעט־רוסלאנד זענען נישט ריכטיג. זיין דימיסיע קען געשעהן נאר מיט דער בעשטעטיגונג פון פארטיי־צוזאמענפאהר, וועלכע דארף פארקומען דעם 15. מאי אין מאסקווע.

די ידיעה, אז סטאלין זאל זיין געצוואונגען צו פערלאזען זיין אמט איז לויט די סאוויעטישע קרייזען א בייזוויליגקייט.

M. TENENBAUM, Cegielniana 5 (prawa of., II piętro)

דאמען־שניידער

מאכט בעקאנט דער געעהרטער קונדשאפט, אז דער אטעליר געפינט זיך אונטער דער פערזענליכער לייטונג פון מיין זוהן אבראם, וועלכער האט געענדיגט מיט א דיפלאם די שניידער־און קירזשנער־הויך־אקאדעמיע אין פאריז און נעהם אן זעהר ערליכע ארבייט לויט די נייעסטע מאדעלען צו זעהר נידריגע פרייזען.

Dr. med. H. RAUSKOPF

אקושעריע און פרויען־קראנקהייטען
צעגעלניאנא 45, טעל. 13-47
נעמט אן פון 4 ביז 7 אין אָוועגד.

Dr. med Grzegorz Rozenberg

ספעציאל־ארצט פאר מאגען, קישקע, לעבער און אינערליכע קראנקהייטען
Gdańska 44 (דלוגא) tel. 224-44
נעהמט אן פון 11.15—12.30 און פון 6 — 8 אוו.

Babunia mówi, że najlepszy napój jest z Mieszanki Zbożowej
Tryumf
Wytw. Franciszek Glugla, Łódź.

Dr. med. I. WAJNBERG

Cegielniana 47, tel. 26-02
אינערליכע קראנקהייטען.
ספעציעל פאר לונגען־ און הארץ־קראנקהייטען בעשטראהלונגען און קינסטליכע בערג־זון.
נעמט אן אין דערהיים פון 3—5 נאכם.

צאהן־ארצט
St. Gelberg
וואוינט יעצט
Zawadzka 14, tel. 108-33
נעהמט אן פון 10-2 און פון 4-7

א געוועלב אויף מצות

איז פון זאפארט צו פער־מיטען צו ערפאהרען קילינסקיעגא 30 אין פראנט־געוועלב

א גאלאנטעריע־געוועלב

מיט א וואוינונג מיט סחורה אין ווערט פון צירקא 8000 זל. געלע־גענהייטלעך צו פערקויפען זשגאווסקא 40

עס איז נויטיג
א לערן־יונגעל
פון ארנטליכע עלטערן צו גאלאנטעריע ארבייט נעגען באלדיגע צאלונג.
ביי ש. שפילקא.
אלטן מארק 13 פר. 1 שט.

אכטונג
שטעפער־ארבייטער
עס ווערט געזוכט א ערשטקלאסיגער נייער צו גוטע ארבייט בע־שטעלט אין מאגאזין ביי
ם. מינקאווסקי
זשגאווסקי 11, ביי גייערן

איבערצוגעבען

איך האב פון זאפארט איבערצוגעבען א איינגע־פירטע
שאכטעל־פאבריק
צוליב אבדייזע־צוועקען אין צענטרום פון שטאט אפפערטען אפצוגעבען אין אדמ. אונטער ליט. „B."

לעטשניצע פון דאקטוירים ספעציאליסטע און דענטיסטישער קאבינעט.

זשעזשינער 11, טעלעפאן 3763
אפען פון 9 פריה ביז 7 אווענד.

ד"ר אימיך נאז, האלז, אויערן קר.	$4^1/_2$—$5^1/_2$
ד"ר סקרשנער קינדער־קראנקה.	9-11 $4^1/_2$-5
ד"ר שיפמאן אינערליכע קראנקהייטען	12—2
ד"ר לוביטש הויט און געשלעכטס־קר.	$12^1/_2$ - $1^1/_2$
ד"ר שמירגעלד נערווען און גמיטס קר.	1—2
ד"ר גאלדבלאט אויגען־קראנקה.	$12^1/_2$—$1^1/_2$
ד"ר חיים כירורגישע קראנקהייטען	2—3
ד"ר שפרלאווסקי פרויען־און געבורטס־הילף	$4^1/_2$—$5^1/_2$

פסיכא־טעראפיע, שפראך־שטערונגען ווי שטאטלען א.א. די פאקען־שטעכ'ן, קינסטליכע בערג־זון־בעשטראהל. אינ־האליאציעס, מאסאזשען, עלעקטריזאציע, אפעראצ. אויף פערלאנג ווערען אין שטוב. אין לעטשניצע ווערען געגעבען עלע ערסטע הילף, אויך פלעגמען און בלוט אונטערזוכונגען נעגען שקארלאטין.
ביי דער לעטשניצע איז געעפענט געווארען א רענטגען־אינסטיטוט.

ד"ר לאזשינסקי סטאמאטאלאג
צאהן־ארצט 10—1 3—6
קינסטליכע צייהן, קראנען, פלאמבען א. א. וו.

די לעטשניצע איז געעפנ' אויך זונטאג

מארשאלעק שימאנסקי קאנפערירט

וועגען שאפען א נייע רעגירונג

וואַרשאַ, 20 (טעלעפאניש פון אונזער סיים-קארעספאנדענט). היינט האט סענאט-מא. שאלעק שימאנסקי אפגעהאלטען א

קאנפערענץ

מיט'ן פולק. סלאוועק, סענאטאר גליוויץ. נאך דער קאנפערענץ, וועלכע האט געדויערט אגערט א בען שעה זענען ווידער איינגעלאדען געוואָרען אויף א קאנפערענץ דאס גאנצע פרעזידיום פון ב.ב.-קלוב. 5 א זייגער זענען אויף א קאנפערענץ ביים סענאט-מארשאלעק געווען דעפ. ניעדזשאַלקאווסקי סענאטאר פאנער, זשולאווסקי און ליבערמאן (פ.פ.ס.). מארגען וועלען פארקומען די ווייטערדיגע קאנפערענצען. 10 א זייגער אינדערפרי זאלען אויפגענומען ווערען די פערטרעטער פון וויזוואַלעניע און 12 א זייגער — די אוקראינער, שפעטער וועלען אויפגענומען ווערען די נ. ד.

די פערטרעטער פון ב.ב.-קלוב האבען נאך דער קאנפערענץ זיך אפגעזאגט צו געבען, וועלכע ס'איז ערקלערונגען. ס'איז בלויז באקאנט, אז זיי וועלען שטיצען די באמיהונגען פון מארשאלעק שימאנסקי צו שאפען א רעגירונג. דערביי זאל זי צוזאמענגעשטעלט ווערען פון דעפוטאטען און סענאטארען פון ב.ב.-קלוב.

וואַרשאַ, 20 (טעלעפאניש פון אונזער סיים-קארעספאנדענט). נאך דער קאנפערענץ, וועלכע מארשאלעק שימאנסקי האט אפגעהאַלטען מיט פולק. סלאווען און סענאטאר גליוויץ האט ער אין אן אינטערוויו ערקלערט, אז הגם ס'זעהען זיך איהם פאר שוועריגקייטען ביים בילדען דעם קאבינעט, גלויבט ער דאך, אז די

מיסיע וועט איהם געלינגען

דערווייל זענען אויף די קאנפערענצען נישט בעריהרט געוואָרען די פערזאנאלע פראגען, ס'זענען נאר ארומגערעדט געוואָרען די פרינציפען פון דער קומענדיגער רעגירונג.

וואַרשאַ, 20 (טעלעפאניש פון אונזער סיים-קארעספאנדענט). נאכ'ן אפהאלטען קאנפערענצען מיט די קלובען איז מארשאלעק שימאנסקי אוועק געפאהרען אין פרעזידיום פון מיניסטעריום וואס און האט דארט קאנפערירט מיט פרעמיער באַרטעל. פאר די זשורנאליסטען האט מארשאלעק שימאנסקי, ערקלערט, אז ער האט דעם

צוטרוי נישט נאר פון ב.ב. קלוב נאר אויך פון מארשאל פילסודסקי

ארום 1 א זייגער ביינאכט האט דער סעקרעטאריאט פון סענאט-מארשאלעק ארויסגעגעבען א

קאמוניקאט

אין וועלכען ס'ווערט מיטגעטיילט, אז דער סענאט-מארשאלעק האט בעשלאסען אויף די קאנפערענצען, וועלכע ער האלט אפּ איינצולאדען די קלוב-פרעזידיומס און פולען צוזאמענשטעל, כדי צו בעקענען זיך מיט די מיינונגען פון די ברייטערע קרייזען פון די אנפיהרער.

וואַרשאַ, 20 (טעלעפאניש פון אונזער סיים-קארעספאנדענט). ווי בעקאנט איז אויף מאנטאג פראיעקטירט געוואָרען צוזאמענצורופען א זיצונג פון סיים. די ב.ב.-דעפוטאטען האבען אבער בעשלאסען בשום אופן נישט צו דערלאזען צו דער זיצונג, אויב ביז צו יענער צייט וועט נישט געלעזט ווערען דער קאבינעט-קריזיס. זיי מיר דערוויסען זיך איצט א. ין די

סיים-זיצונג אפגעלעגט געוואָרען אויף דינסטאג

וואַרשאַ, 20 (טעלעפאניש פון אונזער סיים-קארעספאנדענט). הגם מארשאלעק שימאנסקי האט אין זיין אינטערוויו ערקלערט, אז זעהענען דעם צוזאמענשטעל פון קאבינעט איז דערווייל אויף די קאנפערענצען נאך נישט גערעדט געווארען, זענען אין די סיים-קרייזען דערמאנט א ריי נעמען, וואס זאלען אריין אין

נייעם מיניסטארען-קאבינעט

אלס וויצע-פרעמיער ווערט אנגערופען דעפ. בירקא, קריגס-מיניסטער — מארשאל פילסודסקי, פינאנץ מיניסטער — פראפ. קושזשאנאווסקי, אויסערן מיניסטער, זאלעסקי, יוסטיץ-מיניסטער — יאן פילסודסקי, ביל. ונגס-מיניסטער — דעפ. אקוויטש און אז. ווייטער.

וואַרשאַ, 20 (טעלעפאניש פון אונזער סיים-קארעספאנדענט). די קלובען פון צענטראַ-לינקס האבען היינט אפגעהאלטען א בעראטונג און בעשלאסען

צו פעראייניגהייטליכען די שטעלונג

בעת די קאנפערענצען ביים מארשאלעק שימאנסקי זיי וועלען פאדערען: ליקווידירען דעם מאי-סיסטעם, אונטערשטרייכענדיג די שווערע זיי. טשאפטליכע לאַגע, פאדערען אפצושטעלען דעם קאמף מיט'ן סיים און וועלען דערביי אנזייזען, אז דער לעצטער ארטיקעל פון מארשאל פילסודסקי האט נישט בערוהיגט די געמיטער, נאר האט נאך מעהר פערשארפט די לאגע.

דער נ.ד.-קלוב האט אפגעהאלטען א בעראטונג און בעשלאסען די מיסיע פון מארשאלעק שימאנסקי אויף צו שאפען א רעגירונג נישט צו שטיצען און בכלל נעגאטיוו זיך צו בעציהען צו יעדען פרוב פון דער סאנאציע.

סטע טעג, די נעגויע צייט אבער קען ער נישט אנגעבען, ווייל דאס איז אפהענגיג פון דעם, ווען ס'וועט צושיקען זיין תשובת דער הויך-קאמיסאר פון א"י טשענסעלאר. ס'איז אויך מעגליך, האט ווייטער דערקלערט ד"ר שילס — אז אין בעריכט וועלען ארייננקומען אלע ערקלערונגען פון די עדות, א חוץ די, וואס זענען געמאכט געוואָרען, בעת די געהיימע־זיצונגען.

לאנדאן, 20 (יט"א טעלעגראפיש).

ענטפערענדיג אויף דער אינטערפעלאציע פון ארמסביי-גאר האט פרעמיער מאקדאנאלד ערקלערט, אז ער איז נישט זיכער, אויב די דיסקוסיע וועגען דעם א"י-בעריכט וועט זיך אנהויבען אין פארלאמענט פאר די פסח-פעריען, וואס איז שייך דער פראגע צי די ענגלישע רעגירונג וועט צוגעבען צום בעריכט א דעקלאראציע וועגען איהר ווייטערדיגער פאליטיק אין א"י, איז די פראגע נאך נישט רייף.

לאנדאן, 20 (יט"א טעלעגראפיש).

מארגען וועלען אין היגען קעניגליכען געריכט פארקומען די ערשטע דריי אפעלאציע-פראצעסען פון די אראבער, וואס זענען פערמשפט געוואָרען צום טויט פאר זייערע מארדען און רויבערייען אין א"י.

געשטערט מאניפעסטאציעס לכבוד דעם נאמענסטאג פון מארשאל פילסודסקי

וואַרשאַ, 20 (טעלעפאניש). „גאזעטא וואַרשאַווסקא" טיילט מיט, אז אין שטעטעל לובאַוונא (אין פאמערן) האט זיך אויפ'ן מארק פערזאמעלט א המון און ווען ס'איז פערביי געגאנגען א מאַשטיק האט מען פון המון אנגעהויבען שרייען „זאל לעבען גענעראל יוזעף האלער!" און ווען דער אַרקעסטער האט געשפילט די „בריגאדע", האט דער המון אנגעהויבען זינגען „באזשע צאש פאלסקיע". שפעטער האט די פאליציי פונאנדערגעטריבען דעם המון און ארעסטירט 12 פערזאן.

ווייטער טיילט מיט די זעלבע צייטונג פון קראקא, אז דארט האט מען אויפ'ן מארק פערשפרייט אויפרופען, אין וועלכע ס'איז פראטעסטירט געוואָרען געגען דער פייערונג פון נאמענסטאג. פאליציי האט פונאנדערגעטריבען די פראטעסטאנטען און ארעסטירט עטליכע סטודענטען.

בעריכט פון דער א"י אויספארשונגס-קאמיסיע וועט ברענגען די ערקלערונגען פון אלע עדות

א"י אינטערפעלאציעס אין ענגלישען פארלאמענט

לאנדאן, 20 (יט"א טעלעגראפיש).

ענטפערענדיג אויף א ריי אינטערפעלאציעס אין ענגלישען פארלאמענט, האט דער וויצע-קאלאניען-מיניסטער ד"ר שילס ערקלערט, אז דער בעריכט פון דער ענגלישער אויספארשונגס-קאמיסיע וועט פערעפענטליכט ווערען אין די נאהענט-

לאדזער נייעס

„דער קאמף מיט שווינדלבט"

(מ) די אפטיילונג פון געזונדהייטס-פראפאגאנדע ביים מאגיסטראט ארדענט איין שבת דעם 22 מערץ 10 א זייגער אינדערפריה אין קינא-טעאטער „באיקא" (פראנציסקאנער 31) א פארטראג פון ד"ר יעקב אייכנער (אין יודיש) אויף דער טעמא „דער קאמף מיט סוכאטעס".

ארייגאנג אומזיסט.

פון פאלקס-אוניווערזיטעט

ביי דער ציוניסטישער ארגאניזאציע

מארגען, שבת 6.30 אווענד קומט פאר אין דער פאלקס-אוניווערזיטעט צעגעלניאנא 4 א פארלעזונג פון ד"ר ירמיהו פרענקעל איבער יודישע געשיכטע.

זונטאג, ד. 23 ה. ח. 8.30 אווענד קומט פאר א פארלעזונג פון פראפ. ז. פאזנער (אין דער פוילישער שפראך) איבער די נייעסטע שטרעמונגען אין דער אייראפעאישער ליטעראטור (עקספרעסיאניזם, אוניווערסאליזם).

דער איינגאנג צו די פארלעזונגען איז פריי.

דער יודישער ארבייטער - פילם

מארגען שבת, וועט געזיזען ווערען דער יודישער ארבייטער-פילם „אונטער די פענער פון „בונד". אין פילם וועט רעמאנסטרירט ווערען א שטיק געשיכטע פון דער יודישער ארבייטער-בעוועגונג. די העראישע ארבייט פון „בונד", די ליכטיגסטע געשטאלט פון גרויסען פערשטארבענעם בונדישען פיהרער ב. מיכאלעוויטש. דאס זשאנדערע פארע יודישע וועלטליכע שול-יועזען. די פרעכטיגע מעדעם-סאנאטאריום א. אנד.

אויף יעדען סעאנס וועט אויך ארויסטרעטען מיט פאלקס-לידער די טאלאנטפולע ארטיסטין פון „אזאזעל" און „ארארט", מאלווינא ראפעל.

ספארט - בעוועגונג

„שטערן"—„ווידזעוו" 5:9

פינג-פאנג

דעם פערגאנגענעם שבת איז אין לאקאל פון „שטערן" פארגעקומען א פריינדשאפטס-מעטש, צווישען די אויבענדערמאנטע פינג-פאנג-מאנשאפטען. דער מעטש האט זיך פערענדיגט מיט א נצחון פון „שטערן" אין פערהעלטניש פון 5:9.

די בעזונדערע רעזולטאטען זענען פאלגענדע: בענצקאווסקי – נאווישעווסקי 2:0. ברוטמאן – טשאדעק 2:0. קורץ – גלאגאווסקי 1:1. פאנעל – קראווטשיק 2:0. קופפערמינץ – אויגוסטיניאק 2:0. שטערנפעלד – פארישאק 1:1 און ראזענצווייג – וואדנא 1:1.

דער רעוואנזש-מעטש צווישען די אויבענדערמאנטע צוויי מאנשאפטען קומט פאר, דעם הייננטיגען שבת אין לאקאל פון „שטערן", וואו ס'וועלען צוטיילט ווערען די אויסצייכנונגען צווישען די ערשטע 5 שפילערס פון „שטערן".

MIEJSKI KINEMATOGRAF OŚWIATOWY

Wodny Rynek (róg Rokicińskiej).

Od wtorku, dnia 18/3 1930 r.
do poniedziałku, dnia 24/3 1930 r.

Dla dorosłych:

CUDA Kinematografji

(Z tajemnic operatora filmowego)

w czasie wyświetlania osobisty występ operatora filmowego JÓZEFA MAYENA

Przygody grubaska, Tłuścioszka i Pączka

ORAZ **Trzej dżentelmeni**

Dla młodzieży:

DALSZE DZIEJE TARZANA

według powieści Edgara Riee Burrouga

אייל שריך

אין דער גליקליכסטער קאלעקטור אין פוילען:

E. LICHTENSTEIN

Łódź, Piotrkowska 72
Piotrkowska 11

אז קויף א לאָס צו דער 5-טער קלאס

דאס הויפט-געווינס פון 350.000 זל. פון דער איצטיגער 5-טער קלאס איז געפאלען אויף נומער 184188 און איז אויך גע וואָרען אויסגעצאהלט אונזערע ב' שפילער.

אלע גרעסערע געווינסטען געפינען זיך נאָך אין גליקס-ראָד.

אומזיסט קען מען נאָכזעהן טעגליך די טאבעלעס

1-טער קלאנג-פילם-טעאטער אין לאדז

„SPLENDID"

אויף די אפאראטען פון

„Western Electric"

היינט און פאלגענדע טעג!!!
פרעכטיגער קלו פון סעזאָן!

דער געניאלער זינגער און פילם-ארטיסט

Al Jolson

— אלס —

דזשאזבאנד-זינגער

אנהויב פון די סעאנסען 4, 6, 8 און 10 אין אווענד.

דער ביליגסטער איינקויף פון דער נייעסטער קאסמעטיק איז נאר אין דער נייער פארפומעריע

I. DRUKIER, 5 Zawadzka 5, tel. 175-92

בעמערקונג: ענגראסיסטען בעקומען בעדייטענדע ראבאטען.

אין נעץ
פון ווידערשפרוכען

דער ווירטשאפטליכער קריזיס פערשטארקט זיך. די אויסזוכטען ווערען נישט בעסער, שוין דער פאר, ווייל נישט די געוועזענע בערישע אנשטאלטען און נישט די רעגירונג האבען ביז־אצט נישט אונטערנומען די מינדעסטע שריט, כדי לכל הפחות צו לינדערען די אומגעהויערע ווירטשאפטליכע קאטאסטראפע. די פראטעסטען, געשרייען און א ביסעל פון די רואנירטע בירגער, נעהען נאר ביז צום אויער פון די פעראינטערעסירטע מיניסטעריען, זיי דרינגען אבער נישט אריין צום פערשטאנד און פערשטענדניש פאר זיי. אויף דעם בארען, האט די סיים־מעהרהייט, די גרויסע אפאזיציע נישט געפונען פאר נויטיג ארויסצורופען קיין רעגירונגס־קריזיס צו צווינגען די רעגירונג נאכצוקומען די פערצווייפעלטע בירגער, אנצוהויבען א ראדיקאלע אקציע צו ליקווידירען דעם ווירטשאפטליכען קריזיס.

דערפאר ווערט דאס קאץ־און־מויז־שפיל געפיהרט אויפ'ן אינערליכען פאליטישען געביט. דער פאר ווערט ארויסגערופען רעגירונגס־קריזיסען אין דער צייט, ווען מען ווייסט אז אליין איז מען הילפלאז און מ'וועט נישט קענען ראטעווען די לאגע.

ווען מען קוקט זיך צו צו דעם גאנג, פון לעצטען רעגירונגס־קריזיס, ביי אונז אין פוילען, איז בעריינט מען זיך ווידעראמאל אז דער אפאזיציע איז נישט געגאנגען ארויסצורופען די רימיסיע, פון דער רעגירונג, כדי אליין איבערצונעהמען די מאכט און ליקווידירען דעם נאך־מאי־רעזשים, נאר גאנץ ווענען א להכעיס־שפיעל פאר דער פערהאסטער רעגירונג נעגען וועלכע מ'איז אליין הילפלאז.

פון דער אנדערער זייט ווידער, זעהט מען, אז בארטעלס רעגירונג וואלט זיכער געלונגען אויסצומיידען דעם קריזיס, ווען דער פרעמיער בארטעל וואלט פאר דער אפשטימונג זיינען אונצוטרוי פאר'ן מיניסטער פריסטאר נישט געשטעלט די פראגע וועגען דער גאנצער רעגירונג. דער אונצוטרויאטום פאר'ן ארבייטס־מיניסטער וואלט זיכער נישט אנגענומען געווארען דערפאר, ווייל קיינער א הויז דער פ.פ.ס. האבען נישט געהאט קיין אינטערעס פאר דעם און די פערשידענע גרופען האבען דאס אפען ערקלערט, אין מאמענט אבער, ווען די פראגע איז דורכ'ן פרעמיער געשטעלט געווארען אויף דעם אופן, אז דאס אויסדריקען אונצוטרוי דעם מיניסטער פריסטאר בעדייט דעם אונצוטרוי פאר דער גאנצער רעגירונג, איז פאר דער אפאזיציע נישט געבליבען, קיין אנדער אויסוועג ווי צו שטימען פאר'ן אונצוטרויאטום.

וואס פאר א לאגע האט זיך איצט געשאפען? די סיים־מעהרהייט, וועלכע האט אומגעווארפען די רעגירונג איז נישט בכוח און וויל אויך נישט איבערנעהמען די רעגירונג. די נייע רעגירונג וואלט נעדארפט געשאפען ווערען אלס א רעזולטאט פון דער צוזאמענארבייט מיט'ן סיים, צום סוף האט נאר דער מלוכה־פרעזידענט אויסגעוועהלט דעם וועג פון נאכאמאל מאכען א פרוב צו פערשטענדיגען זיך מיט'ן סיים און האט בעשטימט אלס פרעמיער דעם פראפ. שימאנסקי, דערביי מוז מען געדענקען, אז די דאזיגע נאמינאציע איז געקומען נאך א בשותפותדיגער קאנפערענץ צווישען מלוכה־פרעזידענט, סיים־מארשאלעק, דאשינסקי און דעם ניי־נאמינירטען פרעמיער. מ'קען, אלזא ארויסרוקען די השערה, אז אויף דער דאזיגער קאנפערענץ איז געשאפען געווארען די פלאטפארם פאר א ווייטערדיגער צוזאמענארבייט פון דער רעגירונג מיט'ן סיים.

וואלט שוין דאס אלץ געזען פערשטענדליך ווען נישט די ערקלערונג פון מארשאל פילסודסקי, וועלכע האט זיך בעוויזען צוזאמען מיט דער נאמינאציע פון נייעם „מילדען" פרעמיער. ס'איז א קלארע זאך, אז דער פראפ. שימאנסקי וועלכער איז געזען דער קאנדידאט פון מארשאל פילסודסקי אויפ'ן דער מאכטען אמט, וועלכער איז א שטארקער אנהענגער פון מארשאל, — וועט נישט קענען ענדערען די בעציהונג צום סיים. נאך דעם ארטיקעל פון מארשאל פילסודסקי, אין וועלכען דער סיים ווערט בעזידעלט און בעשמוצט, פון וועלכען ס'זעהט זיך נישט ארויס קיין שום מעגליכקייט פאר פערשטענדיגונג וואלט געזען דער איינציגער אויסוועג: אז פראפ. שימאנסקי זאל נישט מעהר צוטרעטען צו שאפען די רעגירונג. ס'ווערט אבער געטאן דער היפוך, פראפ. שימאנסקי הויבט אן אונטערהאנדלונגען מיט די „מענשען מיט פונאנדערגעשפילטע הויזען" מיט די „טויגעניכטסען און אנאלפאבעטען", כדי צו שאפען די רעגירונג.

ביידע צדדים: סיי די רעגירונג און סיי דער סיים טוען אלץ, כדי צו דיסקרעדיטירען דעם פארלאמענטאריזם אין פוילען, זיי טוען אלץ, כדי צו דעזאריענטירען דעם בירגער, כדי בכלל נישט צו קענען אונטערשיידען וואס ס'איז גוט און וואס ס'איז שלעכט.

וואלט דאס שפיל געזען א גאנץ שעהנעם און קאמישעס, ווען דער ווירטשאפטליכער קריזיס וואלט נישט געפרעסען דעם פאלקס־ארגאניזם, וואלט נישט פערארימט די בירגער, ווען ס'וואלט נעדינען איבער'ן מויל און נישט דאס, ווען באנקראטען און זעלבסטמארדען זענען געווארען דאס טעגליכע ברויט פון פוילישענדיגען אומגעמאטערטען בירגער.

י. ד—ן

דער פאליטישער מאמענט
דער קריזיס פון דער פלאטען־קאנפערענץ אין לאנדאן

די גרויסע ים־ענטוואפנונגס־קאנפערענץ, וועלכע דויערט שוין אין לאנדאן צוויי חדשים, וועלכע איז אזוי שטארק רעקלאמירט געווארען און אויף וועלכער מ'האט געלעגט גרויסע האפנונגען, מאכט דורך א שווערען קריזיס. אלס שולדיגען אין דעם אונערווארטעטען טרויעריגען סוף פון דער קאנפערענץ רופען די אנדערע פארטנערען אן פראנקרייך, וועלכע האט בדעה צו פערגרעסערען איהר פלאט, אנשטאט איהם צו פערקלענערען. אין דעם איצטיגען זוכען דעם שולדיגען פון דעם קריזיס ליגט א גרויסע מאס נאאיווע צביעות, ווייל נאך איידער די קאנפערענץ איז געעפענט געווארען האט מען גאנץ גוט געוואוסט, וואסערע שוועריגקייטען עס שטעהען פאר אויף די לאנדאנער בעראטונגען.

מיט וואס ערקלערט זיך דער קריזיס אין לאנדאן? פראנקרייך איז פאקטיש געקומען מיט א פראגראם נישט פון ענטוואפנונג, נאר פון בעוואפנונג, אדער אין דעם איז נישטא קיין שום אונערווארטעטעס, ווייל די פראנצויזישע רעגירונג האט נאך פאר דער ערעפנונג פון דער קאנפערענץ מודיע געווען וועגען איהרע פלענער און פראגראם. די פאזיציע פון פראנקרייך איז א קלארע: צוערשט זיכערקייט, דאן ענטוואפנונג; צוערשט סטאביליזאציע פון שלום, דערנאך רעדוקציע פון די ים־כוחות. דער שלום דארף דערביי גאראנטירט ווערען נישט דורך הויכע פראזען און צו גארנישט פערפליכטענדע דעקלאראציעס, נאר דורך א רעאלער פערשטענדיגונג פון עטליכע גרויסע מלוכות, וועלכע נעהמען אויף זיך די ראלע פון א וועלט־פאליציי און פערפליכטען זיך נישט צו דערלאזען, אז דער שלום זאל געשטערט ווערען.

מ'ענטפערט די פראנצויזען — איהר גלויבט אלזא נישט אין קעלאג־פאקט, וועלכען עס האבען אונטערגעשריבען 56 מלוכות, פעראורטיילענדיג פייערליך דעם קריג? און בריאן, איינער פון די מחברים פון דאזיגען פאקט, גיט דייטליך אנצוגעהערען, אז ער גלויבט טאקע נישט אין קעלאג־פאקט, וועלכער לעגט נישט ארויף אויף קיינעם קיין שום התחייבות נישט און זעהט נישט פאר קיין שום סאנקציעס געגען די, וואס וועלען דעם אפמאך פערלעצען. בריאן וויל ליבער האבען א פערשטענדיגונג פון 5 גרויסע מלוכות, וואס זענען גרייט אפצוהיטען דעם שלום פון דער וועלט—דאן וועט פראנקרייך קענען רעדוצירען דעם פלאט.

פראנקרייך גלויבט נישט אין קעלאג־פאקט, נישט אין פעלקערבונד, נישט אין האאגער אינטערנאציאנאלען טריבונאל, אבער אויך איהרע פארטנערען גלויבען נישט אין קיינע פון די דאזיגע אינסטיטוציעס. און ווירקליך, ווען די פאראייניגטע שטאטען און ענגלאנד וואלטען טאקע געווען איבערצייגט, אז דער קעלאג־פאקט בעזייטיגט אויף אייביג דעם קריג, דאן וואלטען זיי דאך לייכט געקאנט געבען די פערפליכטונגען, וואס פראנקרייך פאדערט. דער פאקט, וואס זיי וועלען דאס נישט טון, בעווייזט, אז נישט קוקענדיג אויף די ים'ען שעהנע ווערטער, געווידמעט דעם שלום, גלויבט קיינער אין שלום נישט און יעדער איינציגער פערלאזט זיך בלויז אויפ'ן כוח פון געוועהר.

וועגען קריזיס פון דער ים־קאנפערענץ קאן מען נאר בעדויערען, ווייל די אלגעמיינע לאגע אין אייראפע וועט דער קריזיס נישט פערבעסערען, פערקעהרט די לאגע וועט זיך פערערגערען.

דער קריזיס וועט זיך אויך אפרופען אויף דער לאגע פון דער ארבייטער־רעגירונג אין ענגלאנד, וועלכע האט געלעגט אויף דער קאנפערענץ איבערגעטריבענע האפנונגען. די ארבייטס־לאזיגקייט אין לאנד האט זיך פערגרעסערט אין דער צייט פון מאקדאנאלד'ס רעגירען אויף 30 פראצענט. דאס קאן מען נאטירליך נישט פערשרייבען אויפ'ן חשבון פון דעם ארבייטער־קאבינעט, אבער די לאגע אין ענגלישען פארלאמענט בעווייזט, אז די לייבאר־פארטיי אליין קאן נישט רעגירען, נישט האבענדיג די אונטערשטיצונג פון די ליבעראלען. כדי צו פאראליזירען די מיספאלגען אויפ'ן אינערליכען פראנט, האט מאקדאנאלד געמוזט נויטיג האבען א סוקצעס אויף דער אינטערנאציאנאלער ארענע, אבער אנשטאט דעם בעקומט ער א דורכפאל פון דער פלאטען־קאנפערענץ און פערשארפטע אונרוהען אין אינדיען. ס'איז קיין וואונדער נישט, וואס מ'האט אין ענגלאנד אנגעהויבען צו רעדען וועגען פארשטעהענדע וואהלען צום פארלאמענט.

דערפאר קאנען טארדיע און בריאן קומען רוהיג פון לאנדאן אהיים. זייער פאזיציע אין דער פראגע פון די ים־ענטוואפנונגען ווערט אפראבירט דורכ'ן גאנצען לאנד. איבריגענס זענען די אינערליכע שוועריגקייטען פון דער פראנצויזישער רעגירונג נישט קלענער ווי פון דער רעגירונג אין ענגלאנד. פאר דער קורצער צייט פון זיין רעגירען האט דער צווייטער קאבינעט פון טארדיע'ן געליטען שוין עטליכע מפלות, אמת, ביי קלענערע בודזשעט־פראגען. אבער דאס מאל איז טארדיע געווארען א סך פארזיכטיגער; ער האט זיך אפגעזאגט פון פוינקארעס טאקטיק צו שטעלען ביי יעדער גינסטיגער אדער אונגינסטיגער געלעגענהייט די פראגע וועגען צוטרוי. אט די פארזיכטיגקייט ראטעוועט איהם פון דער נויטווענדיגקייט זיך מיט דער אנצוגעבען אין דימיסיע.

פ. ב.

שאכט—יאנג־פלאן—קריזיס
די דאגות פון דייטשלאנד ביים היינטיגען טאג

(א בריף פון בערלין)

די דעמאקראטישע פראקציע האט אריינגעטראגען אן אינטערפעלאציע אין רייכסטאג וועגען בעשיצען דייטשלאנד פון קאמוניסטישער אגיטאציע. סקעפטיקער בעהויפטען אז דאס איז א שעהנער אבער א אומנוציגער זשעסט, וואס וועט קיין ממשות נישט האבען, אבער מיר האבען דעם איינדרוק, אז הינטער דער דאזיגער אינטערפעלאציע ווערט בעהאלטען א וויכטיגער פאליטישער שריט, וואס פאראייניגט ארום זיך פיל מעהר, ווי די ראדיקאלע בורזשואזע אינטעליגענץ, וועלכע גרופירט זיך ארום דער דעמאקראטישער פראקציע און די רעזאלוציע אין דער פראגע וועט פאראייניגען ארום זיך די גרויסע מעהרהייט אין רייכסטאג, ווייל היינט־צו־טאג — בעשטימען קאנצערנען די פאליטיק.

און ווען פאליטיק מאכען מענשען, נישט קיין „גאנצע פאכמענער", קומט אין רעזולטאט דאס, וואס ס'האט פאסירט מיט שאכט'ן. דעם פרעזידענט פון דער רייכסבאנק. א מענש, וואס האט באמת גרויסע פערדינסטען פאר זיין פאטערלאנד, געהט אוועק פון דער פאליטישער אויבערפלאך. אמת, ס'מאכט זיך א לעגענדע, אז ער וועט נאך קומען צום ר״ד, ער און דווקא אלס... רייכס מלוכה־פרעזידענט, אבער דערווייל איז עס בלויז א לעגענדע, און שאכט איז אוועק א דאנק דער אקציע, וואס נעגען איהם האבען געפיהרט הויפטזעכליך די סאציאליסטען און זיין ארט האט פערנומען לוטער, א מענש וואס איז מעהר פאליטיקער ווי ווירטשאפטסמאן, אדער פינאנסיסט.

אן אינטערעסאנטע קאריערע האט דורכגעמאכט אט דער מענש, וואס וועט זיכער שפילען א וויכטיגע ראל אין לעבען פון דייטשלאנד אין יעהר ווייסט — אפשר נישט נאר פון דייטשלאנד. לוטער איז אן ענערגישער און שטארקער מענש, געוועזען אויבערבירגערמייסטער אין א רהיינישער שטאט, איז נישט געפעלען געווארען די פראנצויזישע אקופאנטען און זיי האבען איהם ארויסגעשיקט פון אקופירטען געביט, איז ער געקומען קיין בערלין, ווען מ'האט פונקט „געזוכט" א פינאנץ־מיניסטער. וואלט ער געזעסען ביי זיך, וואלט וועגען איהם קיינער וואהרשיינליך נישט א טראכט געטאן. אבער ער איז פונקט געווען אויפ'ן ארט אין בערלין און ער איז געווארען פינאנץ־מיניסטער. אין יענע צייטען איז די „אונפארטייאישקייט" געווען א גינסטיגע מאקע און ער איז געווארען קאנצלער ווייל ער איז געווען אומפארטייאיש.

זיין טאקט, חכמה, האט איהם געהאלפען זיך לאנג צו האלטען ביים רודער ביז א צופאל האט איהם אראפגעווארפען פון דער הויך, אויף וועלכער ער איז אויך צופעליג געשטאנען. איז לוטער אוועקגעפאהרען „פריוואט" קיין דרום־אפריקא מיט אויפטראגען פון דער רעגירונג וואס האט דארט געהאט וויכטיגע פאליטישע אינטערעסען. זיין אויפגאבע האט לוטער ארויסגעפיהרט גלענצענד, אבער צוריקקומענדיג קיין אייראפא, האט ער געקענט בעקומען בלויז דעם אמט פון א הויכען באנק־בעאמטען — האך א געוועזענער קאנצלער מיט גרויסע פערבינדונגען, וואס קאנען צונוץ קומען.

לוטער האט דערפיהלט אז אהן א פארטיי קען מען נישט מאכען קיין קאריערע, בפרט קיין פאליטישע, און ער איז געווארען מיטגליד פון דער פאלקס־פארטיי, אבער קיין שום ארטיגע גרופע האט זיין קאנדידאטור אין רייכסטאג נישט ארויסגעשטעלט ס'האט זיך שוין געדאכט, אז ער געהט אוועק פון דער פאליטישער אויבערפלאך, מיטאמאל איז פריי געווארען דער אמט פון פרעזידענט אין דער מלוכה־באנק, און א צופאל האט ווידער ארויסגעשטויסען אויף דער אויבערפלאך דעם דאזיגען קלוגען ענערגישען און טיכטיגען מענש.

שאכט איז א מיליאנער און איהם וועט קיין פריוואטער אמט נישט אנלאקען. ווי ער בעהויפטעט וועט ער זיך איצט פערנעהמען מיט פיהרען זיין גוט, און ווייטער... וועט מען זעהן.

אין לאנד הערשט איצט אן־אומצופרידענקייט: דער דורכשניטס־מאן האט זיך ענטוישט אין זיינע פארטייען און אין די אלטע פאטענטירטע פיהרער, זוכט מען נייע מענשען, מילערס קאבינעט הענגט אויף א האאר און ער האלט זיך נאר א דאנק דער בעריהמטער דייטשער דיסציפלין, יעדע טאג קומען פאר פרובען פון נייע קאמבינאציעס. ס'איז האר קלאהר, אז פון אויסלאנד האט מען די דייטשע פאליטיקער געצוואונגען צו פערשטעהען, אז דער יאנג־פלאן מוז בעשטעטיגט ווערען מיט אן אומפארטייאישער מעהרהייט. דערפאר מוזען איינינע פארטייען שטימען פאר'ן פלאן הגם זיי וואלטען ליבער געוואלט צוליב דעמאנסטראציע שטימען געגען איהם, אדער ווענינסטענס זיך אפהאלטען פון שטימען.

דער פינאנץ־פלאן וואס איז אויסגעארבייט געווארען נאך געגענזייטיגע קאנצעסיעס, האט נישט בעפרידיגט קיינעם. אלע ווייסען אז דער מלוכה־אפאראט איז איבערלאסטעט מיט בעאמטע, אבער קיינער וועט נישט דרייסט זיין פארשלאגען צו קירצען די געהאלטען, נאכדעם ווי צוליב העכערען די געהאלטען איז פאראיאהרען ענטשטאנען א דעפיציט.

דאס העכערען דעם שטייער אויף טאבאק דריקט די טאבאק־פאבריקאנטען און די קליינהענדלער. און ווער ווייסט נישט וואס פאר א גרויסע ארמעע פון וועהלער די דאזיגע קליינהענדלער בילדען און אין פארלאמענט און די פארטייען הויבט זיך אן פיהלען אן־אומרוהיגקייט. אויסערליך זעהט זיך אין בערלין נישט אן: די קאפע־הייזער זענען פול — בקיצור — אלץ זעהט אויס גוט, אבער אין די געשעפטען, איז פוסט, קליינע געשעפטען בעדפולט, די טעאטערען זענען פול, ארקעסטערען שליסען זיך; אויף די צייטונג נאסען טרעפט מען אפט די פענסטער: „צוליב ליקווידירען האט געשעפט 25 פראצענט ראבאט".

די בענק פערקלענערען דעם דיסקאנטא־פוס, אבער ס'איז נישטא קיין צוטרוי נישט צום וועקסעל און נישט צום זשיראנט. די אפטימיסטען ווארטען אויף בעסערע צייטען אין דער צווייטער העלפט יאהר, הגם פאר וואס אזוי — קענען זיי נישט דערקלעהרען.

ס—א.

Dr. med. J. Lubicz
ORTOPEDA, Gdańska 28, tel. 183-17
קראנקהייטען פון די ביינער, געלענקען,
פערקריפלונגען פון די פלייצעס און גלידער.
איינענע פראצאוניע פון זעלבסטליבע ארטאפעדישע אפאראטען, ווי: קלעפערקעס אויף פלאטפוסען, קארסעטען, גומעס, א. ז. וו. עמפפאנגס פון 5—7 אב.

Dr. H. WOŁKOWYSKI
צעגעלניאנא 25, טעל. 126-87
ספעציעל ארצט פאר הויט־ און ווענערישע קראנקהייטען, מענער־שוואכע, אלע ארינאלינען, בעהאנדלונג מיט קווארץ־שטראהלען
נעמט אן פון 8-2 נ.מ. און פון 5-9 אוו.

לארד ארטור באלפור

א כאראקטעריסטיק

ארטור דזשעמס באלפור האט געשטאמט פון אן אלטער שאטלענדישער פאמיליע וועלכע האט געקאנט נאכפאלגען איהר אפשטאמונג ביז צום 14-טען יאהרהונדערט. ענטוזיאסטישע פריינד האבען געזוכט אפילו אין דער פאמיליע באלפור א צומיש פון קעניגליך בלוט, אבער באלפור אליין האט וועגען דעם נישט געוואוסט. עס איז נעווען גאנץ צופעליג וואס זיין מוטער איז געווען א לעדי בלאנש סעסיל, די פערטע טאכטער פון צווייטען מארקיז סאלסבערי.

באלפור איז געקומען אויף דער וועלט אין יאהר 1878 אין וויטינגהעם. זיין פאטער איז געשטארבען, ווען ארטור איז נאך געווען א קינד, און מיט זיין ערציהונג האט זיך פערנומען אויסשליסליך זיין מוטער. אין עלטער פון צוועלף יאהר, האט ער געהאלטען זיין ערשטע רעדע.

די בעציהונגען צווישען גוטסבעזיצער, פאכטערס דינערשאפט און פויערים, געפינט זיך נאך ביז היינט אין שאטלאנד אויף א פאטריארכאלישען מצב. ארטור האט אלס עלטסטער זוהן געראפט בעגריסען צו ווייהנאכטען די דינערשאפט, און ער האט די אויפגאבע דערפילט אויף א שטוינענדען אופן.

צו פערצעהן יאהר איז דער יונגעל, וועלכען די מוטער האט שוין געהאט בעקענט מיט דער ביבעל און אויך מיט שעקספיר'ן און דיומא, איינגעטרעטען אין עטאן-קאלעדזש, וואו עס לערנען זיך געוועהנליך די זיהן פון רייכע פאמיליעס, אלע אריסטאקראטישע יונגעלייט פון ענגלאנד. שוין דארט האט זיך ארויסגעוויזען די גרונדליניע פון זיין בעגאבטקייט, די ליטערארישע פעהיגקייטען; ער האט געוואונען א פרעמיע פאר א ליטערארישען עסעי.

מיט ספארט האט זיך באלפור ווייניג אינטערעסירט און אנשטאט א גמצוליפע איבערן קריקעט-פעלד, איז ער ליבער געזעסען אין ערהיים און פערשלונגען ביכער. אין דער ע-אן איז אנגענומען אז די יונגענדליכע שילער זאלען בערינגען די ע...ע.

באלפור'ן איז אויסגעקומען צו ברענגען א געוויסען לארד לענסדאון.

און די שפעטערדיגע יאהרען, האט זיך די פערהעלטעניש איבערגעקערט. אין אויסערן מיניסטעריום האבען זיי זיך ווידער בעגעגענט, אבער דא איז באלפור געווען דער שעף.

פאר די שילער פון עטאן-שול איז נישט קיין אויסערגעוועהנליכע זאך זיך מיט דער צייט צו טרעפען אין רעגירונגס געביידע, אין פארלאמענט, אין מיניסטעריומס, עטאן איז ווי ספעציעל דערצו געשאפען געווארען. אין דער דאזיגער שולע זענען די זיהן פון ענגלישע רזשענטעמען ערצויגען צו ווערען רזשענטעלמען, זענען פערשפרייטען דערנאך דעם נאמען פון עטאן איבער דער גאנצער וועלט.

נאך עטאן איז באלפור אריינגעטראטען אין קעמברידזשער אוניווערזיטעט. פאר דעם טרעסט פון אלע מיטטעמעסיגע שילער דארף געזאגט הערען: ער איז נישט געזען קיין אויסגעצייכנעטער שילער, און פון זיינע לעהרער וואלט איהם קיינער נישט פאר אויס געזאגט, אז ער וועט מאכען א גרויסע עפענטליכע קאריערע. ער האט נישט ארויסגעוויזען קיין שום עהרגייציגקייט, ער האט זיך נישט בעמיהט צו בעקומען סטיפענדיעס, אדער פרעמיעס, אבער זיינע אינטימערע פריינד האבען געוואוסט, אז ער פערנעהמט זיך זעהר פיל מיט וויסענשאפטליכע און פילאזאפישע סטודיעס.

ווען ער איז געווארען פוליעהריג, האט ער גענומען אין די הענד די פערוואלטונג פון זיינע גיטער, און האט געטראכט צו פיהרען דאס שטילע לעבען פון אן ענגלישען לאנדבעזיצער און פילאזאף-געלעהרטער. אבער אין דער צייט, ווען ביקאנספילד-דיזראעלי איז געווארען צום צווייטען מאל מיניסטער-פרעזידענט, האט זיך באלפור געלאזט וועהלען אין פארלאמענט. ער האט דערביי געמאכט נישט אזוי

זיין אינערליכען דראנג, נאר דעם וואונש פון זיין פעטער, דעם לארד סאלסבערי, דער איינפלוס פון לארד סעסילס פאמיליע איז אין דעם קרייז געווען אזוי שטארק, אז באלפור האט אפילו נישט געהאט קיין געגנערשאפט. וואסער בעדייטונג באלפור האט געלעגט אויף דעם וואהל אלס דעפוטאט, איז צו זעהן דערפון, וואס תיכף נאך דעם האט ער אונטערגענומען א רייזע ארום דער וועלט.

ווען ער איז צוריקגעקומען פון דער רייזע, האט ער געהאלטען פאר זיין אומגעבונג פארלעזונגען וועגען דעם, וואס ר'האט געזעהן.

אין פארלאמענט אבער, האט ער אין משך פון צוויי יאהר נישט ארויסגעלאזט קיין ווארט, און אויך נאך זיין ערשטער רעדע זענען פאריבער גאנצע אכט חדשים, ביז ער האט געפונען מוט און געלעגענהייט ווידעראמאל זיך אויסצוהויבען פון ארט און בעטען א ווארט. ס'איז אינטערעסאנט צו בעמערקען, אז ער איז דעמאלט ארויסגעטרעטען אלס געגנער פון וואהלרעכט פאר פרויען. זיין מיינונג איז געווען, אז „די דרייסטעסטע פרויען, זענען נישט תמיד די בעסטע". אויף דעם הויכען, שלאנקען יונגענמאן, וועלכער האט זיך אויסגעצייכנט נאר מיט זיינע גוטע מאנירען און אנגענעהמע שטימע, האט מען קיין אכט נישט געלעגט. אבער לארד סאלסבערי האט נישט נאכגעלאזט. אין יאהר 1878 האט ער איהם מיטגענומען אלס פריוואטסעקרעטאר אויפ'ן בערלינער קאנגרעס, און ערשט דארט האט באלפור אנגעהויבען צו נעפינען אינטערעס אין שאכשפיל פון הויכער פאליטיק.

ווען באלפור איז צוריקגעקומען קיין לאנדאן, האט ער זיך אנגעשלאסען אן דער „פערטע פארטיי", וועלכע האט דעמאלט אונטער דער אנפיהרונג פון לארד ראנדאלף טשערטשיל גענומען אויף זיך, צוליב'ן מאנגעל פון א שטארקער קאנסערוואטיווער אפאזיציע, צו קריטיקירען אלע האנד-

לונגען פון דעם ליבעראלען קאבינעט. אין דער דאזיגער ראלע פון א קריטיקער האט זיך באלפור צום ערשטען מאל דערפילט גוט אין פארלאמענט. ער האט זיך איבערצייגט, אז די קענטענישען, וועלכע ר'האט ערווארבען אין קעמברידזש, קומען איהם גוט צונויף. א חוץ דעם האט ער אין זיך ענטדעקט די פעהיגקייט צו זאגען אויף אנאנגענעהמע און זעהר אונאנגענעהמע זאכען. ער האט אנגעהויבען צו פיהלען אנ'עסטעטישען גענוס אין די דעבאטען און אויסצופרובען זיינע כוחות. סאלסבעריס פלימעניק וועלכען מ'האט געהאלטען פאר א טאלענטירטען אבער שרעקליך פוילען, האט אנגעהויבען צו פערבליפען, דעם פארלאמענט מיט אומפערשעהמטע אבער עלעגאנטע אנגריפען, מיט העפליכער אראגאנץ, מיט טיפען סארקאזם און מיט זיין אייגענעם אופן די שארפסטע אנפאלען צו מאכען אונטער א מאנטעל פון אונשולדיגע טענות.

יר פלעגט זיין געגנער געבען א מוראדיגען שטאך, און גלייך דערנאך איהם דערלאנגען א שטיקעל צוקער, און דאס אלץ מיט א ליבענסווירדיגער, רוהיגער מינע, מיט אנ'עלעגאנטדיגען טאן און נישט בענוצענדיג דערביי קיין שום איבעריגע ווערטער.

דער גוטער פעטער סאלסבערי איז מיט א שמייכעל אויף די ליפען געזעסען און זיין מיניסטער-פאטעל און נאכגעפאלגט די וואקסענדע ערפאלגען פון זיין פלימעניק, בעת קליינליכע דער פאטען בעת דיסקוסיעס איבער טעכנישע פראגען איז באלפור קיינמאל נישט געווען אין פארלאמענט דעמאלט איז ער געזעסען אונטערהיים צווישען קונסטבילדער, האט געשריבען און פילאזאפירט, איבער נאטוראליזם אדער „רעליגיע פון הומאניטעט" אדער ער איז געזעסען אויף א קאנצערט און גע-הערט הענדעלס אראטאריעס. וועלכע האבען אין זיין נשמה געפונען א טיפען ווידערקלאנג.

(א צווייטער ארטיקעל קומט).

א פערברעכער, אדער א מארטירער?

פיליפ האלסמאן אין דער קאטארזשנער טורמע

(א בריף פון ווינע)

די מוטער און שוועסטער פון פיליפ האלסמאנס, וועלכער איז אויך אין דער צווייטער אינסטאנץ פערמשפט געווארען אלס פאטער-מערדער, האבען זיך בעזעצט אין וויען, כדי צו זיין נעהנטער צו שטיין, וואו עס זיצט איצט זייער זוהן און ברודער, פון וויען קיין שטיין איז אנדע האלבען שעה וועג. קיין פערלייכטערונג ברענגט זיי די נאהענטקייט נישט, ווייל זיי בעקומען א זעהונג נאר איינמאל אין חודש א האלבע שעה, און דאס אין דער געגענווארט פון די טורמע-בעאמטע.

פיליפ האלסמאן אליין בעט זיין מוטער און שוועסטער זיי זאלען זיך צוריקקעהרען — די מוטער קיין ריגא און די שוועסטער קיין פאריז, און שוין אין ערשטען בריף שרייבט ער: „ווען איהר זיצט אין וויען זיצט איהר אוןווארט 1680 האלבע שעה אויף דער האלבער שעה זיך צו זעהען מיט מיר, דאס האט קיין זין נישט".

און אט דער דאזיגער בריף, געשריבען אין דייטש, כדי נישט צו בעשווערען די טורמע אדמיניסטראציע איז אנ'אינטערעסאנטער מענשליכער דאקומענט. דריי בריף האט געשריבען א מענש, וועלכער איז פער'משפט פאר פאטער-מארד, דאס הייסט לויט דער איבערצייגונג פון די ריכטער א מענש מיט א שווארצער, ווי דער גיהנום נשמה, וואס איז פעהיג אויף דער גרעסטער רציחה, דעם בריף ברענגען מיר דא:

„אייך אינטערעסירט געוויס, מיינע ליבע, מיין איבערפאהרען פון אינסברוק קיין שטיין. דעם 28 יאנואר, באלד נאכדעם ווי עס איז ארויס פון מיין קאמער דער פראפעסאר עריסמאן, וועלכער איז געקומען זיך מיט מיר געזעגענען, האט מען מיר ערקלערט, אז מען וועט מיך דעם זעלבען אווענד אוועקפיהרען. איך האב באלד אנגעשריבען אייך און אויך עטליכע דאנק-בריף דעם אבער-דירעקטאר פון דער טורמע, זיין געהילף און דער גאנצער טורמע-אדמיניסטראציע: זיי האבען אלע דעם דאנק פערדינט, ווייל ביז צו דער לעצטער מינוט האבען זיי זיך בעצויגען צו מיר מיט א ריהרענדער אויפמערקזאמקייט.

„פאר'ן אוועקפאהרען האבען מיר אלע פון דער טורמע-אדמיניסטראציע שטארק געדריקט די האנד, פונ'ם אבער דירעקטאר ביז'ן קארידאר אויפזעהער.

צום וואקזאל האט מען מיך אפגעפיהרט אין אנ'אויטא, און אויפ'ן פראן, פאר'ן אפגעהן פון דער באהן האבען מיר זיך ווידער געזעגענט און זיי האבען מיר געוואונשען אלדאס גוטס.

מיר און מיינע צוויי בעגלייטער האט מען אפגעגעבען א בעזונדערן קופע. די גאנצע צייט האבען זיי זיך צו מיר זעהר גוט בעצויגען און געזארגט איך זאל קענען שלאפען. אויף דער סטאציע סאן פעלטין, וואו מיר האבען זיך געדארפט איבערזעצען אויף אנ'אנדערען צוג איז אין אונזער קופע אריינגעלאפען עפעס א הער, מיר אפגעגעבען שלום און אויסגעשריגען „גאט איז מיט דיר, האלסמאן".

ווייטער געהען די ערשטע איינדרוקען פון שטיין.

„אבער איידער מען קומט אן אין גן-עדן דארף מען, ווי מען זאגט אדורכגעהן א גיהנום די ערשטע פאר טעג האב איך פערבראכט אין

דער אזוי גערופענער אויסבעסערונגס-קאמער. איך האב בעדארפט ענטפערען אויף א סך מינדליכע און שריפטליכע פראגען מען האט מיך אויסגעטון און אנגעטון, אפגעשוירען, פאטאגראפירט, געמאסטען אין דער הויך און אין דער ברייט, מעדיציניש אונטערזוכט, געוואשען, געוואויגען, געשטעלט פאקען און פון דאנעט ערשט בין איך אריינגעפאלען אין דעם גן עדן — אין דער קאטארזשנער טורמע.

„דאס איז א גיגאנטער מעכאניזם, וועלכער כאפט אריין א מענשען מיט אלע צאהלרייכע שטאנגען און רעדלעך. מען פיהלט זיך דא אזוי הילפסלאז און דערשלאגען. פראפעסאר ריטלער האט מיר אמאל געזאגט, אז אנ'אומשולדיג פער-

אורטיילטען איז בעזונדער שווער די טורמע. איך האב מיך איצט אין דעם איבערצייגט. אהן דעם בעוואוסטזיין פון שולד. ה' פון פערדינטער שטראף איז שווער שלום צו מאכען מיט'ן גורל, אז מען בעגעהט זיך מיט דיר ווי מיט א פערברעכער — דאס דריקט פסיכאלאגיש און עס איז זעהר שווער.

„איך קלעב קאנווערטען דאס איז מיין איינציגע בעשעפטיגונג דא. א נודנע טעמפע ארבייט, נאר כאטש א ריינע; ביי דער גאנצער מעכאנישקייט פאדערט זי אונאויפהערליכע אויפמערקזאמקייט, מען דארף, אז דאס פאפיר זאל ריכטיג ליגען, אנדערש וועט די ארבייט זיין קאליע — אזוי, אז ביז אויפדערנאכט פיהל איך מיך גאנץ מיד. איך לעג מיך דעריבער שלאפען פריה. אפטמאל אפילו 6 א זייגער. דער שלאף איז דאס בעסטע, וואס איך האב דא.

„זאלען מיר האפען, אז איך וועל זיך צוגעוואוינען, אריינציהען. איהר קענט דעם אנעקדאט וועגען דער וואהרזאגערין?

„ביז 50 יאהר" — האט זי פאראויס געזאגט א קליענט — „וועט איהר אדורכגעהן גרויסע צרות"!

— „און נאכדעם"? — האט דער קליענט געפרעגט „נאכדעם וועט איהר דערצו אזוי געוואוינט ווערען, אז איהר וועט די צרות שוין נישט פיהלען".

„אבער אין מיין טורמע איז פארהאן אויך עפעס גוטס: זעהר געשמאק ברויט. א חוץ דעם האט מען מיר געגעבען נישט קיין אלטע, נאר גאנץ נייע ארעסטאנטען-מלבושים. בעזונדער שטאלץ בין איך מיט די קנעפלעך, אויף וועלכע עס איז אנגעשריבען „פאר דזשענטעלמען" (פאבריק-מארקע) כאטש אנ'ארעסטאנט „און דאך א דזשענטעלמען"!

נאכדעם געהען ריינע פאמיליען-ענינים, אנפראגען וועגען קרובים און פריינד, ריהרענדע בקשות, אז די מוטער און שוועסטער זאלען לעבען נישט פאר איהם, נאר מיט אנ'אייגענעם לעבען. נאכדעם בעט ער, אז מען זאל אויפ'ן בריף נישט ענטפערען באלד, נאר אין א פאר וואכען ארום, ווייל די פאסט גיט מען אפ נאר איין מאל אין חודש — און שרייבען זאל מען איהם נאר וועגען פאקטען, ווייל וואס די מוטער און שוועסטער לעבען איבער איז לייכט צו פערשטעהן — „אויב איך שרייב וועגען איבערלעבונגען — איז נאר דערפאר וואס מיין לעבען איז צו מאנאטאן".

„און וואס וועט זיין מיט אונזער פילאן'ס זיפצט שטארק די פרוי האלסמאן; מען וועט איהם בעפרייען צי נישט?

און זי קוקט מיט בעטענדע אויגען, זי וויל מען זאל זי טרייסטען.

נ. ט-ן

יודיש טעאטער אין פילהארמאניע, נארוטאוויטשא 20
אונטער דער לייטונג פון א. בעזמאן.
איינציגע גאסטראלען פון
קלארא יאנג
פרייטאג, ד. 21-טען, שבת, ד. 22-טען, זונטאג, ד. 23-טען, מאנטאג, ד. 24-טען
9 א זייגער אוונד דער לעצטער מוזיקאלישער שלאגער
20 נומ' געזאנג און נייע טענץ 20
שא, דער רבי פארט
אין 3 אקטען פון בועז יונגוויץ, מוזיק פון ראזענשטרויער, ש. טרילינג, שלאסבערג, ליט-מאטיוו פון רומשינסקי, ספעציעלע קאסטיומען / רעזשיסירט פון מחבר בועז יונגוויץ. ראל „ר' בעריש'ל"-קלארא יאנג.
שבת, 4 נ"מ צו פאפולערע פרייזען
אחשורוש
היסטארישע אפערעטע אין 4 אקטען פון גאלדפאדען. צו די פאר-שטעלונגען איז אנגעוואנדט בעהאבן דער טרימסטער פון תמרש. טעאטער
מ. טרילינג
ס'נעהמט אנטייל (לויט א.ב.) פרויען: בעזמאן, מאכאראווסקא, נערה, פאדערמאן. מענער: אריעל, אייזענבערג, באלבירסקי, האמבורגער, מאכאראווסקי, נייהויז, פאלאנסקי, ראקאוו.
מוזיקאלישער לייטער: ל. זעלמאן. בילעטען ביי דער קאסע פון טעאטער.
אנאנס! מיטוואך, ד. 16. אפריל (2. טאג חול-המועד פסח), 9 אין אוונט
א פייערליכע פארשטעלונג וואלף נייהויז
לכבוד דעם 20-יעהריגען יובילעאום פון סופליאר
בעטייליגט אין די ווייטערדיגע אנאנסען.

לאדז, 21 מערץ 1930

נייער פאלקסבלאט

לאדז, 21 מערץ 3091

פון ארבייטער — הענדלער! דער וואוקס פון יודישער קרעמעריי אין אמעריקא

— פון — צביון

מיט א קורצער צייט צוריק איז און די ענגלישע און אין די יודישע צייטונגען פון אמעריקע געווען געדרוקט א שטיקעל נייעס, אז אין אמעריקא וועגען איצט פערהאן אכציג טויזענד פארמערס, וועלכע פערמאגען א מיליאן אקער ערד. אבער עס זעהט אויס, אז אויך שטיקלעך נייעס דארפען האבען מזל.

אזא שטיקעל נייעס איז, דאכט זיך, א פסוק, וואס בעט זיך, אז מען זאל איהם דרשענען. אבער דאך האט דער פסוק נישט פעראינטערעסירט אונזערע דרשנים. קיין מזל נישט געהאט.

און אפשר איז עס אין דעם פאל נישט קיין פראגע פון מזל, עס קען זיין, אז אונזערע שרייבער האבען נישט קיין גרויסען גלויבען אין יודישע פארמעריי אין אמעריקא און זיי ווערען דעריבער נאר נישט בעגייסטערט דערפון, וואס די צאהל יודישע פארמער וואקסט אין אמעריקא און דער שטח ערד, וואס זיי פערנעהמען ווערט גרעסער.

נו, און א גרויסער מאס איז דאס ריכטיג, אבער דאך נישט אינגאנצען ריכטיג. פון די אכציג טויזענד יודישע פארמערס אין אמעריקא וועגען פערהאן א סך, וואס פערנעהמען זיך טאקע מיט אמת'ער פארמעריי. איך וואלט זאגען, אז עס איז דער גרעסטער טייל.

עס וואלט געוויס געווען שעהנער און בעסער אז די צאהל יודישע פארמער אין אמעריקא זאל גרעסער ווערען און די צאהל יודישע קרעמער זאל קלענער ווערען, אבער איך ווייס, אז עס איז בלויז א פרומער וואונש.

און ווען איך זאג, אז עס וואלט געווען שעהנער און בעסער ווען מיר זאלען געהאט מעהר יודישע פארמער ווי יודישע קרעמער, איז עס נישט דערפאר, וואס איך בין אזוי פערליבט אין פארמעריי, איך האב שוין ביי מאנכע אנדערע געלעגענהייטען בעמערקט, אז איך בין נישט קיין חסיד פון פארמעריי. איך זעה אין ערד־ארבייט נישט קיין גרעסערע הייליגקייט ווי אין יעלכער עס איז אנדער נוצליכער ארבייט, און וועלכער די מענשהייט קען נישט אויסקומען. איך זעה אפילו נישט קיין בעזונדערע שעהנקייט אין פיטערען חזירים און אין מיסטיגען פעלדער, נאר אויב איך בין נישט שטארק בעגייסטערט פאר יודישע פארמעריי, בין איך אבער פון יודישער קרעמעריי נאך ווייניגער בעגייסטערט. איך בין צו יעדער צייט גרייט צו בייטען א מנין יודישע קרעמער אויף איין יודישען פארמער, אבער עס העלפט נישט, וואס איך בין אזוי ווייניג בעגייסטערט פאר יודישער קרעמעריי, מען פאלגט מיך נישט און די יודישע קרעמעריי אין אמעריקא וואקסט ווי אויף הייוון.

יעדעס מאל, ווען מיר קומט אויס צו בעזוכען א שטאט אדער א שטעטעל וואו איך בין שוין לאנג נישט געווען, ווערט מיר קאלעמוטנע אויפ'ן הארצען, איך זעה, מיט וואס פאר א שנעלער טעמפא די יודישע קרעמעריי וואקסט און זיי יודען אין אמעריקא פערוואנדלען זיך אין א פאלק פון קרעמער.

אמאל פלעג איך האלטען פאר אן אמת'ן פערגעניגען ארויסצופאהרען פון צייט־צו־צייט אין די שטעטלעך, דארטען האט זיך געפונען א געזונטער ערנסטער קאפיטאליסטישער ארבייטער־עולם, וואס איז אנפאך געווען א דערפרישונג. עס איז נישט געווען קיין אונטערשיד צי מען איז געקומען אין די שטעט און שטעטלעך פון קאנעטיקוט און מאססאטשוזעטס, אדער אין די שטעט און שטעטלעך פון פענסילוואניא און אהייא, אומעטום האט מען געפונען גרויסע צאהלען יודישע פאבריקס־ארבייטער, וועלכע האבען געלעבט מיט די אידעאלען און האפנונגען פון דעם ארבייטער־קלאס. פונקט זיך און זיי דורכמישען האט עס איז א קרעמער, א פעדלער אבער דאס האט זיך ווייניג אנגעזעהן, דער יסוד, די גרויסע איבערוויגענדע מעהרהייט, איז בעשטאנען אין ארבייטער, און מייסטענס פון פאבריק־ארבייטער, היינט אבער, זענען אומעטום קרעמער און קרעמער.

איז עס נישט קיין עוולה, וואס יודען ווילען נישט זיין קיין ארבייטער, עס איז נישט קיין פערגעניגען צו זיין אן ארבייטער, פון קרעמעריי מאכט מען א לייכטערען און א בעסערען לעבען, זאגט דעריבער דער יוד, אז די גוים זאלען ארבייטען אויף די פאבריקען, און ער וועט זיך בעסער בעשעפטיגען מיט קרעמעריי און האנדעל. און פאר זיך אליין דער יוד גערעכט, יעדער זוכט וואס פאר איהם איז לייכטער און בעסער, אבער פאר'ן יודישען פאלק טויג עס נישט. עס ווערט ווידער אמאל א פאלק פון קרעמער און הענדלער.

די יודישע אימיגראנטען אין אמעריקא האבען איז די ערשטע יאהרען פון זייער אימיגראציע בעוויזען דעם גרויסען וואונדער, וואס זיי האבען פערוואנדעלט א פאלק פון קרעמער און הענדלער אין א פאלק פון ארבייטער. נאך מיט אנדערהאלבען צעהנדליג יאהרען צוריק איז די גרויסע מאיאריטעט פון די יודען אין אמעריקא בעשטאנען פון ארבייטער, אבער אין די לעצטע צעהן יאהר האבען די יודען אין אמעריקא זיך צוריק אנגעפאנגען פערוואנדלען פון א פאלק פון ארבייטער אין א פאלק פון קרעמער און הענדלער. און די פערוואנדלונג קומט פאר אין א געזואלדיגער שנעלער טעמפא.

עס וועט געוויס זיין איבערטריבען, ווען מען זאל זאגען, אז די יודישע קינדער וואס זענען געבוירען אין אמעריקא וויכען אינגאנצען אויס פון פאבריק. מען קען געפינען אמעריקאנער געבוירענע יודישע ארבייטער, אין אלע אמעריקאנער אינדוסטריעס, אבער זייער צאהל איז נישט גרויס.

איך ווייס נישט, אפשר וועט עס שפעטער ווערען אנדערש. אפשר וועלען די יודישע טאטעס און מאמעס, וואס זענען שוין אליין געבוירען געווארען אין אמעריקא נישט אלע זוכען צו מאכען זייערע קינדער פאר קרעמער און הענדלער, ווען זיי וועלען פון זיי נישט קענען מאכען קיין דאקטוירים, אדוואקאטען און דענטיסטען, אבער די יודישע טאטעס און מאמעס, וואס זענען געקומען אין אמעריקא פון יענער זייט ים, ווילען אלע, אז זייערע קינדער זאלען זיין עפעס אנדערש אבער נאר נישט קיין ארבייטער.

ווען מען איז אין ניו־יארק, פיהלט מען, אז דאס יודישע פאלק איז איינע קרעמער, אין ניו־יארק זענען נאך פערהאן א סך יודישע ארבייטער און ווען זיי שפאצירען זיך אמאל ארויס און נאס פערדעקען זיי דעם יודישען קרעמער, מיט זייער גרויסער מאכט. אין לאנד אבער, א הויז איינינע גרעסערע שטעט, איז קרעמער און קרעמער.

און איך גלויב נישט, אז די יודישע קרעמער אין אמעריקא אדער זייערע קינדער ווילען זיין פארמער, ווען די נויט וועט זיי צווינגען וועלען זיי גיכער ווערען אינדוסטריעלע ארבייטער, איידער פארמער, איך האב דעריבער קיין האפנונג נישט אויף דער ענטוויקלונג פון דער יודישער פארמעריי אין אמעריקא און איך בין אין איהר, ווי שוין געזאגט, נישט שטארק פערליבט סיי ווי סיי, איך דארף אבער דאך זאגען, אז ווען איך האב געלייענט אין די צייטונגען אז אין אמעריקא זענען איצט פערהאן אכציג טויזענד יודישע פארמערס, האב איך געהאט אן אנגענעהמען געפיהל. דאך בעסער און שעהנער ווי קרעמער, האב איך מיר געטראכט.

נאר דאס אנגענעהמע געפיהל, וואס איך האב געהאט אין דעם מאמענט ווען איך האב געלייענט וועגען די יודישע פארמער, אין אמעריקא, ענדערט דאך נישט די לאגע. מיר האבען דאך א פאלק פון קרעמער, און ווי קען מען דאס ענדערען? וואו א יוד קאן נאר פרייוויליג אויסקלייבען צווישען ארבייט און קרעמעריי קלייבט ער אויס קרעמעריי. קיין אונטערשיד נישט און וועלכען לאנד, איז עס אמעריקא אדער פאלעסטינע, מעקסיקא אדער סינא.

איך ווייס די ערקלערונג, איך ווייס די אורזאכען, ווארום דאס איז אזוי, אבער איך ווייס אויך, אז עס טויג נישט.

קולטור

ערצעהלונג

פון פ. ראמאנאוו

קיריוכין, א קאנטאר־אנגעשטעלטער און אן איי איזען־גיסעריי, איז געזעסען אין א ביר־שענק. מיט א חבר און האט זיך געהאלטען אין איינקלאגען:

— כ'בעט דיך, זאג מיר ווי קומט עס, וואס אין מלוכה־ווירטשאפט זענען מיר, רוסען, אזעק חייט, נאר זייט... מיר האבען זיך א רוק געטאן מיט א טויזענד יאהר פריהער פאר אלעמען... און ווי ס'קומט צום פראקטישען לעבען, זענען מיר הינטערשטעליג, כמעט די לעצטע, מען דערצעהלט אז אין אויסלאנד איז אומטעגליך צו דערקענען מאנקעטען, און ביי אונז? פערדא! וואס פערדינען אנ'ארבייטער, ער טראגט א קאפעלוש, געפלעטע נאנץ אנשטענדיג, וואס קאנען זיך ארענטליך אנטאן קאנען אויסקליידען די משפחה, צוקלייבען, לאמיר זאגען, ס'ציטעל אויפהענגען וואס פארע בילדעל אויף דער וואנד, און ס'הויבט זיך נישט א! אלץ פטרט מען אויף בראנפען. מען האט פריהער געלעבט ווי חזירים, און מ'לעבט איצט נישט בעסער, און איצט זייערע מאניערען? מען וועט דיר א רעל נישט ענטפערען. מען וועט זיך בעסער א מעשה אנטאן, און פאר קיינעם זיך נישט ענטשולדיגען, אז צו זיין אנשטענדיג, קולטורעל, איז ביי זיי א חרפה, א דערניעדרונג. זעהט איהר, צו זיין א גראביאן, אומצוגעהן אפגעשליסען, אויף דער רויף זענען זיי בריות!

— ביי אונז שפילט דאס קיין ראליע נישט— האט זיך אנגערופען דער חבר.

— אנומעלט האב איך געלייענט וועגען אמעריקע. הינטישע זיהן! וואס זאל איך אייך זאגען... אמת'ע פריצים! ער טוט זיך אן א קאפעלוש, מען קען זיך שפיגלען אין יעדען ווינקעלע! אויף די פענסטער פארהאנגלעך! וויל... אין אמעריקא איז אזוי איינגעפיהרט, מענסטו האבען קרחת אין קעשענע, אבער אהן געפלעטע מאנקעטען גייסטו אין גאס נישט ארויס. נעהמסט א שט גער מיך... כ'פערריין קאשע אויף וואסער, און קוק ווי נעט כ'געה אנגעטאן: די הויזען ווי קלאשען, הענדשקעס, געשנורעוועטע שיך, און אין שטוב? אט פיהר איך אהיים א גראמאפאן, פארהאנגען דער ווייב א קאפעלוש, נו, זאג אליין, לעבט אומיצער אין מיין געגענד קולטורעלער פון מיר? קאן זיך אומיצער פערגלייכען מיט קיריוכינען? אנומעלט זונטאג... איך אין הענדשקעס, ס'ווייב אנ'אויסגעפוצטע, איך רצולט זיך אין איין ענטשולדיגען פאר פערביינגער און וואס אמת, איז מיר גוט! אזוי גוט!

קיריוכין האט זיך צעצאהלט. אנגעטאן די הענדשקעס, און איז ארויס, אזוי ווי ביידע חברים האבען אריינגענאסען צעהן פלאש ביער, פערשטעהט זיך, אז קיריוכין האט זיך געהאלטען און איין ענטשולדיגען...

— א! — האט ער א געשריי געטאן. — דאס פערזעהעניש האט מיך נאר־וואס א שטופ געטאן. מען האט זי געראפט רעקען, פערפארען אפילו אין פיסק אריין, און איך האב זיך בלויז ענטשולדיגט.

— ווי כ'קאן עס איבערטראגען? אט זעהסטו דאך?! דאס טענה איך דאך! ווער איז דער קולטורעלסטער מענש אין מיין געגענד? איך, קיריוכין!

דער חבר האט זיך אפגעשטעלט.

קיריוכין איז אפגעגאנגען א פינף טריט און ער האט א געשריי געטאן:

— זאג, כ'זעה טאקע אויס ווי א קאנטאר־אנגעשטעלטער?

— ניין, זעהסט אויס ווי אן אמעריקאנער רושענטעלמאן.

— אמת, ברודער! זומער קלייב איך זיך אנצוטאן אויפ'ן קאפ א „קעסעלע" וועט דיך די מאליערע נעהמען...

און זיי זענען אריין אין וואגאן האט קיריוכין לאנג זיך געפארעט מיט זיינע זאכען: מיט'ן גראמאפאן, מיט די פארהאנגען, מיט'ן קאפעלוש־שאכטעל, און איינגעטענה'ט מיט זיך אליין, דערנאך האט ער זיך צוגעזעצט צו א פערשוין און א פעלץ מיט א קאראקולענעם קאלנער און האט אנגעהויבען:

— אט פאהר איך אהיים. כ'פיהר אהין א שיער שמאכטעס, ביי אונז פיהרט זיך דאך אזוי: אפנעמען שכירות דארף מען העלפען פערטרינקען, און איך האב פאר'ן גאנצען חודש איינמאל א ביר אויסגעטרונקען, דעריבער טאקע געה איך אזוי נעט אנגעטאן, און ס'ווייב איז ביי מיר א ציכטיגע פון דער זייט, אז מען קוקט אויף מיר, ווייס מען נישט, אז ארום און בין איך אן אנגעשטעלטער אין א קאנטאר.

דער שכן האט א קוק געטאן אויף קיריוכינען און גארנישט געענטפערט.

קיריוכין האט ארויסגענומען א האר־בערשטעלע מיט א שפיגעלע, ער האט אראפגענומען דעם קאפעלוש און מיט'ן בערשטעל גענומען אויפקעמען זיינע נאסע, פערשוויצטע האר.

— מיט דער ווייב איז ער נישט גוט... אמת'ע צרות! — האט ער געזאגט און געקוקט אויפ'ן שכן — וויל צוגע אויגען א „נאש־בראט" צו א קולטורעל לעבען, איז פונקט אזוי שווער זי אנצוהאלטען א חזיר! א שטיגער טאקע מיין ווייב. א צווייטע זאלט געדאנקט גאט וואס זי האט אזא מאן! א מאן וואס בלייבט קיינמאל נישט הינטערשטעליג, געפינט זיך שטענדיג אויבען אן! און ביי אונז מאנטאג, טאג אויס קריגען זיך. מ'דערגעהט צו קלעפ, נאך גוט וואס זי איז ביי מיר א שטילע, פערשווייגט, אנישט יאגט איך איהר אריינגעצימבעלט, אוי, האב איך זי פיינט געהאט! נישט געקאנט קוקען וואו זי שטעהט, און שטאט מיידעלעך און קאפעלושען, די נעגעלער באנקען, אט דאס הייסט קולטור! מיט איין ווארט: פריטע סחורה! און זי, די שלומפערקע, וועט פערבייגעהן ס'קליידעל אין סנא אריין, וועט פערקאטשען די שמוציגע ארבעל און זיך פארען מיט איהרע ברודיגע טעפ. און דאס פערשטעהט גארנישט. אנומעלט רעד איך מיט איהר וועגען פאר'ן, קלעפט עס זיך צו איהר, ווי אן ארבעס צו דער וואנט, נישט אינטערעסאנט פאר איהר! איך קאן וועגען וואס איהר זולט נאר אליין רעדען, איהר שכן עפענט ס'מויל נישט אויף, איהר זיצט ווי א נעכטיגער און איך רייס זיך די קעל, גיב מיר דעם אמת'ען פאסאושיר, וועל איך דעם גאנצען זאגען, ס'מויל נישט צומאכען, אז איהר וועט פאר גרויס וואונדער אנשטעלען מויל און אויערען. ס'ווייב אבער איז זא שלאק! אזי א שלאק! אט קום איך אהיים און ס'איז נישטא מיט וועמען א ווארט אויסצורעדען, ווי איהר קוקט מיך אן. פאס איך זיך נישט אריין אין אונזער מלוכה, כ'וועל אזעק וואו די אויגען וועלען מיר טראגען. כ'וועל זיך אויסלערנען איינינע לשונות און כ'וועל אזעק.

ביים סטאנציע, ווען די באהן האט זיך אפגעשטעלט איז אריין אין וואגאן א פרוי. קיריוכין האט זיך געכאפט אבליידינען פון דער באנק זיינע זאכען.

— ביטע, מאדאם, זעצט אייך, איך געה באלד ארונטער.

— זייט זיך נישט מטריח, כ'וועל זיך דא זעצען — האט געזאגט די פרוי און האט זיך געזעצט אויף אן אנדער באנק.

קיריוכין האט זיך צעלאכט און גענומען שאקלען מיט'ן קאפ:

— גוט! אויף מיין ווארט גוט! ווען ס'וואלט מאטש געווען א שעהנע, און אזא פערזע ענ'ש! א צווייטער וואלט אין אזא פרצוף א שפיי געטאן, און איך, נאר, בעט זיך ביי איהר: „ביטע, מאדאם". און די מאדאם מיינע האט אויסער „אין דער מאמען אריין" מן הסתם קיינמאל נישט געהערט.

אין א צעהן מינוט ארום האט זיך די באהן ווידער אפגעשטעלט. דער שכן האט גענומען זיינע זאכען און איז ארויסגעגאנגען, קיריוכין האט זיך איבערגעזעצט צו א צווייטען פאסאזשיר און אנגעהויבען:

— אנ'אנשיקעניש אזא, א שטיק האלץ. זאג איך אייך! דעם גאנצען וועג האב איך איינער אליין געהאלטען אין רעדען, און ער, קיין ווארט נישט!

ווען ער איז אנגעקומען צו זיך אויף דער סטאנציע, האט קיריוכין געהאלטען אין איין הויבען דעם קאפעלוש זיך בעגריסט מיט בעקאנטע, און דער גאנג איז ביי איהם געווען פון א זייט.

— איהר האט פיינע הענטשקעס — האט איהם א בעקאנטער א זאג געטאן.

— זעקס מיט א האלבען רובעל — האט קיריוכין אויפגעשטעלט זיינע אכען, אראפגעצויגען א הענטשקע מען זאל בעקוקען.

אז ער איז אריינגעפאהרען צו זיך אין דארף אריין האט ער בעטראכט די שטרויענע דעכער, די שטיבלעך, געקוקט אויף די פויערים, פויערטעס, און דערפיהלט אן עקעל, וואס זיי טראגען האלבע פעלצען אהן קאלנערס און קאנען נישט טראכטען.

און ער האט רחמנות געקראגען אויף זיך, וואס ער, אזא קלוגער, אזא קולטורעלער מענש, וואוינט אין אזא דארף, און וואס מעהר מיטלייד ער האט געהאט מיט זיך, אלץ מעהר האט איהם גע־עקעלט פון די ארומיגע, און מיינסטען פון זיין אייגען ווייב.

וואס אמת, איז דאך גוט וואס ער פאהרט איצט אהיים, און הוך איז דאך ס'ווייב א גוט מענש, קיין שרייערקע, מאכט קיין סקאנדאלען נישט, און ער, קיריוכין, וואלט נישט געווען אזא קולטורעלער מענש, וואלט קיין בעסערער שידוך נישט געקאנט זיין.

ווי נאר אבער, ער דערזעהט זי, דעריעקט זיך אין איהם א ווידערגעפיהל צו איהר דערפאר וואס זי איז אזא כאמקע. מען קאן מיט איהר קיין ווארט נישט אויסרעדען. רעדט מיט איהר וועגען אמעריקא און זי ווייס נישט וואס אזוינס איז אמעריקא. אט פיהרט ער איהר א קאפעלוש און ווי נאר זי פוצט זיך אויס האט זי א פנים ווי א סטראשידלע צו פעריאגען פויגלען. אויב דער קאפעלוש וועט אויך נישט העלפען מאכט ער א סוף און אנ'עק!

אזא ווייב איז דען פאר איהם? ער האט געדארפט האבען אנ'איידעל ווייב, א דעליקאטע, ער אליין, קיריוכין, איז, און זי, ס'ווייב... ס'איז דאך א קלאץ מיט אויגען!

און אז דער שליטען איז פערפאהרען צום הויז, איז איהם אנטגעגענגעקומען ס'ווייב א דאס געטראגען א טרונק פאר די חזירים, ער האט א געשריי געטאן:

— העי, קאלב, זעהסט נישט, אז דיין מאן איז געקומען? אט האסטו! כ'פיהר דיר א מתנה, א קאפעלוש, און ווי אזוי אנצוטאן א קאפעלוש ווייסטו מן הסתם נישט, ער, מיינע צרות, מיינע צרות, מיינע צרות! כ'האב דיך געראפט ווי א לאך אין קאפ... וואס מאכסטו? און די קינדער?...

יודיש: א. פען

ווילנער „גאון" און די בעלאגערונג פון ווילנע

אַן עפּיזאָד פון קאָשטשאָלקאָ'ס אויפשטאַנד

פון משה פיינקינד

צוליב דער קאנסטיטוציע פון 3. מאי 1791 פון וועלכער ס'האבען זיך געפונען בעה"ב אין זייערע פריווילעגיעס רוסלאנד און די פוילישע מאגנאטען, איז אויסגעבראכען די ערשטע פוילישע פאו־סטאניע אונטער דער אנפיהרונג פון פוילישען העלד טאדעאוש קאשטשיושקא (1792).

די דאזיגע מאגנאטען האבען זיך געווענדעט מיט א בקשה צו דער רוסישער קייזערין יעקאטערינא, אז זי זאל שיקען קיין פוילען מיליטער צו שיצען זייערע און רוסלאנדס רעכט און דעם 18 מאי 1792 האט רוסלאנד דער דאזיגער אזוי גערופענער „טארגאוויצער קאנפעדעראציע" צוליב מיטען און אנגעזאגט פוילען קריג אריינשיקענדיג קיין פוילען א גרויסע ארמעע.

אין דער שפיץ פון דער רוסישער ארמעע האבען זיך געשטעלט יענע „טארגאוויצער" העררען, די פעררעטערישע מאגנאטען; קעגען דער דאזיגער ארמעע איז פירשט יוזעף פאניאטאווסקי מיט זיין קליינער ארמעע געווען צו שוואך צופיהרען קריג און די קליינע זיגען, וואס פאניאטאווסקי האט יא גענאט איבער דער רוסישער ארמעע, האט ער גע־האט צו פערדאנקען דער העלדישקייט פון קאש־טשושקא, וועלכער האט אנגעפיהרט מיט א טייל פון זיין ארמעע און זיך שטארק אויסגעצייכענט הינטער דאביענקא א.א.וו.

נאכדעם אבער האט סטאניסלאוו אויגוסט זיך פעראייניגט מיט דער טארגאוויצער „קאנפעדעראציע" און האט דאס פוילישע מיליטער צולאזט פון דינסט איבערגעבענדיג די פאקטישע מאכט אין די הענד פון דער „צארין" און די זעלנערישע הויזען. ווי מען פלעגט זי רופען, וועלכע האט געשטעלט פאר זיך אינגאנצען אונטערטעניג צו מאכען. אין דעם דאזיגען קריטישען מאמענט האט טאדעאוש קאש־טשושקא איבערגענומען די פיהרערשאפט און דעם 24־טען מערץ 1794 האט ער אנגעהויבען צו פיהרען קריג מיט רוסלאנד.

אין דער צייט אבער, ווען קאשטשושקאס פאו־סטאניע האט ארומגעכאפט גאנץ פוילען צוזאמען מיט ליטע, האט ווילנע גופא, דאס הארץ פון ליטע, נאך אלץ געהערט „דער ווילנער העטמאן שימאן קאסאקאווסקי, איז געזעסען מיט [illegible] הענד. ער האט דאך אנגעהערט צו דער טארגאוויצער קאנפעדעראציע.

די דאזיגע פאסיווקייט פון קאסאקאווסקי'ן האט בעוואויגען דעם פוילישען פולקאווניק יאקוב יאשינסקי צו ארגאניזירען אין געהיים א לעגיאן און ער איז אין דער נאכט פון 22 אויפ'ן 23־טען אפריל (1794) פלוצים בעפאלען די רוסישע פאזיציע אויף דער ווילנער [illegible] און ענטוואפענט די „מאסקאלעס" נעהמענדיג דערביי אין גע־פאנגענשאפט צוזאמען מיט זייער גענעראל ארסע־ניעוו. און אויפ'ן צווייטען טאג האט מען שוין אויפ־געהאנגען דעם העטמאן שימאן קאסאקאווסקי פאר דער געביידע פון דער הויפטוואך אויפ'ן מארק פאר פערראט (24 אפריל 1794) לויט אן אורטייל פון העכסטען פראוויזארישען ראט אין ווילנא.

דערוויסענדיג זיך וועגען דעם ווילנער בונט האט יעקאטערינא באלד ארויסגעשיקט קיין ווילנע דעם גענעראל זובאוו מיט א גרויסער ארמעע. וועלכער האט אין 19־טען יולי געשטעלט די שטאט מיט א [illegible] פייער און ווען די רוסען האבען זיך אריינגעכאפט אין דער פארשטאט זארעטשע, זע־נען די ערשטע קרבנות געווען די יודען, וועלכע די קאזאקען האבען אומגעבראכט אויף א אכזריותדיגען אופן.

צום גליק פון די הארטיגע יודען האט די רו־סען פון דארט באלד פעריאגט דער פוילישער גענע־ראל וויעלהארסקי, אבער זובאוו האט מיט א גרויסער איבערמאכט צום צווייטען מאל געפרובט צו באמבארדירען ווילנא. די אטאקעס האט דער גע־נעראל כלעווינסקי פערטיידיגענדיג ווילנא מיט די לעצטע כחות געפרובט אפצושלאגען, אבער צוליב דאס שטארקען באמבארדירען האט געדראהט ווילנא אינגאנצען חרוב צו ווערען.

אין דער צייט פון דער דאזיגער פערביטער־טער און פערצווייפעלטער שלאכט האבען די יודען אין ווילנא זיך געפונען צווישען צוויי פייערן. פון איין זייט האבען זיי געליטען פון באמבארדירען די שטאט און פון דער צווייטער זייט האבען זיך די ווילנער „מיעשטשאנעס" געגרייט צוזאמען מיט דעם פערצווייפעלטען זעלנער א פאגראם צו מאכען אויף די יודען האפענדיג ביי יודען, וואס נאר ס'איז זיי געקומען אונטער די הענד.

די געפאהר ווערט וואס א מינוט גרעסער, דאס יודישע „העמא" איז פערצווייפעלט, דער עולם לויפט צום „גאון", דער גאון הייסט דעם עולם געהן אין דער שוהל גאט בעטען, ער נעהמט מיט זיי צוזאמען, עפענט דעם ארון הקודש, און הייסט תהילים זאגען, זיבען מאל דאס קאפיטעל „יענך ה' ביום צרה" וואס זאל אויסהעלפען פון דער געפאהר, דער גאון זאגט אויך צוזאמען מיט'ן עולם, מיט א גרויס און ביטער געוויין, תהילים און מיטען הערט זיך אין דער שוהל א אומנאטירליכער קנאל, א רוסישער גראנאט איז געפאלען אין דער שוהל אריין, דער עולם פאלט פאר שרעק און אימה אויף דער ערד. די ווייבער ספאזמירען, מען שרייט שמע ישראל, די פערצווייפלונג פון די צום טויט־דערשראקענע יודען אין דער שוהל איז אן שיעור. דער איינציגער, וואס האט זיך נישט פערלוירען אין דעם קריטישען מאמענט איז גע־ווען דער פיער־און־זיבעציג־יעהריגער גאון, ער שטעהט אויפ'ן בעלעמער און שרייט מיט אלע כוחות צום פערצווייפעלטען עולם: שרעקט נישט! בטל, בטל...

דער „און עולם" האט מבטל געמאכט דעם גזר דין, וואס איז ארויסגעגעבען געווארען אויף זיין שטאט ווילנע, און [illegible] אויף איהר, אז זי זאל נישט חרוב ווערען.

דער גראנאט איז געבליבען שטעקען על פי נס אין מיטען דאך פון דער שוהל און האט נישט עקספלאדירט און קיינעם מאקע גאר נישט געשאדט.

דאס פוילישע מיליטער האט אויך אין דעם זעלבען אויגענבליק פערלאזט די שטאט. דער מאר־שאלעק ראדזיוויל, דער נאמיעסטניק פון ליטע האט עס בעפוילען, און זובאוו, דערוויסענדיג זיך, אז דאס פוילישע מיליטער האט פערלאזט די שטאט, האט ער אויך אפגעשטעלט דאס באמבארדירען ווילנע, און די יודען זענען אויך אפגעראטעוועט געווארען פון א פאגראם, די מיעשטשאנעס האבען נישט בעוויזען [illegible] צו מאכען.

דער „גאון" האט דאן בעשטימט דעם טאג כ"א תמוז אין וועלכען די קדושים פון זארעטשע זענען אומגעקומען פון די בלוטיגע [illegible] (תקנ"ה—1794) אלס תענית צבור מיט פריון נפש און סליחות־זאגען, אין דעמזעלבען טאג איז מען אויך מזכיר די קדושים אין דער גרויסער שוהל. ווידער דעם טאג פון ט"ו אב (12 אויגוסט) אין וועלכען ס'איז געשעהן אין ווילנא יענע ניסים, האט דער גאון מתקן געווען אלס א יומא דפגרא פאר א יום־טוב. מען צינדט אן אין דעם טאג אין דער גרויסער שוהל, וואו דער גראנאט שטעקט נאך עד היום, און דאך די ליכט און די לאמפען, מען זאגט אויך תהילים און ווי אין א יום־טוב טאג „שיר היחוד" עפענענדיג דערביי דעם ארון הקודש און מען גיט אויך פריון נפש געלט.

צי האט געקאנט זיין נאך ערגער?

נאָטיצען פון אַ דאָקטאָר

פון ד"ר ה. רויזשאַנער

א טרויעריגער אַנעקדאט

עס איז געווען אין א שטעטעל א יונגערמאן, א דארזשאן, וואס האט געהאט א טבע שטענדיג, וואס מען זאל איהם נישט דערצעהלען — ס'האט געמעגט זיין ווי טראגיש — צו ענטפערען: „עס האט געקענט זיין נאך ערגער!". פאסירט אמאל א מעשה, פון וועלכער עס האט אויפגערעגט ממש די גאנצע געגענד, א'אנגעזעהענער וואלד־סוחר, צוריקקומענדיג נאך א פאר טעג אפוועזענ־הייט אהיים, טרעפט זיין יונגע פרוי אין א גאנץ אינ־טימער פאזע, מיט איינעם פון זיינע בעקאנטע. ער כאפט ארוים א רעוואלווער און דערשיסט דאס פארפעל, זעהענדיג וואס ער האט דא א גע־טאן, פאקט ער אריין די לעצטע קויל זיך אליין אין קאפ. דאס רוהיגע שטעטעל האט געפרויוט און גע־ווירט, מען האט נישט אויפגעהערט אויף טוי־זענדער אופנים א ומצורען די דאזיגע גע־שעניש. ווען מען האט אונזער דארזשאן אמאל גע־פרעגט, וואס ער זאגט וועגען דער טראגישער גע־שיכטע, האט ער אויסגערופען: עס האט געקאנט כ'לעבען, זיין א סך ערגער!".

— סטייטש, פרעגט מען איהם, וואס קאן זיין נאך ערגער?

— ווען דער וואלד־סוחר וואלט אהיימגעקומען מיט איין טאג פריהער, — ערקלערט ער, — וואלט איך געווען איינער פון די קרבנות.

דער דאזיגער וויץ האט זיך מיר דערמאהנט די וואך אין מיין פראקטיק. אין מיין קאבינעט איז ערשינען א יונגער מענש פון א יאהר דרייסיג און מיט א ציטערנדע שטים מיר דערצעהלט זיין טרא־געדיע. איך מוז מודה זיין, אז כאטש איך בין געוואוינט טאג־טעגליך אויסצוהערען מענשליכע טראגעדיעס, האט די דאזיגע ערצעהלונג אויף מיר געמאכט א טיפען איינדרוק.

דער דאזיגער יונגערמאן איז אין זיין שעהנסטער עלטער איז געפאלען אלס קרבן פון סיפיליס, דאכט זיך א גענוג שווערע טראגעדיע. איז אבער נאך טרויעריגער די לאגע וואס ער איז געווען אויף חתונה פארוויכטיג, און ער האט אויך אנגעשטעקט זיין שעהנע געליבטע פרוי.

צי האט געקאנט זיין נאך ערגער? — דאכט זיך אז ניין, כאפט מיך אבער מיין פאציענט אן ביי דער האנד און מיט טרערען אין די אויגען רופט ער אויס: — הער דאקטאר, גיט מיר אן עצה, וואס טוט מען, אז מיין פרוי זיל אבער פאר קיין פרייז נישט הערען וועגען מיין קורירען זיך? דו האסט מיר, יאמערט זי, אומגליקליך געמאכט, טא הערושע, ווי איך נעה אוים, זי א ליכט!"

דער געוועזענער פראקוראר

מיט עטליכע טעג צוריק איז אין די זאלען פון „קאכאנאוועק" פארגעקומען א מערקווירדיגע מאסקאראד. צווישען די פערשידענע גייסטיג־קראנ־קע אנטיילנעהמער האט אויף זיך געצויגען די אויפ־מערקזאמקייט די איינגעבויגענע געשטאלט פון א געוועזענעם פראקוראר פון ריגע. דער דאזיגער צו־בראכענער פערשוין, וואס ווערט אויסגעהאלטען אויפ'ן חשבון פון דער ווילנער אדוואקאטען־קאמער, איז אמאל געווען א שטאלצער פארשטעהער פון געזעץ, א שופט פון מענשליכען געוויסען, וואס האט עס געקענט צוברעכען זיין קאריערע און איבער־לאזען פון איהם בלויז א שאטען? דאס האט סי־פיליס אין דער פארם פון פראגרעסיווען פאראליטש געבראכען זיין שטאלץ, פערניכטעט זיין ענערגיע, צו־גענומען ביי איהם אפילו דעם שכל! און אזוי וועט ער ביסלעכווייז אפשטארבען אין משך פון עטליכע יאהר.

דער מאדערנער קולטור־מענש מיט זיין צו־לאזענער פאנטאזיע און פריהען [illegible] קאן זיך נישט אפזאגען פון זיינע קערפערליכע הנאות, און עס טרעפט אז ער געגענט נאר איין מאל נאכצוקומען דעם ווילען פון יצר הרע, כדי דערביי צופעליג אריינצופאלען אין די נעגעל פון דער שרעקליכער קראנקהייט. [illegible] בעהאלט ער איין ביי זיך דעם גרויזאמען סוד און עס טרעפט נישט זעלטען, דאס אזא סיפיליטיקער האט שפעטער אויף זיין געוויסען די אנשטעקונג פון א גאנצער רייהע מענשען.

געניאַלע סיפיליטיקער

אבער נישט בלויז א דורכשניטליכער שטערב־ליכער איז נישט בכוח בייצוקומען די סיפיליטישע גיפט, — אז עס האבען געליטען אויך גאונים, מיט וועלכע די מענשהייט שטאלצירט נאך עד־היום, און וועלכע זענען ביי זייער גאנצער גרויסקייט אויך געווען סיפיליטיקער — זאגען אונז עדות דאקומענ־טען, וואס זייער ריכטיגקייט אונטערליגט נישט קיין שום צווייפעל.

נישט איין לייענער וועט געפינען א שטי־קעל טרייסט, ווען איך זאל אנרופען די נעמען פון עטליכע געניאלע סיפיליטיקער. דאס זענען געווען: גרויסער ליראישער דיכטער היינריך היינע און דער וועלט־בעריהמטער נאפאלעאן באנאפארט, דער רוהמפולער מוזיקער לודוויג ואן בעטהאווען, דער מייסטערהאפטער שרייבער פון זיין צייט אסקאר וואילד.

מיר זעהען אלזא, אז די גרעסטע גאונים, וואס האבען מיט אייזערנעם ווילען אדער הייסען גייסט בעזיגט פעלקער, זענען אליין בעזיגט גע־ווארען און געשטארבען פון'ם קליינטשיטשקען מי־קראב, וואס רופט זיך סיפיליס.

עס קען זיין, אז ווען נישט דער קליינער באציל, וואס איז אריינגעדרונגען אין געהירן פון אזא געניאלער געשטאלט ווי נאפאלעאן באנאפארט, וואלט דער גאנצער גאנג פון דער געשיכטע אפשר אנגענומען א'אנדער ריכטונג, — און נישט די רוסישע פרעסט און נישט די שרפה פון מאסקווע זענען געקומען צו הילף די אליאנטען און גענומען דאס טויט־קלאפ זיין זיגערישען מארש פאראויס, נאר אפשר די אויפגעפלאקערטע קראנקהייט האט ענטשידען דעם גורל פון אייראפא — ווער ווייס?

כראָניק פון דער יודישער קהלה

די נייע אויסגאבע פון דער לאדזער קהלה־פערוואלטונג

כראָניק פון דער יודישער קהלה אין לאָדז העפט 2—3 אָקטאָבער—דעצעמבער 1929.

דער נומער 2—3 כראניק פון דער יודישער קהלה אין לאדז, ברענגט ווידער א הויפען קהלה־כראניק וועלכע איז נישט יענע אינטערעסאנט, אויך א רייהע ארטיקלען און — וואס מיר האלטען פאר'ן וויכטיגסטע — א גרויסע ארבייט וועגען קהל־שטייער („אויף די ראנד־בלעטער פון דער שטייער־סטאטיסטיק" פון פ. נארעל).

דאס בוך הויבט זיך אן מיט א לייט־ארטיקעל, אין וועלכען ס'ווערט אויפגעווארפען דער געדאנק וועגען א פערבאנד פון די יודישע קהלות. אין דעם דאזיגען רעדאקציאנס־ארטיקעל ווערט געזאגט א פאר ריכטיגע געדאנקען, וואס קענען אבער ארויסווייזען אפיקורסיש פאר דער היינטיגער קהלה־דירעקציע. אינ'ם ארטיקעל ווערט פעסטגעשטעלט, אז די „אויפגאבען פון די יודישע קהלות וואס ווערען ארויסגערוקט דורך די היינטיגע בעדינגונגען וואקסען זייט אריבער די ראמען פון רעליגיעזע ענינים און ווייטער: „די יודישע קהלות זענען גע־ווארען אנשטאלטען [illegible] וואס פיהרען א ברייטע ארבייט אויפ'ן געביט פון קולטור און סאציאלער הילף". און נאך אזעלכע פעסטשטעלונגען איז שוין קלאר אויך דער אויספיהר, אז די טעטיגקייט פון אזא פערבאנד וואלט געגאנגען אין דער ריכטונג „צו פערטיידיגען אונזערע אינטערעסע לגבי דער קא־מונאלער מאכט, שאפען קולטורעלע אינסטיטו־ציעס... „אויפהויבען דעם נאמען פון'ם יודישען לע־בען אין לאנד בכלל".

אויב דאס ארויסגעזאגטע איז די מיינונג פון דער קהלה־פערוואלטונג מוז מען מיט צופרידענהייט פעסטשטעלען, אז זי האט געמאכט פארשריטען אינ'ם אויספאסען פון איהרע אויפגאבען.

מיט צוויי ארטיקלען איז רעפרעזענטירט דער קהלה־פרעזעס ה' מינצבערג, ביידע ארטיקלען זע־נען שטארק סובייעקטיוו און וועגען דער רעדע, וואס איז געהאלטען געווארען אויף דער זיצונג פון ראט אהן א קווארום, זאלען מיר זיך דא נישט אפשטעלען. דאגעגען פערדינט א בעזונדערע אויפ־מערקזאמקייט די אפשאצונג פון דער קהלה־טע־טיגקייט זייט'ן יאהר 1924. אינ'ם דאזיגען אר־טיקעל מיט א רייהע טאבעלען און דיאגראמען בעמיהט זיך פרעזעס מינצבערג צו [illegible] דעם געדאנק, אז די סאציאלע הילפס־טעטיגקייט איז „נישט ווילענדיג געווארען דאס ברייטסטע געביט פון אונזער טעטיגקייט". פרעזעס מינצבערג בעפוילט די ציפערען צו שטעלען זיך אויף אנדערע פאזיציעס, און די טויטע ציפערען מוזען פאלגען, און פליהען אריבער פון רעליגיעזע הצטרכות'ן אין דער רובריק פון סאציאלער הילף. פאקטיש שטעהט עס מיט דער בילאנס־רעכענונג און ס'איז אפילו פאר־אויסגעזעהען, (כראניק זייט 45) אז „צוליב פארמעלע טעמים, וועלען די מורי הוראות בעקומען זייערע געהאלט בתורת תמיכה". אויב מיר וועלען די פער־שידענע פאזיציעס פון די „ווירטשאפטליכע" אויסגא־בען, סובסידיעס, פאר רעליגיעזע שולע און אינ־סטיטוציעס (וועלכע בעקומען אויך די דאזיגע סוב־סידיעס נאר דערפאר וואס זיי זענען רעליגיעז) א.א.וו. אוועקשטעלען אויף זייער ריכטיגען ארט, וועט זיך דאס בילד בעדייטענד ענדערען און די רעליגיעזע אפטיילונג וועט נישט זיין די „[illegible]" מאטעריעל".

אן אינטערעסאנטע טעמע בעריהרט אדוו. ווייצמאן אין זיין ארטיקעל די פארזארגונגס־פא־טולאטען פון די יודישע קהלות. הגם דער מחבר אפערירט מיט לאקאלע ציפערען, בעקומט אבער די פראגע אן'אלגעמיינע בעדייטונג. נאטירליך וואלט אין דער פראגע לייכטער געווען עפעס אויסצופיהרען ווען ס'וואלט עקזיסטירט א יודישער קהלות־פער־באנד און מ'דארף זיך נישט איינרעדען אז שוין באלד וועט די פראגע געלעזט ווערען. אבער ס'איז וויכטיג אויפצוהויבען די פראגע אז „יודישע פערזאר־גונגס־אנשטאלטען זאלען געפיהרט ווערען דורך דער יודישער געזעלשאפט אויפ'ן חשבון פון דער טעריטאריאלער זעלבסט־פערוואלטונג". דערצו בע־רעכטיגט אונז דער שכל הישר, די קאנסטיטוציע און א רייהע געזעצען, אבער ביי דעם אלעם דארף עס ערשט אויסגעקעמפט ווערען און דערצו מוז נאך געפיהרט ווערען א ברייטע אויפקלערונגס־ארבייט.

א בעזונדערען אינטערעס פערדינט ווי גע־זאגט, די ארבייט פון גמינע־סעקרעטאר ה' נא־רעל „אויף די בלעטער־ראנדען פון דער שטייער־סטאטיסטיק".

ס'איז שוין א צווייטע ארבייט אויפ'ן דאזיגען געביט. אינ'ם ערשטען נומער כראניק איז פער־עפענטליכט געווארען א שטייער־טאבעלע פון די 21,714 עטאט־צאהלער לויט דער הויך פונ'ם שטייער. דאס מאל האט ה' נארעל צוזאמענגעשטעלט א רשימה פון די שטייער־צאהלער לויט זייערע פראפעסיעס. דאס זענען רויהע מאטעריאלען, א־בער וויפיל ארבייט ליגט אין זיי און פאר וויפיל אר־בייט עפענען זיי א מעגליכקייט! שוין אויפ'ן סמך פון דער ערשטער טאבעלע האט דער לייטער פון סטאטיסטישען אמט ביים לאדזער מאגיסטראט ה' ע. האסעט פערעפענטליכט א זעהר אינטערעסאנטע ארבייט וועגען דעם פערמעגענס־צושטאנד פון דער לאדזער יודישער בעפעלקערונג. אין זיין ארטיקעל גיט ה' נארעל א רייהע אינטערעסאנטע בעמערקונגען צו דער טאבעלע און ס'איז זיכער, אז זיי וועלען אויסגענוצט ווערען פאר ווייטערדיגע ארבייטען. בכלל, אין לאדז, וואו יודישע סטאטיסטיק איז בכלל נישט בנמצא בעקומט די ארבייט פון ה' נארעל בפרט, אלס ערשטע אויף דעם געביט א בעזונדערען ווערט און ס'קומט איהם פאר איהר א יישר כוח.

די „כראניק" איז שוין ארויסגעגעבען אין דריי שפראכען. דער יודישער טייל איז אנגעשריבען אין א ריינעם מאדערנעם יודיש, דער רעדאקטאר האט ריכטיג אויפגעפאסט זיין אויפגאבע, ער איז מעהר ווי א טעכנישער רעדאקטאר פון די כראניק־העפטען. וועלכע ווייזען ארויס די גרעסטע טענדענץ פערוואנדעלט צו ווערען אין א וויכטיגע געזעלשאפטליכע טריבונע.

י. ש—ן.

דער ווייסער מארטירער

פאַר די שווארצע שקלאפען

דאָס לעבען פון דזשאן בראון, דער בלוטיגער קעמפער נעגען דער נעגער שקלאַפעריי

פון א. גלאנץ

.1

די בעוועגונג צו בעפרייען די נעגערס איז געווען א פרומע בעוועגונג. די אבאליציאניסטען האבען גערעדט מיט ביבלישע פסוקים און „גאטס ווארט" איז נישט אראפ פון זייערע ליפען.

אזא גאטספארכטיגער איז אויך געווען דזשאן בראון — דער מארטירער, דער יענקי פון קאנעקטיקוט, וואס האט זיין גאנץ לעבען דערפיהרט דערצו או ער זאל געהאנגען ווערען אין זיררזשיניא צו 59 יאהר — צוויי יאהר פארין אויסברוך פון בירגער-קריג.

דזשאן בראון איז געווען א טיפישער אמעריקאנער אין יענע יונגע יאהרען פון דער רעפובליק, ווען די נאציע האט זיך ערשט פארמירט. עס איז געווען א שווער-ארבייטענדיג, פריש, געזונד און בעוואלדיג לעבענספעהיג פאלק. דאס לאנד איז נאך געווען בעזעצט מיט אינדיאנער, מיט וועלכע מען האט כסדר געפיהרט מלחמות, די מיטעל-וועסט און די וועסט זענען געזען ווילדערנישען. פון מזרח האבען זיך כסדר געצויגען די „בערעקטע וואגענס", וואס האבען געפיהרט עמיגראנטען און קאלאניסטען — זוכערס פון גאלד, זוכערס פון גליק. זוכערס פון א נייע לעבען אין די שטרעקעס מיט אומבעגרעניצטער מעגליכקייטען. אלץ מעהר שטערנדלעך האט מען געמוזט אויסגעהן אויף דער אמעריקאנער פאהן — אלץ נייע שטאטען זענען פארמירט געווארען און צוגעשטאנען צו דער „יו-ניאן". דאס לעבען איז געגאנגען אונטער'ן צייכען פון דער „פראנט-טיער" פון דער גרעניץ וואס האט זיך גערוקט אלץ ווייטער, אבער, וואס איז נאך געווען א גרויס שטיק רעאליטעט. „די גרעניץ" — האט בעדייט די שיידליניע צווישען ציוויליזירטע אלטע געגענדען און די נייע, די ווענינג בעזעצטע, וואו דאס לעבען איז געזען ווילד, וואו מען איז איבערנאכט רייך און ארים געווארען, און וואו מען איז קיינמאל נישט זיכער געזען געגען אן איבערפאל. אינדיאנישע דעספעראדאס, כלי ערליי פערברעכער, האבען אנגעפילט די נייע טעריטאריעס און דאס לעבען האט געהאנגען אויף א האר.

עס איז נישט געווען גענוג צו לייענען די ביבעל און געהן זונטאג אין קירך. דאס האט מען טיכטיג נעטען, די אמעריקאנער זענען פון שטענדיג לויט בערנארד שאו'ס אויסדרוק, גאנצע שמעל-קעס מיט נאט, אבער דיזעלבע האנד, וואס האט געהאלטען א ביבעל, האט אויך געמוזט האלטען א רעוואלווער, א ביקס, א גרויס מעסער. „אין איין האנד די ביבעל. און דער צווייטער די ביקס".— דאס איז געווען דער געזעהנליכער שטייגער אין יענע צוואנציגער און דרייסיגער יאהרען, אין וועל-כע דזשאן בראון איז אויסגעוואקסען. און נישט נאר אין די נייע טעריטאריעס צו מערב, נאר אויך אין מזרח, אפילו און מזרח איז דאס לעבען נאך געווען גאנץ אומזיכער. אן איבערפאל פון אינדיאנער איז נאך אלץ געווען א מעגליכקייט און א ווירקליכקייט.

די נעגער-שקלאפעריי איז געווען א פראבלעם אין אמעריקא פון זינט די דרייצעהן קאלאניעס האבען זיך בעפרייט פון דער בריטישער הערשאפט.

טאמאס דזשעפערסאן האט געפאדערט אין זיר-דזשיניא — אין דעם אייגענעם שטאט, וואו דזשאן בראון איז אויפגעהאנגען געווארען — או די נעגערס זאלען ווערען פריי. דאסזעלבע אין דעם פערערא-לען קאנגרעס. וואס שטארקער און אינדוסטריע-לער דער צפון איז געווארען, אלץ שארפער איז אויך געווארען די שקלאפעריי-פראבלעם. פערשטעהט זיך או נישט נאר הומאניטארע מאטיווען האבען אין דעם צפון בעשאפען די אבאליציאניסטישע בעוועגונג. עס איז אויך געווען א פראגע פון עקאנאמישע אינטערעסען. דער צפון האט זיך אינדוסטריאליזירט און אינדוסטריע מוז האבען ארבייטער, בעצאהלטע, „פרייע" ארבייטער. כל-זמן אין דרום איז א-פיט געווען אומזיסט — אין דער פארם פון שקלאפעריי — האט דער צפון שטארק געפיהלט די קאנקורענץ און געוועהן אין דער נעגער-קנעכטשאפט א שטער צו דער אייגענער ענטוויקלונג. דער שטער האט געמוזט בעזייטיגט ווערען. אויף אט די רעאלע ע-קאנאמישע אינטערעסען האט זיך געשפייזט די עמאנציפאציע-בעוועגונג. דאס איז געזען דער פונ-דאמענט פאר די אלע הומאניטארע ארגאניזאציעס, לאזונגען, פארטייען, פאר דער גאנצער בעוועגונג, וואס האט געבראכט צום בירגער-קריג און וואס האט דערפיהרט צום מארטירערטום פון דזשאן בראונ'ען.

.2

קיין מאטירער אין דער פאפולערער בעדיי-טונג פון דעם בעגריף איז דזשאן בראון נישט גע-ווען, מיט שטילען, לאנגען און אידעאליסטישען פרעדיגען האט ער נישט געהאט וואס צו טון. ער איז געווען א רעבעל, אנ'אנפאלער, אנ'אטאקי-רער. ער האט געגלויבט אין בלוט-פערגיסונג און קיינמאל נישט אפגעהאלטען זיך פון אנ'אקט צוליב דעם, וואס ער איז געזען פערבונדען מיט געוואלד-טאט און ערמארדונג.

ער האט גרויזאם פערגאסען בלוט, או זיין בע-ציהונג צו נעגנער איז געווען ברוטאל, ווילד, או זיין פיהרונג איז אפט שווער געזען אפצוטיילען פון באנדיטיזם.

נאר דזשאן בראון איז נישט געווען קיין אויסנאהם. דאס גאנצע לעבען אין אמעריקא אין יענע יאהרען איז געווען אזוי — גרויזאם, ברוטאל, ווילד, אויפ'ן שפיץ פון מעסער און אונטער'ן מויל פון דער ביקס. נישט דזשאן בראון אליין האט כסדר "גערערט מיט גאט" און אין דער אייגענער צייט געהייסען און געראטען אלעמען צו האלטען דעם פולווער טרוקען, צו שארפען די מעסערס און נישט פערגעסען אנצולאדענען די ביקסען. אלע האבען אזוי געטון, און צווישען זיי — א סך גלחים פרעדיגער פון יוזוס'עס תורה, פערשפרייטער פון גאטס ווארט

צו דער אידעע פון נעגער-בעפרייאונג איז דזשאן בראון געקומען נאך אין דער יוגענד. עס איז געווען א פאמיליען-טראדיציע. עס איז גע-ווען די איבערצייגונג פון אלע אין קאנעקטיקוט, פון אלע אין ניי-ענגלאנד, פון אלע אין די געגענדען וואו די אינדוסטריע האט געמוזט האבען בעצאהל-טע ארבייטער, וואו האנדעל, געשעפט און פאבריקען זענען געווען זעהר גינסטיג פאר דער ענטוויקלונג פון די אידעען פון מענשליכער גלייכהייט און אינ-דיווידועלער פרייהייט.

אין דער בראון-פאמיליע — און זי איז גע-ווען זעהר א גרויסע, ווי די פאמיליעס פון די מעהרסטע ניי-ענגלענדער — פלעגט מען דער-צאהלען א גאנצע לעגענדע וועגען דעם, ווי אזוי דזשאן בראון איז געקומען צו ווערען אזא הייסער געגנער פון דער נעגער-שקלאפעריי.

איינמאל בייננאכט האט אנ'אנטלאפענער נע-גער אנגעקלאפט אין זיין טאטע. דער שקלאף האט מיט טרעהרען אין די אויגען געבעטען, או בראון זאל איהם בעהאלטען, ווייל די שקלאפען-טרייבער יאגען איהם נאך, און ווירקליך, דזשאן בראון האט באלד דערהערט דעם טראפ-טראפ פון גאלאפירענ-דע פערד. בראון האט דאן גענומען דעם נעגער און איהם בעהאלטען אין די דערבייאיגע קוסטעס, ווען די רייטער זענען אנגעקומען און געשטעלט פראגען, האט דזשאן בראון געלייקנט, געשוואוירען, או ער ווייסט נישט פון וואס צו זאגען (לויט אנ-ענטשיידונג פון העכסטען געריכט איז געווען שטרענג פערבאטען צו בעהאלטען ענטלאפענע שקלאפען). זענען די רייטער אוועק. דערנאך איז דזשאן בראון געגאנגען רופען דעם נעגער, איהם צו בערוהיגען. עס איז געווען זעהר פינסטער און עס איז איהם שווער אנגעקומען דעם שקלאף צו געפינען. נאר וואס דען? דעם נעגערס הארץ האט אזוי שטארק געקלאפט פאר שרעק, או לויט דעם האט דזשאן בראון דערווישט דעם אומגליקליכען שווארצען, און דאן — דערצעהלט די לעגענדע — האט דזשאן בראון געגעבען זיך א שבועה או ער וועט קעמ-פען ביז'ן טויט צו בעפרייען די נעגערס.

די מעשה איז זיכער אנ'אויסגעטראכטע, א שטיק מליצה. ווי זאגט דער אויטאר פון דעם בוך: די געגענד האט געמוזט פערמאגען א ווונדערבאר-רע אקוסטיק, (הער-מעגליכקייט) או דער פולס זאל אזוי שטארק הילכען. אבער די שבועה האט דזשאן בראון געהאלטען. ער האט געקעמפט פאר דער בעפרייאונג פון די נעגערס ביז זיין טויט און ביז'ן טויט פון נישט ווינציגער ווי דריי זיהן זיינע.

(נאך וועט קומען).

דער ווייסער קרוינפרינץ...

פון י. סלאָנים

פראסטיג ווירבעלט זיך א שטורעם,
פון דעם שטורעם-קעניג'ס טורעם;
ס'ארא לוסט ס'איז מיר אין הארצען,
אין נשמה ס'ארא שטורעם!

רייסט מיר, ציהט מיר וואס איז דרויסען,
וואו מיט שאלען פון טרומפייטען
רייט דער קרוינפרינץ פון די שטורעמס
אויף א פערד א ווייס-פערשנייטען.

ווארפט ער קוייטען אין דער לופטען
פליהט זיין סוויטע פערד צעטראגען;
ווייסע בלומען דרעהען, שפרינגען,
הויבט דער קרוינפרינץ אן זיך יאגען.

וואו אנטלויפט ער? וועמען זוכט ער?
אין זיין הארצען ווילדע דראנגען,
עפעס בענקט ער, עפעס וויל ער —
ווייסער אומרוה און פערלאנגען.

דאכט מיר, או דער ווייסער קרוינפרינץ
האט מיין הארץ מיר שוין געפאנגען;
טויזענד ליכטער, ווייסע זונען
גליהען, רוישען און געזאנגען.

וואו? איך ווייס נישט, כ'לויף אין שפרונגען
וואו עס טראגען נאר די אויגען;
שניי-גלאנץ, שניי-גאנץ. עפעס ציהט מיך
און פערכשופט מיר די אויגען.

טרינק איך ווייסקייט, אנגעטרונקען,
גליהען, ברענען די געפיהלען;

הויבט אן איבערפלוס פון יוגענד
אין מיין הארץ זיך און צעשפילען.

קום איך אין דעם טאל, דעם טיפען,
כאפ איך הויפענס שניי און טומעל,
האלט מלחמה מיט די בוימער,
האלט מלחמה מיט דעם הימעל.

און דער קרוינפרינץ — ערגעץ לויפט ער,
ערגעץ יאגט ער, ערגעץ צילט ער,
און מיין הארץ אין ווייסען אומרוה,
ווערט פערבענקטער און צעשפילטער.

שטורעמס פליהען אין רינגען,
כ'וויל זיך אויף די שטורעמס הענגען;
צו דער ווייטער, ווילדער בענקשאפט,
זאל דער שטורעמ-ווינט מיך ברענגען.

וואו דער קרוינפרינץ איז אנטלאפען
אין דעם קעניגרייך פון שטורעם,
וואו די רוה איז פול מיט אומרוה,
און דער שלום פול מיט שטורעם.

וואו מען ווייסט נישט פון קיין וועהען,
וואו מען ווייסט נישט פון קיין וואונדען;
וואו מען הערט קיין כעס-געשרייען,
וואו דאס הארץ איז נישט געפונדען.

דארטען, ווי א שטורעם-פויגעל,
ווי א דורכזיכטיגע שעהנקייט,
וויל איך פליהען און פערשווינדען,
אין א בלענדענדער ריינקייט.

ס׳געיעג נאך 1 שאטען

74 (סענסאציאנעלער ראמאן)

ראבקעוויטש האט אנידערגעלייגט דאס טער-לעפאר-טרייבעל אויפ'ן ארט, און צולויפענדיג צו שי-מאנסקי'ן האט ער איהם א קלאפ געטאן אין דער פלייצע:

— גוטער-ברודער, איהר האט געהערט? — האט ער אויסגערופען אויפ'ן קול — וואס זאגט איהר נישט דערצו? דער „שאטען" איז דאך ווירקליך נערעכט?!

— אהא!... און וואס האב איך אייך פריהער געזאגט?... איך האלט שטענדיג פון דעם טייערען „שאטענרעל" — א געזונד אין איהם! — האט מיט א שמייכעל געענטפערט דער צווייטער געהיים-אגענט — דער „שאטען" האט אריינגערוקט זיין שפיציגע נאז דארט, וואו מען דארף, און דער ליכ-טיגער גראף האט אנגעהויבען צו ציטערען ווי א בלאט...

ראבקעוויטש האט זיך שזייגענדיג געקראצט בייי דער נאמבע, בעמיהענדיג זיך צו זיין צוריקגע-האלטען, און צו ארדנען די שנעל-לויפענדע גע-דאנקען.

די געשעהענישען פון די לעצטע פיהר טעג האבען געבלינצעלט פאר זיינע אויגען, ווי אין א קא-לייראסקאפ.

טויזענדער טונקעלע ווינקלען האבען זיך אנ-געהויבען פלוצים צו בעלויכטען. ב

— איז עס אמת, הייסט עס, או דער „שאַ-טען" האט זיך ביינאכט געפלאנטערט אויף די יע-ראזאלימער אלעען? — האט שימאנסקי א פרעג געטון?

— זיך געפלאנטערט? — האט ראבקעוויטש איבערגעפרעגט — איך מיין עפעס! אין דעם אוניפארם פון א „פאסלאניעץ"!... אך, צום טיי-וועל!... א פיינע געשיכטע איז עס!... ס'זעט זיין א וואשנע זאך! זעט עס זיין, ברודער, א פיינער ענין! כ'פיהל או עס וועט זיין אזא שטיקעל אר-בייט, או די הארר וועלען זיך ביי אונז אויפשטעלען קאפויר!... אלזא, לעבעדיג זאל זיין!... ניט איבער א בעפעהל אויף לעשנא גאס דער פליה-בריגאדע, מ'זאל אכטונג געבען אויף אלע „פאסלאנצעס". וואס מ'וועט בעמערקען אין גאס, הייסט פערהאלטען א-לע „פאסלאנצעס" און צושטעלען זיי אהערצו, אויף אויסצולעגיטימירען זיך!... ביי דעם קלענסטען פערדאכט, אויב דער ארעסטירטער וועט פרובען ענטלויפען, זאל מען שיסען!... הקיצור, מ'זאל מיר בין אינדערפריה צושטעלען אהער דעם „שאטען"... לעבעדיגער!...

— און איהר וועט צופאהרען טרינקען א גלעזעל טיי צו זיין עקסעלענץ? — האט שימאנסקי א שמייכעל געטון...

— ניין, מיין טייערער!... איך בין נישט קיין גרויסער נאר, און ס'גלוסט זיך מיר נישט אפ-צוברענען די פינגער!... מ'דארף צווארטען!... אויב

א העלפט פון דעם וואס דער „שאטען" זאגט, איז אמת, וועט ער פאר זיך אליין צוגרייטען א פעטליע. די הלוואה יוערט מארגען אונטערגעשריבען! דער גראף גופא דארף בעקומען דאס געלד און ארויס-געבען א קוויטונג... פון זעקס אינדערפריה וועט איהר אליין אויף איהם אכטונג געבען, און נישט אפלאזען אויף א שריט, — איהר הערט?

ראבקעוויטש האט אנטעלעפאנירט צום לייטער אין דער פריוואט-זאוינונג, און געמאלדען איהם וועגען די לעצטע פאסירונגען.

קאפיטעל פופצעהן

פריי!

„דעם עלטערען אינספעקטאר פון אויס-פארשונגס-אמט, הער ראבקעוויטש".

מעלדונג, נומער 38.

אינפארמאציע: „דער אנפיהרער פון דער פערברעכער-וועלט".

השוב'ער הער!

איך האב געזעהען ביינאכט דעם גראף בענסדארף, און כ'האב בעקומען פון איהם אהן זיין וויסען זעקס דאקומענטען, וועלכע בעווייזען, או ער איז שולדיג און א זעהר וויכטיגען פער-ברעכען.

דערווייל האלט איך נישט פאר מעגליך צו איבערגעבען אייך פרטים.

מארגען ביינאכט, אויב איהר וועט מיר צו-שיקען אין מיין רשות אנ'עלטערען בעאמטען, וועל איך אייך צושטעלען זעהר וויכטיגע זאכען פון

א נאר סענסאציאנעלער בעדייטונג.

גלייכצייטיג וועל איך אייך איבערגעבען דעם יובילער טאנצמאן, וועגען דעם ארעסט פון זועל-כען איהר האט שוין ארויסגעגעבען א בעפעהל.

איך ווייס געגוי, וואו ער שטעקט איצט.

אלענפאלס, די אלע פערשוינען, וואס איהר וועט פאקען דארפען ארעסטירט ווערען און גע-נומען ווערען אונטער א פערדאכט. זיי געהערען צו דער געפעהרליכער באנדיטען-באנדע פון מענ-שען-ווערגער, וואס געפינט זיך אונטער דער פער-זענליכער אנפיהרונג פונ'ם גראף בענסדארף.

אין דערזעלבער צייט וועל איך אבער גע-בען אין אייערע הענד דאניעל וואלדמאנען מיט א גענויער דערקלעהרונג דערפון, וואס ס'איז גע-שעהן אין זיין פריוואט-זאוינונג, בעת דער טרא-גישער נאכט, ווען ס'איז געשטארבען פינקוס ליפאווסקי.

איך האב אייך שוין געהאט געמאלדען, או דאניעל וואלדמאן איז נישט שולדיג אין דעם מארד און איהר וועט זיך גאנץ איבערצייגען או דא קאן בכלל וועגען מארד נישט גערעדט ווערען...

איך האף, או איהר וועט נארנישט פער-עפענטליכען פאר דער צייט, ביז איך וועל אייך צושטעלען די ענדגילטיגע און אומבעשטרייט-בארע בעווייזען.

ערלעדיגען עס פריהער פאר האלב-נאכט מארגען — ריכטיגער: פריהער, ווי היינט בייי נאכט — קאן איך, לײדער נישט.

אייער איבערגעגעבענער „שארשן".

(פארטזעצונג קומט).

הומאר — # דער קונדס — סאטירע

צוזאמענגעשטעלט דורך א. שארפצינגעל

פאליטיק פון דער וואך

סיאיי געוועהנליך אזוי: ערב פסח ווערט לער בערוג, עס הויבט זיך אן צו רוכעווען.

ביי אונז האט מען אביסעל צו פריה אנגעהויבען צו מבער זיין דעם חמץ...

עס האט זיך געמאכט א קריזיס אבאל אין א נאווינע.

שוין פורים איז אין שושן־הבירה נישט געוועזען אין ארדענונג: נישט מיט דער ארבייט און נישט מיט דער בילדונג.

און טאקע אזוי: אז מ'געהט אזוי ארום אהן ארבייט חדשים־לאנג און יאהרען־לאנג, שא וואס קאן דא אויפטון א ארבייטס־מיניסטער, א פריס־טאר. ער קאן נאר מיטהעלפען צו א ביסעל מיט די זייטען, וואס אזא ארבייט טאט ביי אונז דעם נאמען סעזאן־ארבייטען, און וואס מ'דארף זיך אויף דעם אנארבייטען א הויקער ביז מען בעקומט דאס שטיקעל ארבייט.

און אויך מיט דער בילדונג איז ביי אונז נישט אין ארדענונג, ווייל לצים זאגען, אז מיר פארטאגען מעהר איינבילדונג, ווי בילדונג, און דא — דא ליגט דער הונט בעגראבען.

ווי עס ווייזט אבער אויס, נעהמט שוין א סוף צו דעם רעגירונגס־קריזיס — מען איז בודק דעם חמץ.

די בירגער ברעכען זיך אבער די קעפ: ווי־אזוי פטר'ט מען שוין ארויס דעם איינענעם קריזיס: ווי־אזוי קריגט מען ארויס א שטיקעל חמץ אין שטוב אריין.

דאס זעלבע נאר אביסעלע אנדערש...

דער אידעאליסט זאגט בעגייסטערט: די פרוי איז די קרוין פון דער שעפונג.

דער ציניקער זאגט גאנץ קאלט: זי איז די בעסטע וואס מיר האבען אויף די הענר...

א וואושנע זאך איז אונזער „קהלה": אין 18 מינוט ווערט אלץ ערלעדיגט. און ס'איז פונקט ח"י צום... שטארבען!

מאלע וואס מען זאגט

מ'זאגט, אז אויף א גנב ברענט דאס היטעל. אבער איך האב געזעהן ווי איינמאל האט די שוהל געברענט, דער שמש איז געלאפען ראטעווען א ספר תורה און די יארמעלקע האט זיך אהם אנגעצונדען. נו, איז ער א גנב?

* * *

מ'זאגט, אז א מענש טראכט און גאט לאכט. טראכט זיך, למשל א יוד: איך וועל איינכאפען זיך אין שוהל כאפען א קדושה, נו, לאכט גאט פון איהם?

* * *

מ'זאגט, אז ריידען איז זילבער און שווייגען איז גאלד. אט האט דער קרעמער געגעבען חיימען וועניגער מיט א פינפערל א רעשט און חיים האט געשוויגען. האט ער דאך מיט זיין שווייגען אנגעוואוי־רען א גאלדען פינפערל.

* * *

מ'זאגט: ביטער ווי דער טויט, און ביי מיין פריינד געשטארבען דאס ווייב זואס איז געווען א גרויסע שלאק, איז פאר איהם אויך דער טויט געווען ביטער?

* * *

מ'זאגט: איינמאל א יוד, אלעמאל א יוד. האב איך געקענט איינעם איז ער ביז זעכציג יאהר געווען א יוד און דערנאך געווארען א... יורענע.

* * *

מ'זאגט: וואס ביי א ניכטערען אויף דער לונג איז ביי א שכור'ן אויף דער צונג. האב איך גע־קענט איינעם וואס האט אויף דער לונג גע אט א לאר. און אז ער האט זיך אנגעשכורט, איז די צונג נישט געווען געלעכערט.

ג. ק.

אויף דארטען

דארף מען עס זיכער האבען

אלע טאג: „אופארלאשטש", „נאדזור"...
ס'פליהט באנקראט נאך א באנקראט...
ס'ווערט דאך מוקצה מחמת מיאוס —
ס'איז נישט אויסצוהאלטען, גאט!

וואו איז דאס געהערט געווארען,
וואו נאך אנדערש קאן מען ס'זעהן,
אז א טאג זאל דורכגעהן גלאטיג,
ס'זאל קיין בייז אונז נישט געשעהן?

און אזוי איז אומעטום דאך
אין געוועלבעל און אין שטוב —
דאכט זיך „לעבען" ווערט בעקוועמער,
אנגענעהמער אין א גרוב!

איז נאך ווינציג אין געשעפטען,
וואס זיי דער שטייער־עמט זיי שאצט —
מאכט זיך אויך, אז די רעגירונג
טרישטשעט אויך ס'רוב, און פלאצט...

עולים־יורדים — ס'דרייט זיך ס'רעדעל,
אוש עס דרייט זיך אונז דער קאפ —
מי.יסטארען שטייגען, שטייגען,
און זיי פאלען באלד אראפ...

ס'ווייסט איין גאט מיט דעם וואס'ט ווערע
ס'איז א מעשה אהן א כוח:
בא מעל אויבען — בארטעל אונטען,
מוז עס זיין פון גאט א שטראף...

אז עס האלט זיך נישט די מעשה,
ס'רייסט זיך ממש אין די נעט...
כדי צו זאגען: וואס ס'וועט ווערען
מוז מען ווערען א פראפעט...

איין זאך נאר איז פלאהר און זכער,
בעת עס שטייגט נישט, נאר עס פאלט,
אז א „נאדזור" דארף מען דארטען
האבען טאקי תיכף באלד...

יאקעל בן פלעקעל

צווישען פריינדינס

קלארא קומט בעזוכען איהר פריינדין לילי. קלאפט זי אן אין טיר און רופט:

— לילי! אבער עפען שוין אויף.

— אונמעגליך, קלארא, איך בין אינגאנצען אויסגעטון!

— ס'איז גארנישט! איך בין דאך אליין!

— יא... אבער איך בין נישט אליין!

ווארענונג!

ווען איהר זעהט א מענשען זיך טרינקען, ווארפט איהם גלייך א שטריק, אפילו יוען יענער וויל בעגעהן זעלבסטמארד, זייל אויב דאס וואסער איז נישט גענוג טיף, זעט ער אפשר זיך וועד לען הענגען...

מכוח יונגער ווערען

א יוד איז געקומען צום רבין און איהם געפרעגט:

— רבי, אזוי ווי כ'האב געהערט זאגען, אז מען קען היינט יונגער מאכען מענשען, האב איך אייך געוואלט פרעגען צי איהר זאלט דאס גע־אנט בעווייזען.

— ניין, — האט דער רבי געענטפערט — מאכען דיך יונגער קאן איך נישט; נאר אויב דו ווילסט, קאן איך מאכען, אז דו זאלסט נישט עלטער ווערען...

אז מען פרעגט, ענטפערט מען

ערקלעהרט מיר, כ'בעט אייך, וואס מיינט קענען א פרוי? יא שקע.

ענטפער: פשט, עס מיינט קענען איבער־טראגען אלע איהרע קאפריזען און זיך קענען קאנטראלירען פון אנטלויפען.

*

— פארוואס פערמאכט א פרוי די אויגען ווען מען קושט זי? בערקע.

ענטפער: דאס איז פון פיינקייט: זי וויל נישט פערשעהמען איהרע קושער, וויסענדיג, אז מיט א פערטעל שעה פריהער האט ער געקושט אנ'אנדערע.

וואס ער וועט טון

דער לעהרער האט געגעבען די קינדער זיי זאלען איהם אנשרייבען וואס יעדער איינער פון זיי וואלט געטון, ווען ער האט פינף מיליאן זלאטעס. די שילער האבען געגעבען אב די ענטפערס, און יעדער איינער האט אנגעשריבען וואס אהם איז איינגעפאלען. בלויז איינער האט דערלאנגט דעם לעהרער א ליידיג בויגעלע פאפיר.

לעהרער: האסט דאך גארנישט געטון, מאמעק...

מאמעק: דאס מיין איך דאך, ווען איך האב פינף מיליאן זלאטעס, וואלט איך גארנישט געטון.

א חתן מיט מעלות

פרוי: האט איהר עפעס א חתן פאר מיין טאכטער?

שדכן: איך האב איינעם, נאר ער וויל א סך נדן.

פרוי: פארוואס קומט איהם א סך נדן?

שדכן: ווייל ער האט א סך מעלות. שטעלט אייך פאר: א פערד, וואס האט אמאל געקאסט הונדערט דאלאר, קאסט היינט פינף הונדערט דאלאר, א חזיר, וואס האט אמאל געקאסט פופציג דאלאר, קאסט היינט צוויי הונדערט דאלאר; א חתן וואס פלעגט אמאל נעהמען הונדערט דאלאר נדן נעהמט היינט טויזענד דאלאר, היינט אז דער חתן איז א פערד און א חזיר און ער איז א גרויסער און דערצו איז ער נאך א חתן וויפיל איז ער שוין ווערט?

ש

א ווייטער גאנג

כלה: דו ביזט מיין גאנצע וועלט.

חתן: דו וועסט ארומגעהן זיבען מאל די וועלט ביז איך וועל זיין דיינער.

כלה: וואס מיינסטו?

חתן: איך מיין, אז אונטער דער חופה וועסטו זיך דארפען זיבען מאל ארומגעהן ארום מיר.

א שוויגער

— פארוואס ווילסטו זיך גט'ען מיט דיין מאן?
— ווייל ער איז א שוויגער.
— איז דאס א חסרון?
— איך מאהן ביי איהם געלד, שווייגט ער.

צוויי בעשלוסען

ערשטע: איך האב בעשלאסען נישט חתונה צו האבען פאר דרייסיג יאהר.

צווייטע: און איך האב בעשלאסען צו ווערען דרייסיג יאהר בלויז ווען איך וועל חתונה האבען.

קלאגען

צום בעריהמטען דייטשען אקושער, פראפעסאר בום, איז איינמאל געקומען א.ס פאציענטקע די פרוי פון א בערלינער שניידער, ווען דער פראפעסאר האט געענדיגט דאס אונטערזוכען, פרעגט איהם די פרוי וויפיל עס קומט האנאראר.

בום האט א שמייכעל געטון:

— ליבע פרוי, ביי קלאגען נעהם איך נאר א העלפט.

— וואס הייסט ביי קלאגען, מיין מאן איז דאך א מענער־שניידער?

— יא, אייער מאן איז א מענער־שניידער און איך א פרויען־שניידער...

פאליטישע מעטעאראלאגיע

פון די קהלה־ספערען אינפארמירט מען דעם „קונדס" פארוואס דאס וועטער האט זיך פלוצים געביטען, ס'איז געווארען קאלט און ס'כאפט א שניי.

דאס איז — האט מען ערקלערט — א שפי־צעל פון דער אפאזיציע, כדי די „אגודה" זאל זיך נישט ארויסדרעהען פון דער היי־יאהריגער קוהל־לעקציע.

דער דלות שפילט, דער עולם טאנצט...

פפייפט די נויט און שפילט דער דלות,
נאס צו גאס און הויז צו הויז,
זינגען יורען ס'אלטע לידעל:
נוואלד, מיר געהן אלע אויס!

האנדעל, ארבייט און פרנסות
ליגען ארצה טיף איינגאנצען,
פייפט די נויט און שפילט דער דלות
און די מתים געהען טאנצען...

יוריש לעבען — א בית־עלמין,
וואו עס פייפען פיין און נויט,
און עס געהען מתים טאנצען
טענץ פון אונטערגאנג און טויט...

*

טראגען מיידלעך מארק־קליידלעך,
און פון היגטען מיט אנ'עק.
קאוואליערען אין לאקירקעס
און אין סמאקינגס און אין פרעק;

ליפלעך רויטלען זיך פון שמינקע,
בעקלעך ברענען, אויגען גלאנצען,
קומען פרילינס, קאוואליערען
אין דעם טאנץ־זאל שעגיך טאנצען;

קלינגט פון פאטעפאן א דושאז־ליד,
הפקר־געגערשער געוואנג,
און מען טופעט מיט די פיסלעך,
און עס געהט אזוי א גאנג!

*

ס'איז אין טאנץ־זאל פול און פרעהליך
און מען רייבט זיך זייט ביי זייט,
שפילט דער דושאז א הפקר־לידעל —
ס'איז א הפקר'דיגע צייט!

טאנצט אין גאסען נויט מיט דלות,
הערשט אי טאנץ־זאל לוסט און גלאנץ —
הפקר איז א וועלט געווארען,
ס'לעבען איז א הפקר־טאנץ!

ד—ל.

ער גייט אהן א קאפ געבונדען א קאפ, ווארום ער פלאצט איהם שיער פאר דאגות „פאפע".

„הבימה"־ברעקלעך

דער ריכטיגער טייטש

אנ'ענטוזיאסטישער העברעער האט זיך אויף די פארשטעלונגען פון דער „הבימה" שטארק אר בערגעטומען.

בעזונדערס איז איהם געפאלען איין אקטיאר, וועלכער איז אגב א „גרויסער דראנג", ווי מ'זאגט אין יודישען טעאטער.

אז ער האט מיך א פרעג געטון, ווי עס געפעלט מיר דאס שפילען פון דעם ראזינען אקטיאר, האב איך איהם געענטפערט:

— מה נאה אילן זה!... א פיינער דראנג!

ויזתא בן... דוד

איינער אנ'אפיקורס האט בייוואוינענדיג די „הבימה"־אויפפיהרונג פון „כתר דוד" א פרעג געטון:

— געוואלד, זי קומט ויזתא צו דוד המלך?

מקוים געווארען

דערזעלבער אפיקורס האט, הערענדיג וואס זינגען פון די „הבימה"־אקטיארען א זאג געטאן:

— זעהט נאר, ווי ס'איז מקוים געווארען דער פסוק: „אז ירננו כל עצי יער... ס'זינגען דאך אלע דרענגער...

יודישע זעלבסטמערדער, פערברעכער און פראסטיטוטקעס

וועלען איבערגעגעבען ווערען אין דער פראסעקטאריע פאר מע- דיצינישע צוועקען. די קאנפערענץ פון לעמבערגער קהלה-פאר- שטעהער מיט יודישע מעדיקער

לעמבערג. אין דער לעמבערגער קהלה איז פארגעקומען אן'אנגעזאגטע קאנפערענץ פון קהלה-פארשטעהער ראבינאט און יודישע מעדיקער אין דער אנגעוועהטאגטער פראגע פון יודישע מתים פאר יודישע מעדיקער.

אין דער קאנפערענץ האבען אנטיילגענומען דער פרעזעס פון דער לעמבערגער קהלה-פער-וואלטונג ה' חיות, דער פרעזעס פון קהלה-ראט ה' ישנער, דער פרעזידיאל-סעקרעטאר אינזש. פייערשטיין דער פארזיצער פון „בני-ליה"-פערבאנד ה' הירש-פרונג דער דירעקטאר פון יודישען שפיטאל ד"ר מייזעלס און א דעלעגאציע פון יודישע סטודענטען און סטודענטינס פון מעדיצין אונטער דער אנפיה-רונג פון מארקוס קורצראק. מצד דעם ראבינאט האט אין דער זיצונג אנטייל גענומען ראבינער ד"ר פריינד, ד"ר שאר, וועלכער איז איינגעלאדען גע-מארען צו דער זיצונג, האט צוגעשיקט א שריפט-ליכע ערקלערונג, אין וועלכער ער האט אויסגע-דריקט זיין מיינונג אין דער ראזינער פראגע.

אויף דער ראזינער זיצונג האבען די קהלה-פארשטעהער ערקלערט או די יודישע קהלה, שטע-הענדיג אויף דעם רעליגיעזען באדען, קאן זיך נישט פערפליכטען און איז נישט מחויב דערצו, צו ליי-פערען מתים פאר די יודישע מעדיקער צו זייערע סטודיעס. זי וויל זיך אבער בעמיהען פון בירגער-ליכען שטאנדפונקט צו העלפען די יודישע מעדי-קער און קאנטינואירען זייערע סטודיעס און ממילא אין בעקומען מתים צו דעם ראזינען צוועק.

אויף דער זיצונג איז אויך אפעלירט געווא-רען צום פארשטעהער פון „בני ליה", או ער זאל נישט שטערען די מעדיקער צו בעקומען טוי-טע-קערפער פון זעלבסטמערדער, פראסטיטוטקעס און פערברעכער, וואס שוין ביי זייער לעבען זער-ען זייערע קערפער פראפאנירט צוליב זייער איי-גענעם ווילען.

עס איז אויך נישט קיין ספק, או די ראזינע יודישע מעדיקער, וואס דארפען איצט אפלעגען זייערע פריפונגען און זענען געשטערט דערין צו-ליב דעם, ווייל זי יהאבען נישט געהאט קיין מתים אויף דורכצופיהרען די פארגעשריבענע ארבייטען וועלען ביז צום 1-טען אפריל ה. י. בעקומען טויטען קערפער, כדי נישט צו פערלירען קיין סטודיום-צייט.

עס איז דאן בעשלאסען געווארען א-ויסצושי-קען א דעלעגאציע צום דירעקטאר פון דער אנ-שטאלט פאר גייסטיג קראנקע אין קולפארקאוו אין די פערזאנען פון ד"ר שאר, ישנער, ד"ר מייזעלס און קורצראק, כדי צו אינטערווענירען, או די אנשטאלט זאל דערפילען די אויפפארערונג פון צייטווייליגען „ווידזיאל סאמושאנדזאזי", וועלכער האט בשעתו ארויסגעשיקט א ברייף צו דעם דירעקטאר פון דער קולפארקאווער אנשטאלט, או די אנשטאלט זאל איבערגעבען טויטע-קערפער אין דער פראסעק-טאריע פאר סטודיער-צוועקען.

אויך איז בעשלאסען געווארען צו דעלעגירען די ה"ה: הירשפרונג, ד"ר מייזעלס, חיות, ד"ר שאר און קורצראק צום לייטער פון דער פראסעקטאריע אוניווערזיטעטס-פראפעסאר מאקארעוויטש און מיט איהם קאנפערירען וועגען דערלייכטערונגען פאר יודישע סטודענטען ביי דער פראקטיק איבער טויטע-קערפער.

אין די נאהענטסטע טעג וועט ארויספאהרען א דעלעגאציע פון דער לעמבערגער קהלה צוזאמען מיט פארשטעהער פון יודישע מעדיקער קיין ווא-רשא אין צוזאמענהאנג מיט'ן געזעץ-פראיעקט וואס דארף אין די נאהענטסטע טעג זיך בעווייזען זעגען רעגולירען די מתים-פראגע.

שאראדען און רעטענישען

לעזונג פון נומער 121.

מס — ארעק (מאסאריק).

געוואונען האבען פאר'ן בעסטען ענטפער:

1) הארא קיוואך זאזארזקא 16, 2 בילעטען אין קינא.

2) ה' צוויג זסכארניא 25 א שאכטעל פא-פעטעריע.

לעזונג פון נומער 122.

המרטאשען.

געוואונען האבען פאר'ן בעסטען ענטפער:

1) פ. יאקובאוויטש זאזארזקא 29 א פערטעל טוץ פאטאגראפיעס.

2) ה' בערקמאן קעלבאך 12, צווי טאפעל שאקאלאד.

לעזונג פון נומער 123.

האמאן — הומען (המן).

געוואונען האבען פאר'ן בעסטען ענטפער:

1) י. מאטוס לאגעווניצקא 9 רעמארקס בוך „אויפ'ן מערב קיין נייעס".

2) א קינרוס קילינסקעגא 49 א שאכטעל פא-פעטעריע.

Nr. 124.

א מאז איז עס, און אויך — א גאנץ
דאס ערשטע, וואס איך מיין;
דאס צווייטע איז אויף הערער פיעה —
זיין נאמען קלינגט אונז שיין!

שאראדען-ווינקעל
קופאן נומער 124

פרעמיעס:

1) צווי בילעטען אין קינא.

2) א שאכטעל פאפעטעריע.

Nr. 125.

עס איז א צימער און א בירא,
און מיט א לאנג רעגירען קאן...
עס איז אצינד מיט דעם נישט כשורה,
און שטייט ב ייאונז אין לאנג -- איז קאן...

שאראדען-ווינקעל
קופאן נומער 125

פרעמיעס:

1) א פערטעל טוץ פאטאגראפיעס.

2) צווי טאפעל שאקאלאד.

Nr. 126.

כמו א „פינף" —
פון אנהויב און צום סוף,
א קלונג פון גלעקעל —
אותיות דריי אינמיטען.
די וואך געזעהען
האט עס אניעולם רוב...
און שבחים פיל
עס שיטען זיך און שיטען...

שאראדען-ווינקעל
קופאן נומער 126

פרעמיעס:

1) רעמארקס בוך „אויפ'ן מערב קיין נייעס".

2) א שאכטעל פאפעטעריע.

בעמערקונג: די קופאנען מיט די גע-לעזטע שאראדען בעט מען אצוגעבען אין קאנטא-רע מיט אנגעגעבענע נעמען און אדרעסען אין אדמיניסטראציע פון „נייעם פאלקסבלאט" ביז מיט-וואך איינשליסליך.

די נעמען פון די זוכה בגורל געווען אין קומענ-דיגען פרייטאג-נומער פערעפענטליכט ווערען.

פירשט סטודענט
היינט און פאלגענדע טעג!
— אין די הויפטראלען — Ramon Novarro i Norma Shearer
נעכסטער פראגראם: „פאריזער גירלס" אין דער הויפטראלע SUZY VERNON נעכסטער פראגראם:
— אונגעוועהנליכע ליבעס-פאסירונגען פון א יונגע פראנצויזישע אריסטאקראטקע, וועלכע איז געווארען דער שטערן פון באלעט-ענסעמבל. —

Kino Spółdzielni
Sienkiewicza 40.
אנהויב אין געוו. טעג 4 נמ. שבת, זונטאג 12 בייטאג, לעצטער סעאנס 10 אווענד
אויפ'ן 1-טען סעאנס זענען די פרייזען פון די פלעצער בילינער.

פארוואס פערראט א פרוי
היינט און פאלגענדע טעג! גרויסע פרעמיערע
— אין די הויפטראלען — Emil Jannings, Conrad Veidt, Elżbieta Bergner
מיט די בעריהמטע קינא-שטערנס
— נעכסטער פראגראם: — פרוכטבארקייט
פרייזען פערקלענערט! אויפ'ן 1 סעאנס 40 גר.; 50 גר.; לאזשע 75 גר.
אין וואכען-טעג: 1 פלאץ — 90 גר., 2 פלאץ — 70 גר., 3 פלאץ — 50 גר., באלקאן — 70 גר., לאזשע 1.50
זונטאג און חגא: 1 „ — 100, 2 „ — 80, 3 „ — 60, „ — 80, „ 1.50

קינא-טעאטער
ZACHĘTA
26 זגערזשער 26
(ביים פלאץ קאשטשעלני)
בעמ.: בעת דער פויזע קאנצערט פון גיגאנטישע מארקאני-ראדיא.
פערשטארקטער ארקעסטער אונטער דער לייטונג פון ה' עסטרייכער

צאהן-דאקטאר
L. Berger
זגערזשער 21, פראנט, 1 שטאק. עמפפאנגס-שעהן פון 9 ביז 1 בייטאג און פון 5 ביז 9 אוו. פון 2 ביז 5 נאכמ. אין לעטשניצע, פיעטריקאווער 62

טליתים-פאבריק
אויסארביימונג פון וואלענע, האלב-וואלענע, זיידענע טליתים כמו טערקישע, קאלאמעיער, ווי אויך טליתי קטנים, הורט און דעטייל מיט אויספערטיגונג, אויך גארטלען, שפאניעס און ציצית
צו בעקומען ביליגער ווי איבעראל, ביי
א. ח. ציטרינאווסקי, קאמיעננא 1,
אין 2. טויער, פארטער. קומט איבערצייגט אייך!
בעמערקונג: ס'ווערען אויך אנגענומען אלטע טליתים צום וואשען.

Dr. med. J. BETTE
ספעציאליסט פון אינערליכע און קינדער-קראנקה.
Piotrkowska 6, tel. 44-95
נעמט אן פון 8—11 פארמ. און פון 4—6 נאכמ.

צאהן - ערצטליכער קאבינעט „POMOC"
אין דער לעטשניצע אלעקסאנדראווסקא 1 (באלוט)
איז נאך א קורצען איבעררייס ווייטער טעטיג
נעמט אן די שעה'ן פון 2½ ביז 5½ נאכמיטאג.

ווייכטיג ביידעס
פאר הערן און דאמען
צו וואס זאלט איהר אויסקווארפען אייערע אלטע קאפעלושען, אז פאר 250 נעם איך אן צו פאסאנירען און איבערצוארבייטען אלע ארט מענער און דאמען קאפעלושען לויט די נייעסטע פאסאנען. פון די ערגסטע קאפעלושען ווערט געמאכט אויף גענצליך נייע. גלייכצייטיג בעקומט איהר ביי מיר אין גרויסען אויסוואהל פון אלע ארט מענער און דאמען קאפע-לושען פון 5 זל. אהן. געדענקט די אדרעס.
ש. וואורצעל, לאדז פולנאצנא 20 פראנט-געוועלב

גיכע עלעקטרישע פאגאטאוויע
SZYBKA POMOC ELEKTRYCZNA
tel. 118-36
סטאדאלניאנא 4
טעטיג א גאנצען מעת-לעת.
בעסטע בעדינונג. קאנקורענץ-פרייזען.

Dr. med. B. Robinzon
אינערליכע און קינדער-קראנקהייטען
פעטריקאווער 10, טעל. 31-86
נעמט אן פון 8—9½ פריה און פון 3—4½ נאכמ.

Dr. med. LAJCHTER
צאהן-כירורג
Chor. szczęk, dziąseł podniebienia, języka it.p.
przeprowadził się na ZIELONĄ 9
Ip. front, tel. 149-66
od 1½–5 po poł.

Dr. HELLER
ספעציאליסט פאר הויט-ווענערישע קראנקהייטען און מענער-שוואכע.
נאווראט 2 טעל. 79-89.
נעמט אן ביז 10 פריה און פון 4—8 אוונד. פאר פרויען ספעציעל פון 4—5 נאכמ.
פאר אונבעמיטעלטע לעטשניצע-פרייזען.

Dr. ADAM GROSGLIK
Al. Kościuszki 27
tel. 51-78
הויט און וענערישע קראנקהייטען און ליבעסהילפלאזיגקייט.
נעמט אן פון 4—7 אין אווענט.

ŁÓDZKA ODLEWNIA ŻELAZA
„FERRUM"
Właśc. E. BAUER i A. WEIDMANN
Łódź, ul. Kilińskiego 121, tel. 218-20.
Wykonywa szybko, dokładnie i po cenach umiarkowanych:
Wszelkie odlewy z szarego żelaza podług własnych lub nadesłanych modeli i rysunków. Wszelkie roboty ślusarskie Wszelkie roboty tokarskie. Wszelką mechaniczną obróbkę metali.

דאמען-שניידער
M. BERKOWICZ
TRAUGUTTA 5, 1 piętro
מאכט בעקאנט דער געעהרטער קונדשאפט, אז ס'זענען אנגעקומען אריגינעלע פאריזער מאדעלען צום פריהלינג- און זומער-סעזאן. ס'ווערען אנגענומען בעשטעלונגען פון אייגענע און אנפערטרויטע שטאפען צו צוגענגליכע פרייזען פאר די ג. דאמען בעשטימט ספעציעלע גינסטיגע בעדינגונגען. 15475

ב'קויה
גאלד, זילבער, פערל, דימאנטען, בריליאנטען און לאמבארד-קוויטעס און צאהל די בעסטע פרייזען.
פאלודניאווא 1 פראנט-געוועלב
M. CHODŻKO
ביים געוועזענעם מאקסאטאר
קומט און איבער-צייגט אייך! —

נייער פאלקסבלאט

דאס לאדזער לעבען

נייער פאלקסבלאט

ארבייטסלאזע אונטערשטיצונג פאר מערץ

(מ) מאנטאג האט זיך אנגעהויבען די רעגיסטראציע אויף דער מלוכהשער שטיצע פאר מערץ. ס׳קענען זיך רעגיסטרירען די וואס האבען דערהאלטען די אונטערשטיצונגען פאר פעברואר און די וואס האבען אויסגעשעפט זייערע געזעצליכע אונטערשטיצונגען אין פעברואר 1930 י.

די רעגיסטראציע וועט פארקומען אין אונטערשטיצונגס-אמט אויף פיעטרקאווער 273 פון 9 ביז 2.

פרייטאג — די ארבייטסלאזע וואס זייערע פאמיליען-נעמען הויבען זיך אן מיט די בוכשטאבען

P. R. S. —

T. U. W. Z. Ż. — שבת

אונטערשטיצונגען פאר ארבייטער, וואס ארבייטען 2 טעג אין דער וואך

(—) דאס ארבייטס-מיניסטעריום האט אנערקענט אויף די חדשים מערץ, אפריל און מאי 1930 דאס רעכט אויף אונטערשטיצונגען אויפ׳ן פאל פון ארבייטסלאזיגקייט פאר ארבייטער, וואס ארבייטען אין די פאבריקען אין דער לאדזער וואיעוואודזטווע נישט מעהר ווי 2 טעג אין דער וואך. די אונטערשטיצונג פאר דער דאזיגער קאטעגאריע ארבייטער בעטרעפט 40 פראצענט פון דער אונטערשטיצונגס-נארמע, וואס ווערט פארגעזעהן אין געזעץ וועגען ארבייטסלאזיגקייטס-אונטערשטיצונגען.

לאדז און קאליש

אויפ׳ן צוזאמענפאהר פון די שטעט, וואס האבען צום מעהרסטען געליטען פון דער מ. חמה

(—) ווי מיר דערוויסען זיך האט דער פערבאנד פון די פוילישע שטעט בעשלאסען אין חודש אפריל צו ארגאניזירען א צוזאמענפאהר פון די שטעט, וועלכע האבען אממייסטען געליטען דורך דער מלחמה.

צו די דאזיגע שטעט געהערען אין דער ערשטער רייהע קאליש און לאדז, וועלכע האבען צוליב די דייטשע רעקוויזיציע געליטען אונגעהויערע שאדענס.

אויפ׳ן דאזיגען צוזאמענפאהר וועלען ארומגערעדט ווערען די פאסטולאטען פון די דאזיגע שטעט און ס׳וועלען אויסגעארבייט ווערען די אינוועסטיציע-פלענער, וועלכע וועלען פארגעשטעלט ווערען דער רעגירונג.

די פריהלינגס-צייט אין די שולן

(וו) דאס שול-קוראטאריום האט לויט א פעראָרדנונג פונ׳ם בילדונגס-מיניסטעריום ארייגעפיהרט אין די מיטעלע און פאלקסשולען די אזוי גערופענע „פריהלינגס צייט“ ד. ה. די לעקציעס וועלען זיך אנהויבען מיט א האלבע שעה פריהער, נישט 8,30 ווי ביז איצט נאר 8 אזייגער.

אפטייקען

היינטיגע נאכט-דיזשורען

(ב) מ. עפשטיין, (פיעטרקאווער 225) מ. בארטאשעווסקי (פיעטרקאווער 95), מ. ראזענבלום, (ציגעל גאס 12) גארפיין (ווסכאדניא 54) י. קאפראווסקי (נאוואמיעסקא 15).

פערענדיגט דער סכסוך אין „קאכאנובעק“

(ב) נאך לענגערע אונטערהאנדלונגען האט זיך נעכטען פערענדיגט דער סכסוך צווישען דער פערוואלטונג פונ׳ם שפיטאל „קאכאנובעק“ מיט די אנגעשטעלטע אין דער דאזיגער אנשטאלט, און אין ארבייטס-אינספעקטאריאט איז אונטערגעשריבען געווארען א קאלעקטיווער אפמאך, וועלכער רעגולירט די ארבייט, און נארמירט די בעציהונגען צווישען דער פערוואלטונג און די אנגעשטעלטע.

פון האנדעלס-געריכט

ביטעס וועגען פראלאנגירען די צאהלונגען

(1) אין האנדעלס-געריכט זענען נעכטען איינגעפלאסען 2 ביטעס וועגען פראלאנגירען די צאהלונגען. די ערשטע ביטע האט ארייגעטראגען שמשון שפיצבערג, מאנופאקטור-פירמע, פיעטרקאווער 44. די פירמע עקזיסטירט פון יאהר 1914 און איז גערעכענט געווארען פאר א זעהר סאלידע. די אקטיווען און פאסיווען בעטרעפען 560 טויזענד זלאטיס, אייגענער קאפיטאל 180 טויזענד זלאטיס, די אבליגא בעטרעפט נאר 200 טויזענד זלאטיס, דער לאגער פון סחורות 315 טויזענד זל. דער אייגענער קאפיטאל ליגט אין אונבעוועגליכע גיטער און וועב-שטוהלען, די קורצטערמיניגע פערפליכטונגען בעטרעפען 380 טויזענד זלאטיס און קענען גדעקט ווערען דורכן סחורות-לאגער און אנדערע האלב-פליסיגע אקטיוועו, ס׳פעהלט אבער איגאנצען מזומן און אפילו וועקסלען.

* * *

די צווייטע ביטע וועגען פראלאנגירען די צאהלונגען איז ארייגעפלאסען פון דער פירמע אברהם מינץ, פיעטרקאווער 33, וועלכער האט אויך א פיליע אין מעזריטש.

די דאזיגע פירמע איז זעהר גוט געשטאנען און איהר זענען אנפערטרויט געווארען די סחורות פון אזעלכע גרויסע פירמעס ווי אייטינגאן און גראסלייט, מינץ האט פינקטליך געצאהלט זיינע פערפליכטונגען, ביז מ׳האט איהם נישט איינגעקוועטשט א סומע פון 136 טויזענד זלאטיס, וועלכע איז מינצן געקומען פון א פירמע, וואס האט בעקומען א „נאדזור“.

אין געיעג נאך די באנדיטען

וואס האבען אויסגעפיהרט די צוויי דרייסטע רויב-אנפאלען

(—) די פאליציייאישע אויספארשונג וואס ווערט זעהר אינטענסיוו געפיהרט דורכ׳ן אויספא-שונגס-אמט וועגען די צוויי באנדיטען-אנפאלען וואס זענען אויסגעפיהרט געווארען אויף פאלודניא א 46 און 25 זענען נאך נישט געענדיגט.

די פערגאנגענע נאכט האט די פאליציי אדורכגעפיהרט א נייע אבלאווע, בעת וועלכער עס זענען פערהאלטען געווארען עטליכע גנבים און קאסעברעכער, צי די יונגעלייט האבען אנטיילגענומען אינ׳ם אנפאל אויף די בריהער מאזור ארער אויפ׳ן איינקאסענט פון „צוקרוס“ איז נאך נישט פעסטגעשטעלט געווארען.

ווי מיר דערוויסען זיך איז איינער פון די פערהאלטענע פערדעכטיגע פערשוינען דערקענט געווארען דורכ׳ן איינקאסענט פון דער פירמע „צוקרוס“ ישראל יוסף שטראך, אלס איינער פון די 4 אנטיילנעהמער פון אנפאל וואס איז אויף איהם אויסגעפיהרט געווארען אויף פאלודניא א 25.

אויב דאס זאל זיך ארויסווייזען אלס אמת וועט דאס זיכער דערפיהרען צו ענטדעקען די איבעריגע פון ברעכער און ס׳וועט דערפירען אויפדעקען דאס געהיימניש פון די לעצטע באנדיטען-אנפאלען. ווארענפאלס דארפען זיך ריכטען, אז די געפעהרליכע באנדע וועט ליקווידירט ווערען אין די נאהנטסטע טעג.

א דעלעגאציע אין וואיעוואודזטווע וועגען די סעזאן-ארבייטען

(2) אין דער וואיעוואדזטווע האט זיך נעכטען געמאלדען א דעלעגאציע פון דעם פאראיין פון אינגעשטעלטע אין די קאלאניאלען און אין די אינסטיטוציעס פון עפענטליכען געברויך און די פעזאנגען פון פאראייניגטען פערוואלטונגס-ראטע פונ׳ם פאראיין וואיא״ע, סעקרעטאר יארדאן, ליטער פון פאראיין פון סעזאן-ארבייטער ה׳ ביאלקא.

די דעלעגאציע האט געבעטען, אז די וואיעוואודזטווע זאל אין צוזאמענהאנג מיט דער נעהנטערונג פון די סעזאן-ארבייטען, זיך באמיהען וועגען גרעסטע קרעדיטען, כדי די סעזאן-ארבייטען צו פערברייטערען. א חוץ דעם האט די דעלעגאציע געבעטען צו רופען א ספעציעלע קאמיסיע מיט אנטייל פון פארשטעהער פון די פראפעסיאנעלע פאראיינען, כדי איינצולאדען צו די סעזאן-ארבייטען די נויטבעדערפטיגסטע.

וועגען די אלע פראגען האט די דעלעגאציע פארגעשטעלט אן אויספיהרליכען מעמאריאל.

„יאקובאוויטש עט לעווי“...

שטעהן איצט פאר׳ן געריכט צוליב מעשה „ווידזעווער מאנופאקטור“

(2) נעכטען האט זיך אין קרייז-געריכט אנגעהויבען דער פראצעס געגען דעם 35-יעהריגען אברהם יאקובאוויטש, און 30-יעהריגען וויקטאר לעווי, וועלכע ווערען בעשולדיגט, אז זייענדיג מיטארבייטער פון דער „ווידזעווער מאנופאקטור“ האבען זיי צוגענומען צום שאדען פון דער פירמע, וועקסלען אויף א סומע פון 92 טויזענד זלאטעס.

דער ענין שטעלט זיך פאר אויף פאלגענדען אופן: דעם 8. אויגוסט 1929 איז אין ביורא פון דער „ווידזעווער מאנופאקטור“ געקומען די פרוי פ. יאקובאוויטש און פאר געשטעלט א פראטעסטירטען וועקסעל אויף 64 זלאטעס מיט דער זשירא פון דער „ווידזעווער מאנופאקטור“, דעם בעאמטען ענגלער האט זיך די אונטערשריפט פון דירעקטאר גראשער אויסגעוויזען פערדעכטיגט, און ער האט וועגען דעם נעפרעגט דעם אנגעקלאגטען יאקובאוויטש. י. האט גענומען דעם וועקסעל, כדי נאכצוקאנטראלירען אין די ביכער, אבער שפעטער האט ער ערקלערט, אז דעם וועקסעל האט ער פערלוירען. די דירעקציע איז דער גאנצער ענין פארגעקומען זעהר געהיימניספול, און זי האט וועגען דעם מיטגעטיילט דעם אויספארשונגס-אמט, די אויספארשונג האט דערפיהרט צום ארעסט פון לייטער פון דער וועקסעל-אפטיילונג דעם בעאמטען פון דער אפטיילונג וויקטאר לעווי, און דעם בעאמטען פון דער פערקויפס-אפטיילונג, אברהם יאקובאוויטש.

אויף די געריכטס-פערהאנדלונגען האט זיך יאקובאוויטש מודה געווען אין בגנבהען מיספרויכען אין דער „ווידזעווער מאנופאקטור“, ער האט א.ער געלייקענט, אז די מיסברויכען זאלען בעטרעפען די סומע פון 92 טויזענד זלאטעס. ווייטער האט זיך יאקובאוויטש מודה געווען אין פעלשען עטליכע אונטערשריפטען פון די פראקוריסטען אונטער דער זשירא פון דער פירמע, יאקובאוויטש דערצעהלט אז אין א געוויסען טאג איז צו איהם געקומען דער אנגעקלאגטער לעווי און ווייזענדיג איהם וועקסלען אויף 3000 זלאטעס מיט דער זשירא פון דער „ווידזעווער מאנופאקטור“ האט ער געבעטען, אז יאקובאוויטש זאל זיי דיסקאנטירען. יאקובאוויטש האט געמיינט, אז די וועקסלען זענען געווים פריוואטע, און האט זיי דיסקאנטירט, נעהמענדיג 2 פראצענט א חודש.

נאך א געוויסער צייט האט זיך לעווי ווידער געווענדעט צו יאקובאוויטשען מיט עהנליכע וועקסלען אויף א סומע פון 2600 זלאטעס, יאקובאוויטש האט גענומען די וועקסלען און האט זיך אפגערעדט מיט לעווין, אז דאס געלד וועט ער איהם געבען אין קאמאר׳ס צוקערניע, וואו ס׳וועט אויך זיין דער דיסקאנטער. אין הסכם מיט דעם ראטען אפמאך איז יאקובאוויטש געקומען אין צוקערניע, באלד דערויף זענען געקומען לעווי צוזאמען מיט דעם אנגעקלאגטען. ווען יאקובאוויטש האט אויסגעצאהלט דאס געלד האט לעווי געזאגט ערקלערען, אז די וועקסלען שטאמען נישט פון פארטפעל פון דער „ווידזעווער מאנופאקטור“, און זיי וועלען אפט קענען אדורכפיהרען אזעלכע קאמבינאציעס. אויף דער ערקלערונג פון יאקובאוויטשען, אז דער ענין קען זיך דאך אויסגעבען, האט ... געזאגט ער קלערען, אז מ׳זאל זיך פערלאזען אויף איהם, אלס צום לייטער פון דער וועקסעל-אפטיילונג.

ווייטער ערקלערט יאקובאוויטש, אז אין א געוויסען טאג האט איהם לעווי איבערגעגעבען וועקסלען פון דער „ווידזעווער מאנופאקטור“ אויף א סומע פון 10 טויזענד זלאטעס צו דיסקאנטירען, דאס געלד פאר די געגנבעטע וועקסלען איז געטיילט געווארען צווישען די שותפים אויף גלייכע טיילען. ביי דער דאזיגער טראנזאקציע האבען זיך געענדיגט די קאמבינאציעס צווישען יאקובאוויטשען, לעווי ווייל זיי יאקובאוויטש ערקלערט האט ער געהאט געוויסענסביסען און האט מעהר נישט געוואלט אנטיילנעהמען אין די מאלווערזאציעס.

דער צווייטער אנגעקלאגטער ... לייקענט אפ אלץ, וואס עס האט ערקלערט יאקובאוויטש, יאקובאוויטש בעשולדיגט איהם דערפאר, ווייל ער האט געהאלפען צו ענטדעקען יאקובאוויטשעס מאכינאציעס. ערקלערט ווייטער, אז שוין אין יאהר 1928 האט ער בעמערקט, אז אין פארטפעל פעהלען וועקסלען אויף בעדייטענדע סומעס, ער האט וועגען דעם נישט מיטגעטיילט דער דירעקציע און האט אין די חודש-בילאנסען ארייגעשטעלט פיקטיווע פאזיציעס דורך ארייגשרייבען פיקטיווע נומערען פון די וועקסלען, א לאנגע צייט האט ער צוזאמען מיט לעווין געזוכט דעם פעהלער, אבער בשום אופן איהם נישט געקענט געפינען.

אויך דער דריטער אנגעקלאגטער לעווי לייקענט אלץ, און וואס ס׳בעשולדיגט איהם יאקובאוויטש.

נעכטען האט דאס געריכט אויסגעהערט עטליכע צעהנדליג עדות, היינט קומט פאר די פארזעצונג פון פראצעס.

דער ריכטער-קאמפלעט בעשטעהט פון וויצע-פרעזעס איליניטש און די ריכטער ווילעצקי און יעשאנאווסקי, פראקוראר צא לאווסקי, פערטיידיגער קאבילינסקי, קעמפנער און ווייצמאן.

דאס גרויסע געווינס

אין דער קאלעקטור פון ע. ליכטענשטיין

די בעריהמטע קאלעקטור אין פוילען פון ע. ליכטענשטיין, וועלכע פערמאגט אפטיילונגען אין לאדז אויף פיעטרקאווער 11 און 72, האט עס ווידער אנגעגליקט: אין דער קאלעקטור איז געפאלען דער הויפט-געווינס פון 350,000 זלאטיס, וועלכען איז שוין אויסגעצאהלט געווארען די גליקליכע שפילער פון דער קאלעקטור.

Ordynacja lekarsko-dentyst.

Z. BIELAKOWSKIEJ

Chirurgja stomatologiczna.

KILIŃSKIEGO 113, Tel. 148-27.

CASINO CASINO

היינט און פאלגענדע טעג!

Gerda Maurus, Gustaw Fröhlich

אין דער ליבעס-דראמע אויפ׳ן גרונד פון די קאמפען מיט׳ן צארישען יאך א. נ.:

מלוכה-פערראט

אויסערן פראגראם: פילם-זשורנאל

ארקעסטער אונטער דער לייטונג פון ה׳ ל. קאנטאר.

אנהויב פון די סעאנסען 4.30, 6, 8 און 10 אווענד

שבת און זונטאג אנהויב 12 א זייגער בייטאג

אלגעמיינע פערזאמלונג פון צענטראלען הויז־בעזיצער פעראיין אין לאדזער וואיעוואדזטווע

געוועהלט א נייע פערוואלטונג.־בעשלאסען עפענען סעקרע־טאריאטען אין אלעקסאנדער, זגערזש, פאביאניץ

(—) אין אייגענעם לאקאל אויף פיעטריקאווער 46, איז פארגעקומען די אלגעמיינע יעהרליכע פערזאמלונג פון די מיטגלידער פון צענטראלען הויז־בעזיצער־פעראיין.

די פערזאמלונג האט געעפענט דער וויצע־פרעזעס פון פעראיין ה׳ מ. שענוויץ, און פארגע־לייגט אלס פארזיצענדען דעם פרעזעס ה׳ י. בערנארסקי, וועלכער האט אנגעהמענדיג דעם פאר־זיץ איינגעלאדען אלס בייזיצער די ה״ה ט. סאליגג, מ. שולץ, ל. דראשאאו און א. קא״א. אלס סעק־רעטאר דעם ה׳ א. פריזע.

נאכ׳ן בעריכט, וועלכען עס גיט אפ דער סעקרעטאר יפריזע און פון וועלכען עס איז צו זעהן, י.א. ואז דעם בעריכטס־יאהר פון 1929 איז געשאפען געווארען די קאאפעראטיווע באנק פון הויז־בעזיצער (פיעטריקאווער 39). מען האט אנ־געהויבען ארויסצוגעבען א חודש זשורנאל „לודזקי גלאס אפיוואטעלסקי״; דער פעראיין האט א־דורכגעפיהרט א ריהע געלונגענע אינטערווענציעס וועגען זוכטיגע פאר די הויז־בעזיצער־ענינים, ווי פערקלענערען דעם קאמונאלען שטייער, הכנסה־שטייער, רעגולאציע פון דער שטאט, ראנס די צירונגען, סאניטארע ענינים, וועגען די הויז־וועכ־טער, קוימען־קעהרער א. אז. וו. אין דעם לויפענדען יאהר איז אויך ארגאניזירט געווארען א סעקרעטאריאט אויף וווישניא א־גורא.

נאך דעם בעריכט האט ה׳ מ. העלמאן פאר־געלעגט די פערזאמלעטע א בודזשעט־פראיעקט אויפ׳ן יאהר 1930, וועלכער איז נאך א דיסקו־סיע בעשטעטיגט געווארען.

אין דער נייער פערוואלטונג זענען געוועהלט געווארען: יעזשי דערינג, לעאן דאראש, פיטלאוויטש יעקב, גראס פרידעריק, לעזיצקי וולאדיסלאוו און מ. ראזענבלאט. אלס פערטרעטער: ק. מאקוס און י. לאנגע, אייזהאר וואלף און לעאן נאסעט. אין דער רעוויזיאנס־קאמיסיע די ה״ה: מאהלענדארף און מ. פרוסאק, א. כאמאנאוויטש און ל. סאלאמאנטשיק און זשארעוויטש אדאלף.

צום סוף זענען אנגענומען געווארען פאלגענדע פארשלאגען: זיך צו ווענדען צום מאגיסטראט וועגען דעם, אז ביים צוזאמענשטעלען די רובריקען פון פאלקס־צעהלונג זאל מען אין אכט נעהמען די רובריק פון די הייזער אין אגגער שטאט. די רשימה פון די הייזער און נישט־פערבויטע פלעצער, לויט די היפאטעק־נומערן און נעמען פון די גאסען; די רשימה פון הייז־ערטער, כדי פעסטצושטעלען וויפיל עס דארף קאסטען דאס ריינינגען די קוימענס, עס זאלען ערטיילט ווערען הלוואות אויף הייזער און די נעבען שטעט, פאביאניץ, זגערזש א. ד. גל. די אלגעמיינע פערזאמלונג האט בעשלאסען צו ארגאניזירען סעקרעטאריאטען אין די אויבענדערמאהנטע שטעט.

נאכדעם זענען אנגענומען געווארען נאך 2 פארשלאגען: צו בילדען א קאמיסיע, וועלכע זאל אנטיילנעהמען אין דער פאלקס־צעהלונג און די הויז־בעזיצער זאלען זיך פערשרייבען און ווערן קאאפעראטיווע באנק אלס מיטגלידער.

א צירקוליאר וועגען אנולירען פערעלטערטע שטייערן

(2) ווי מיר דערוויסען זיך, האט די לאדזער פינאנץ־קאמער בעקומען פון׳ם מיניסטעריום א צירקולאר וועגען אנולירען פערעלטערטע שטייערן. עס ווערען לויט דעם צירקולאר אנולירט די פערעלטערטע אינדוסטריע־שטייערן (אומזאץ־שטייערן, ווי אויך פאר פאטענטען און הכנסה), פאר׳ן יאהר 1927 און פאר די פריהערדיגע יאהרען, אויב די גאנצע סומע צוזאמען מיט די קאנזואלע שטייערן איבערשטייגען נישט די סומע פון 2000 זל. די אנולירונג קען פארקומען נאר אויפ׳ן גרונד פון פארשלאג פון דעם ענטשפרעכענדען פינאנץ־אמט.

אויפגעריסן א קעסעל טערפענטין

און גורם געווען צו א גרויסער פאבריק־שרפה

(ח) אין דער פאבריק פון סמאלע „זאר־שאווסקי און יאקובאוויטש״ פאמארסקא 102 האט פלוצים אויפגעריסען דער קעסעל מיט טערפענטין, פון׳ם אויפרייס איז באלד ענטשטאנען א שרפה אין דער פאבריק, אלע שויבען פון די פענסטער פון די ארומיגע הייזער זענען אויסגעבראכען געווארען. צו דער שרפה זענען ארויסגערופען געווארען צווי אפטיילונגען פון די פייערלעשער, וועלכע עס האט זיך איינגעגעבען די שרפה צו ליקווידירען.

צוליב דעם, וואס די פאבריק איז אין דער צייט נישט געווען טעטיג, איז קיין מענשליכע קרבנות, צום גליק, נישטא. דער היזק פון דער שרפה בעטרעפט 30,000 זלאטעס.

א פראווינצער שאפער, וואס קריכט אויף די גלייכע ווענד

(ח) אויף רוג זשעלאנא און גראנסקא איז דער שאפער יאן וויעלינסקי פון נאוויראדאמסק, ארויפ־געפאהרען אויפ׳ן טראטואר און ארויסגערופען א מהומה צווישען די דורכגעהער.

אין דער פאליציי האט דער שאפער ערקלערט, ער איז צום ערשטען מאל אין לאדז און האט נישט געוואוסט ווי אזוי צו קערעווען די מאשין, כדי אויסצומיידען דעם טראמוואי. צוליב דעם האט מען צו דעם פראווינציעלען שאפער צוגעזעצט א היגען, וועלכער האט דעם פראווינצער ארויסגע־פיהרט פון דער שטאט.

א פראטאקאל האט מען איהם דאך געמאכט.

ציגעל־קייט

פון 1־טען יוד. וואוינונגס־קאאפעראטיוו „אונזער היים״ ביי די מאגאזין־שניידער אין לאדז

דער וואוינונגס־קאאפעראטיוו „אונזער היים״ האט זיך געשטעלט פאר א ציל צו בויען הייזער מיט די מאדערנסטע איינריכטונגען פאר יודישע האנדווערקער, כדי זיי זאלען קענען מטבא־ניזירען זייערע ווערקשטאטען און נישט ארויסגעשטויסען ווערען פון דער פראדוקציע.

דאס ערשטע הויז פאר 100 איינוואוינער ווערט מיט׳ן אנהויב בוי־סעזאן אנגעהויבען בויען.

די שפענדונגען פון „ציגעל־קייט״ געהן פאר דעם צוועק. 100 ציגעל — 8 זל.

די שפענדונגען ווערען געמאלדען אין „נייעם פאלקסבלאט״ פאר „ציגעל־קייט״.

די געלדער ווערען בעזונדער איינקאסירט. **די פערוואלטונג.**

אדוו. וויצמאן שפענדעט 2000 ציגעל און רופט ארויס פאר דעם אייגענעם צוועק דעפוטאט ראסנער (ווארשא), סטארשע פון שניידער־צעך נעלאסען, אדוו. גלאטער, ראט־מיט־גליד אין האנדוו. באנק אהרן פארבער.

משה טענענבוים שפענדעט 500 ציגעל און רופט ארויס פערוו־מיטגליד פון האנדוו.־באנק פאלודנ. 4 שמעון וויעטשניק, די מאגאזינערס לייבעל קארן, שמואל גראץ, שאיע זיסהאלץ.

דער מאדערנער הערען־שניידער

ה. ראזענשטיין,

11. ליסטאפאד (קאנסטאנטינער) 29, טעלעפאן 176־80

פיהרט אויס אלער ארט ארבייט לויט דער נייעסטער אויסשטאטונג מיט אייגענע און אנפערטרויטע סחורות

צום פריהלינגס־ און זומער־סעזאן

פאביאניצער קראנקען־קאסע ווערט עקסמיטירט

(וו) פון פאביאניץ מעלדעט מען אונז: אין דעם בנין, וואס געהער די פירמע ר. קינדלער אין פאביאניץ, געפינט זיך דער שפיטאל פון קראנקען־קאסע. מיט א צייט צוריק האט די פערוואלטונג פון דער פאבריק ערקלערט, אז זי בעדארף דעם בנין פאר זיך און אפגעזאגט דער קראנקען־קאסע צו פערדינגען דעם בנין אויפ׳ן צווייטען יאהר, אווי זי די קראנקען־קאסע האט אבער נישט וואוהין דעם שפיטאל איבערצופיהרען וויל זי אפקויפען דעם בנין ביי דער פירמע קינדלער. די פירמע איז דערויף נישט איינגעגאנגען.

ווי מיר דערוויסען זיך טרעט די פירמע ארויס געגען דער קראנקען קאסע און פאדערט אן עקס־מיסיע.

א פערשווענדער מיט א „יחוס״

ער דעפראודירט שוין נישט צום ערשטען מאל

(ח) די פירמע „פריזיק און פינקעל״ (זשער־לאנא 8) האט געמאלדען די אויספארשונגס־פאליציי, אז דער אנגעשטעלטער אין דער פירמע — יעקב ראטלער (זאמארנא 54) האט דורך פערשי־דענע מיספרויכען דעפראודירט די פירמע א גרע־סערע סומע געלד.

די אויספארשונגס־מאכט האט צוליב דעם געכטען ארעסטירט ראטלערן און זיין וואוינונג, בעת דער אויספארשונג, האט זיך ראטלער מודה געווען אין די מיספרויכען. עס האט זיך אויך ארויסגעוויזען, אז ראטלער איז שוין צוויי מאל בע־שטראפט געווארען פאר דעפראודאציעס אין אנ־דערע פירמעס און 1927 אין דער פירמע „פשעד־מיסל וולוקעניטשי״ און פריהער אין דער קראנקען קאסע, וואו ער איז געווען אנגעשטעלט אלס בעאמטער.

א גרויסער בעריכטס־מיטינג פון דער בונדישער פראקציע אין לאדזער שטאט־ראט

אין צוזאמענהאנג מיט די פערענדיגטע רעפאר־טען אין שטאט־ראט איז שבת, ה. 15. ה. ח. פאר־געקומען אין זאל פון קינא־טעאטער „ספלענדיד״ א בעריכט־מיטינג פון דער בונדישער פראקציע אין שטאט־ראט. צום מיטינג איז געקומען אנ־עולם פון איבער 1000 ארבייטער און פאלקס־מענשען.

מיט רעדעס זענען ארויסגעטרעטען די ראט־מענער ה. ל. פאזנאנסקי, ש. מילמאן און י. ליכטענ־שטיין. די רעדנער האבען אויספיהרליך געשילדערט די ארבייט פון היינטיגען מאגיסטראט אויף אלע געביטען פון זיין טעטיגקייט.

בעזונדערס האבען זיך די רעדנער אפגעשטעלט אויף דער פראגע וועגען רעכט אויף ארבייט פאר יודישען ארבייטער. אנגעשטעלטען, וואס דער איצ־טיגער מאגיסטראט האט אנגעהויבען טיילווייז אר־דורכצופיהרען.

איבערגעהענדיג צו דער פראגע סוב־ידיעס, וויזען די רעדנער אן, אז ביים איצטיגען מאגיסטראט זענען די סובסידיעס פאר יודישע אינסטיטוציעס בעדייטענד פערגרעסערט געווארען, אזוי למשל האט דער פריהערדיגער מאגיסטראט אין פערלויף פון 3 יאהר סובסידירט אלע יודישע אינסטיטוציעס מיט 41 טויזענד זל. אין דער צייט ווען דער איצ־טיגער מאגיסטראט האט אין פערלויף פון 2 יאהר בעשטימט 61 טויזענד זל. פאר די יודישע וועלטליכע שולען (4 טאג־שולען, 4 אווענד־שולען, 3 קינדער־היימען), אויף טעאטער־פארשטעלונגען פאר יודישע ארבייטער. היי־יאהר איז אויך בעשלאסען געווא־רען צו עפענען א יודישע ליי־ביבליאטעק אין באלוט, א קינדער־ביבליאטעק און צו עפענען א ספעצ־יעלע יודישע אפטיילונג אין דער שטאטישער צענט־ראלער ביבליאטעק, אויך איז פיל אויפגעטאן גע־ווארען דורך דער געזונטהייט־אפטיילונג.

צום סוף איז אנגענומען געווארען א רעזא־לוציע וועלכע דריקט אויס אנערקענונג און צוטרוי פאר דער בונדישער פראקציע אין שטאט־ראט און דעם מאגיסטראט פאר זייער ארבייט לטובת דער ארבייטענדיגער און ארעמער בעפעלקערונג פון אונזער שטאט און אונטערשטיצט פון נאציע.

צוויי עפענטליכע פראגען

צום פארזיצער פון דער יודישער קהלה־פערוואלטונג ה׳ מינצבערג

ערשטע פראגע.

אין דעצעמבער חודש האט איהר, ה׳ מינצ־בערג, אוועקגעשטעלט די פראגע וועגען דער קויהלען־אקציע אויף ווינטער. ס׳איז שוין באלד אוועק פיר חדשים פון יענעם טאג, וואס איז פון דעם געווארען? איהר האט ארורכגעפיהרט איין רעגיסטראציע, איהר האט צוזאמענגעפיהרט 8000 מענשען וואס קוקען אוים אויף אייער הילף, צו בעקומען די צוויי אדער דריי קערץ קויהלען, אנשטאט דעם קומען צו זיי קאנטראלערן, אנגעשטעלטע דורך אייך, און מעהר ווי שפיכת דמים אוים חרפה האבען זיי נישט. ס׳קומט אריין אזא קאנטראלער אין הויז געהט ער נישט צו פערעגיסטרירען אין שטוב, נאר אין הויז רופט ער די נעמען, און ווען די שכנים קומען זיך צונויף מאן דערקלערט ער נאך וואס ער איז געקומען.

איך פרעג אייך דעריבער ה׳ מינצבערג צי טראכט איהר אז דער ארבייטסלאזער אדער פער־ארימטער פאלקס־מענש איז אזא זאך, וואס פיהלט גארנישט? ער קען נישט דערצערנט ווערען, און אז ער קען שטענדיג שווייגען. איהר האט איהם פערע־גיסטרירט, איהר האט איהם קאנטראלירט, קיין קויהלען האט איהר איהם נישט געגעבען. דער־קלערט אפען צו וואס האט איהר דאס אלץ גע־מאכט. זאלען די 8000 וויסען פון אייך א קלארען ענטפער.

צווייטע פראגע.

א מצבה־קריצער האט בעשווינדעלט די גמינע מיט טויזענד זל., ביים אונטערשרייבען די מצבה זיצט א דאזאר פון דער אגודה און דאך איז דער גאנצער ענין נישט איבערגעגעבען געווארען דער פערוואלטונג ביז איך האב אויף א זיצונג פון דער פערוואלטונג אינטערפעלירט וועגען דער דאזיגער זאך. נאך א לאנגע דיסקוסיע איז בעשטימט גע־ווארען א קאמיסיע אויף אויסצואפשען דעם גאנצען ענין. די קאמיסיע איז צוזאמענגעשטעלט געווארען פון פארשטעהער פון אלע פראקציעס און געהער אויך צו דער קאמיסיע. פרעג איך ס׳איז שוין אריבער מעהר ווי זעקס וואכען און די קאמיסיע איז נישט געררופען געווארען אויף א זיצונג, פארוואס רופט איהר נישט די קאמיסיע?

אין דער האפנונג אז איהר וועט דער עפענט־ליכקייט אויפקלערען וועגען די דאזיגע צוויי פראגען צייכען איך זיך.

אפרים אליעזר זעלמאנאוויטש.

מיטגליד פון דער קהלה־פערוואלטונג

די בעסטע ווייגען און מעהל די בעסטע

כשר אפילו למהדרין פון די אלטע בעוואוסטע פירמע

„אשכול״ האכגלאבע, ווארשא

צו בעקומען ביי ביידע פירמעס:

GOLDBERG, Łódź

Cegielniana 36 i Północna 14.

לאדזער קאמעראל־טעאטער „ארט״ אל. 1. מאי 2 פריהער ענגל. זאל

ליטעראר. ליטער: משה בראדערזאן, דירעקטאר: יוסף סטרוגאטש קאמפאזיטאר: דוד בייגעלמאן.

היינט, פרייטאג, 9.30 אווענד פון 1—4 זל., מארגן, שבת 2 פארשטעלונגען: 7.30 און 10 אווענד פון 1 ביז 4 זל.

ווערט געשפילט דאס פראגראם **וכל מאמינים שהוא!**

1) צווישען חבירים, 2) ביים שפינדל, 3) שלים־טול, 4) ב׳ווייל נישט זיין קיין רבי, 5) זמן הויקער, 6) מאטעלע, 7) מאנאלאג, 8) טייבעלע מיין גאלד, 9) שלוש־סעודות, 10) סדום, 11) כלה־טאנץ, 12) זעלבנריש, 13) ס׳פעלער׳ל, 14) יודען־שמירען, 15) דאס לאבנז׳ל, 16) קוצעניו־מוצעניו, 17) אנשי קורצב.

קאנפראנסיער: נ. רייכענבערג.

בילעטען צו בעקומען יעדען טאג פון 11—1 מיטאג און פון 5 נאכט, ביי דער קאסע פון טעאטער.

טרויער אקאדמיעס נאך לארד באלפור

צוליב דעם טויט פון בריטישן ענגלי־שען מלוכה־מאן, דעם גרויסן יודן־פריינד און שעפער פון דער באקאנטער דעקלאראציע („באל־פור־דעקלאראציע") לארד א־ט־ר דזשעמס באל־פור ווערן איינגעאָרדנט פאלגענדע טרויער־פעראנשטאלטונגען:

הזכרה אין „אהל־יעקב"

מארגן שבת פרשה ב״ה־ן דאוונען קומט פאר א הזכרה אין דער שוהל „אהל־יעקב" (גראנ־סקא 18) די טרויער־רעדע וועט האלטן ה׳ משה לימון.

הזכרה אין דער סינאגאגע אויף אל. קאשטשושקי

זונטאג, דעם 23 ה. ח. 10.30 פריה וועט איינגעאָרדנט ווערן א פייערליכע הזכרה אין דער סינאגאגע אויף אל. קאשטשושקא. א טרויער־רעדע וועט האלטן דער פרעדיגער ה׳ ה״ר מ. ברוידא.

גרויסע טרויער-אקאדעמיע אין פילהארמאניע

זונטאג, ד. 23 ה. ח. 12 א זייגער מיטאג וועט פארקומען א גראנדיעזע טרויער־אקאדעמיע אין פילהארמאניע־זאל, איינגעאָרדנט דורך דער לאדזער ציוניסטישער ארגאניזאציע און מיט דער באטייליגונג פון באקאנטע ווארשאווער און לאדזער רעדנער. די פרטים וועלן מיטגעטיילט ווערן זונטאג.

איינגאנגס־קארטן זענען שוין צו בעקומען אין ציוניסטישן ביורא (צעגעלניאנא 4).

קלארא יאנג טרעט היינט אויף אין לאדז

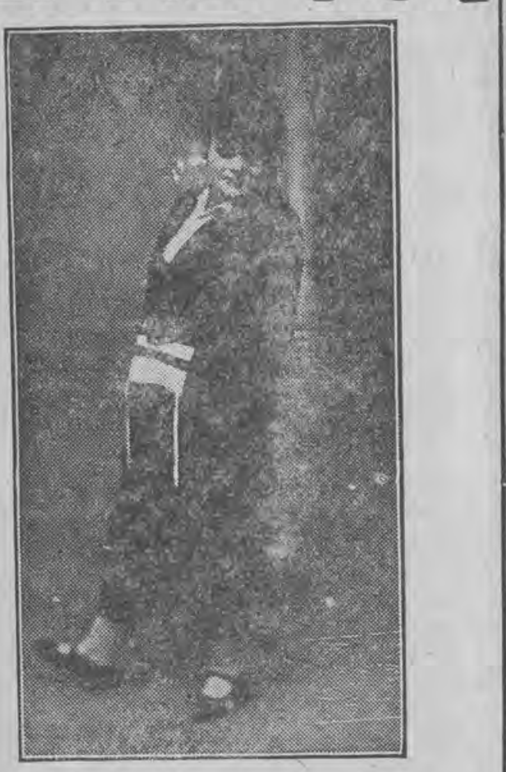

דאס לאדזער יודישע טעאטער־פובליקום וועט אהן ספק מיט דער גרעסטער צופרידנהייט אויפ־נאהמען דעם פאקט, וואס דער דירעקציע פון יודישן טעאטער אין פילהארמאניע איז געלונגען צו אנגאזשירן נאך איין עטליכע גאסט־אפן די בעלבטע יודישע ארטיסטקע קלארא יאנג.

קלארא יאנג איז נעכטן צוריקגעקומען קיין לאדז און וועט שוין היינט אויפטרעטן אין דער נייער אפערעטע „שא, דער רבי פארט". די אפערעטע איז אין ווארשא געגאנגען מיט א ריזי־גן ערפאלג. זי ווערט אויפגעפיהרט ביי א גאר נייער אויסשטאטונג און א יונגעלער רעזשי. אבער די אטראקציע פון דער פיעסע איז נאטירליך דער אויפטריט פון קלארא יאנג, וועלכע דער עולם וועט זיך היינט פרעהן ווידער צו זעהן אויף דער סצענע פון יודישן טעאטער אין לאדז.

בעריכטס-פערזאמלונג פון פועלי ציון

וועגן זייער טעטיגקייט אין שטאט-ראט

אין צוזאמענהאנג דערמיט, וואס עס האט זיך פארענדיגט די ־ורושעטדעבאטע אין שטאט־ראט, און ס׳איז אנגענומען געווארן דער נייער בודזשעט אויף 1930[1], האט די פועלי־ציון־פראקציע אין לאדזער שטאט־ראט צוזאמענגערופן אויף היינ־טיגן שבת פארמיטאג א בעריכט־פערזאמלונג אין זאל פון „פי הארמאניע". אויף דער דאזיגער בע־ריכטס־פערזאמלונג וועט פארגעשטעלט ווערן די האנדלונג פון די פערשידענע פראקציעס, און ס׳וועט בעריכטעט ווערן די טעטיגקייט פון דער פועלי־ציון־פראקציע אויפ׳ן געביט פון שטאט־ראט.

אויף דער פערזאמלונג וועלן ארויסטרעטן די ראטמענער: האלענדערסקי, ד״ר שיפמאן, שא־פירא, און די ח״ה וואלינסקי, ה״ר אורינאי, סנא־לארסקי א. א.

„די גאלדגרעבער" פון שלום עליכם

גרויסער ערפאלג פון דער „יודישער טעאטער סטודיע"

דער ערפאלג פון שלום עליכם׳ס בעסטער קאָ־מעדיע „די גאלדגרעבער" (דער אוצר) האט איבער־געשטיגן אלע ערווארטונגען. די פארשטעלונגען זע־רען גוט בעזוכט. די לעצטע פארשטעלונגען האבן בעוויזן פראמינענטע פערזענליכקייטען אויפ׳ן גע־ביט פון טעאטער מוזיק, מאלער.

צוליב דעם גרויסן ערפאלג ווערן די פאר־שטעלונגען פון „די גאלדגרעבער" פארלענגערט פרייטאג ד. 21. שבת ד. 22. זונטאג ד. 23. מערץ אינ׳ם טעאטער־זאל פון „הזמיר" אליי קאש־טשושקי 21.

„פון קינא בייקא"

אין קינא־טעאטער „בייקא" ווערט איצט גע־שפילט מיט גרויס בייפאל דער פרעכטיגער פילם א. נ. „די גאס פון זינד", וואס פערמאגט א סך טיף־ערשיטערנדע מאמענטן, וועלכע ווירקן זעהר אויפ׳ן צושויער. אין דאזיגן פילם קרעאירן די הויפט־ראלען, די בעריהמטע שוישפילער פאי ווראי און איהר פארטנער עמיל יאנינגס. די מוזיקא־לישע אילוסטראציע איז ספעציעל צוגעפאסט צום בילד.

צוליב׳ן קריזיס

איז פערמאכט געווארן די הוטע „הארטענסיא"

(—) צוליב דעם קריזיס אין דער גלאז־אינ־דוסטריע האט זי דפערמאכט איינע פון די גרעסטע היטן אין פוילן „הארטענסיא" וועלכע געפינט זיך אין פיעטריקאוו. 600 ארבייטער זענען געבליבן אהן ארבייט.

מעלדונג

אכטונג, האנדשערער!

זונטאג, ד. 23. ה. ח., 6 נאכמ. קומט פאר אין איינענעם לאקאל, פאמארסקא 3 א פערזאמלונג פון האנדשערער נאר פאר מיטגלי־דער וועגן וויכטיגע פראגען. די מיטגלידער האנד־שערער ווערן אויפגעפאדערט צו קומען פינקטליך די פערזאמלונג.

15766

פאר נערוועז-לײדענדע און געמיטס-קראנקע

שאצט דאס מילדע נאטירליכע ביטער־וואסער Franciszka Józefa א גלאז פֿרידזשאונג, פרעמען קאפ און א רוהיגען ש אף. נאך די ערפאהרונגען פון בעריהמטע נערווען־דאק־טוירים איז דער געברויך פון ביטער־וואסער FRANCISZKA JÓZEFA אויך ביי שווערע ערקראנקונגען פון נערווען בעסטענס צו עמפפעהלען. צו בעקומען אין אלע אפטייקן און סקלאד אפטעקשנעס

פולע טאבעלע

וועט אין משך פון דער ציהונג -- פון דער 5-טער קלאס — טעגליך געדרוקט ווערן אין „נייעס פאלקסבלאט"

ציהונג

פון דער 20-טער מלוכה-לאטעריע

5-טע קלאס

13-טער ציהונגס-טאג

75,000 846

10,000

103267 125524

5,000

85588 137579 145690

3,000

10174 18866 42416 89239 103435 111304

2,000

24267 34774 100726 172341 183260 184886 208257

1.000 17494 18198 22671 39440 54233 56734 58486 68317 69943 76197 77846 90183 124200 126086 142643 154743 159582 181274 191344 195361 196511 197793

600 1785 12017 15711 19897 42442 42742 51247 494 67012 553 69650 73638 837 81371 88509 93146 98929 100746 108866 109603 111706 113948 123470 132490 138930 144007 153109 154699 159404 173485 174409 182395 184476 188854 195278 201503 205890 208995

500 771 1757 2399 3672 9831 14344 15796 16521 591 18477 19066 20049 844 23277 24195 417 921 25040 27283 29770 30722 31043 32850 33955 36176 37687 40479 936 41626 42008 896 43432 45153 853 56482 57091 58476 59423 60619 62202 63290 433 64712 69214 70643 71676 897 926 72438 74395 76311 80790 84866 87204 789 88411 89462 468 855 944 90122 313 91223 442 615 92517 93261 94681 96776 97163 98499 100147 322 829 10713 429 111888 112135 113856 116215 290 119970 121493 944 122740 917 123312 124562 127302 129661 784 130852 131716 132432 133189 137393 139116 141519 142264 145291 148223 937 149527 153424

154525 938 155350 157208 162687 163075
726 164921 166396 436 816 167099 581
170290 171785 172793 174947 175742
823 176069 418 177496 180032 648
183317 185367 187736 193469 194056
195285 195436 196091 262 197750 199173
201856 202581 941 203465 204195 739
206870 207679 208870 209272

284 419 45 65 99 554 620 996 1109
17 28 287 498 708 861 62 68 2055 73
196 264 305 508 43 90 670 83 722 41
64 929 50 52 96 3077 78 118 281 87
354 77 403 587 90 653 4095 117 80 266
82 93 446 641 95 730 54 68 867 969
5063 103 12 224 378 402 551 646 872
925 6005 69 110 31 270 372 464 68 540
680 788 848 952 7186 204 45 58 65 355
419 534 89 640 59 89 700 38 96 815
927 8094 166 220 373 404 33 533 36
706 88 816 97 903 43 9051 164 88 243
328 94 517 649 730 830 76 956
10035 49 117 293 327 61 77 713 891
948 11049 150 67 201 92 345 49 90
648 60 64 875 12113 223 26 66 381 98
463 68 85 589 822 54 13018 46 509 46
626 95 715 35 47 827 938 14237 503
632 770 830 932 15008 42 166 299 521
652 748 861 77 909 16002 95 203 328
66 78 485 644 714 833 17060 83 507
668 88 796 905 88 18027 76 82 155 75
212 47 55 381 94 586 612 19219 73 376
407 519 34 642 60 78 710 855 905 70
20823 227 410 45 65 98 500 41 681 748
862 65 965 21298 390 504 701 916 40
22092 164 446 88 564 75 85 600 8 48
863 967 23187 240 64 345 47 80 488 94
657 702 63 24016 78 100 64 237 756
902 38 62 25043 340 551 94 810 89 92
945 26013 42 62 113 99 221 46 85 311
30 58 425 78 27042 98 270 378 486 91
788 952 28128 68 229 457 562 645 737
81 83 29054 67 115 229 394 497 502 23
47 692 733 68 923 67
30080 97 222 53 327 49 514 707 31005
13 50 56 150 83 266 553 61 820 32067
102 42 323 81 95 423 30 565 89 719
869 901 52 86 93 33016 77 239 60 445
47 85 597 98 633 899 34020 112 247
363 69 442 629 716 801 77 81 35083
158 220 77 320 407 57 527 72 610 28
41 95 813 69 214 35 81 359 470 676
861 978 37045 98 106 244 432 70 530
33 73 604 36 949 38016 80 205 31 580
700 26 72 89 95 875 977 93 39009 153
658 765 809 946
40060 101 11 225 41 72 397 435 592
841 903 41023 27 93 391 412 547 61
85 716 935 42172 311 431 50 575 89
98 693 720 837 48 931 99 43076 176
321 36 93 569 602 98 870 918 44389
98 426 59 65 517 669 879 916 94 45039
296 338 423 532 648 728 92 95 828 34
46017 104 20 284 356 77 656 800 47038
313 411 29 33 540 831 947 48 48613
74 731 35 865 93 925 68 49026 359 406
512 49 77 670 710 868 913 39 90
50120 273 331 466 74 81 521 96 608
761 70 845 66 51024 28 229 325 79
409 41 73 80 573 78 673 88 732 919
52145 241 58 334 65 482 599 53001 46
79 471 89 615 37 74 873 90 911 54062
182 244 61 310 16 483 521 602 962
55039 155 85 204 54 513 56025 335

828 78 922 33 57152 72 254 55 69 402
74 819 73 989 58024 59 75 248 70 15
60 646 49 82 759 943 59036 152 310
22 39 41 481 538 69 700 910 60122
217 65 81 501 712 66 849 61003 63 96
101 2 33 45 331 44 71 92 756 71 937
65 62054 95 146 73 224 83 302 51 89
569 93 694 832 49 63139 265 312 45
78 414 23 563 693 974 64280 330 91
500 31 46 608 788 65051 112 52 57
335 415 69 75 555 672 809 21 66070
323 415 50 70 577 687 724 809 67008
69 132 212 307 74 85 414 43 63 618
25 710 12 818 52 68184 303 35 518
691 817 963 98 69028 31 37 303 414
47 87 612 729 814 98
70132 223 321 77 457 88 553 601 28
37 65 713 851 86 929 60 75 71033 53
287 368 403 50 62 550 606 27 703 893
933 66 87 72008 67 68 153 387 515 24
59 607 39 66 717 23 57 947 60 73084
147 50 247 89 368 998 74034 48 230
47 91 326 494 776 912 75010 70 123
26 326 55 450 516 63 851 55 79 76074
95 191 92 406 559 640 807 931 53 88
77065 139 474 558 78074 102 344 436
535 52 639 45 82 700 15 936 79218 42
76 500 602 47 78 732 68 893 967
80032 328 60 402 8 76 742 812 81091
108 85 95 363 781 807 905 14 29 82018
56 93 150 95 223 308 96 430 91 526
90 736 856 83024 150 246 304 46 432
37 677 84 725 917 96 84033 54 64 129
94 296 359 81 449 53 558 645 729 67
87 99 870 972 85054 149 59 254 372
415 30 53 557 91 99 648 768 861 909
86003 14 289 320 65 98 433 62 523 47
640 80 738 907 47 78 87027 223 334
81 411 24 511 79 96 749 85 93 821
953 88023 49 372 584 617 20 40 731
40 89128 85 223 61 633 43 741 85 91
976 90015 191 307 414 62 639 704 22
44 91065 71 166 242 828 538 745 92
842 92013 243 328 79 550 786 841 42
65 93014 187 225 93 332 95 407 48
586 833 49 909 94025 367 86 440 82
530 39 603 729 35 50 60 65 819 28 32
915 37 95046 101 34 63 90 458 537 56
864 956 96060 67 175 85 246 333 56
98 417 520 706 844 97263 567 98 702
14 32 880 98081 97 98 139 300 50 597
778 972 91 99026 183 443 58 550 614
66 712 826 967
100021 328 38 406 524 634 42 48 76
724 44 826 947 101393 452 505 766 818
27 59 102049 127 402 516 27 97 607
86 924 75 103133 500 43 718 68 77
905 104025 136 213 43 305 7 448 90
611 66 710 802 4 30 105013 63 247
368 581 710 85 89 839 74 990 106154
253 79 322 89 568 99 524 81 763 846
928 30 107214 357 423 30 33 38 77
627 703 813 919 108149 90 220 62 377
81 96 521 84 718 899 912 109121 34
275 94 329 84 401 32 37 60 610 20 67
784 814 24 29 82 900 110000 62 141
90 258 83 410 72 517 78 679 715 55
111062 200 384 531 48 646 784 876
112183 233 31 431 763 824 949 113031
70 141 379 436 608 822 114146 64 253
413 18 98 500 9 39 621 87 89 830 962
115024 90 160 211 70 316 47 481 506
98 611 22 709 34 823 65 89 116077 199
227 348 525 630 94 705 31 91 93 830
91 999 53 117031 101 395 [illegible] 717
37 95 849 937 118174 335 [illegible] 715 795

99 832 981 119103 11 83 379 713 801
19 907 81 120038 99 171 310 46 65 78
449 92 583 750 52 90 935 55 121185
258 84 364 541 43 619 47 762 847 937
56 122086 155 242 63 308 56 75 418
40 61 63 577 80 622 765 874 962 123018
106 216 313 440 88 97 543 88 779 840
124095 194 232 43 53 308 76 417 604
7 16 93 98 735 53 808 21 78 125006
21 113 268 368 463 501 670 74 739 90
817 26 58 90 906 126227 96 314 603
95 931 71 75 127014 15 38 41 91 177
213 73 322 89 459 596 649 706 20 836
84 978 92 128119 68 518 824 667 129023
155 323 27 492 616 60 754 99 875 78
968 75 130035 192 225 327 95 99 531
48 89 630 700 17 862 903 131052 145
392 545 648 57 79 807 58 904 46
132002 63 71 133 202 392 610 887 96
946 133137 76 211 37 85 321 76 456
81 519 611 29 31 712 807 9 26 31
134065 379 742 959 135010 98 293 97
355 90 411 13 62 65 98 815 57 904 54
136038 42 44 53 85 151 244 338 84
439 47 71 545 633 749 804 1370 77 105
43 253 67 335 37 42 502 55 688 786
832 67 973 138004 291 360 61 63 409
531 660 756 63 70 88 808 29 95 933
71 139055 125 42 234 47 95 310 400
51 511 657 714 53 802 953 59 74
140070 190 238 314 16 23 437 502
64 750 84 872 918 52 82 141017 65
242 322 48 96 403 33 648 705 883 914
58 60 92 142000 57 113 263 344 530
67 77 962 143034 121 44 208 62 336
64 469 88 546 97 703 17 26 30 70 841
95 144047 91 134 40 280 351 508 32
73 728 41 888 924 47 145141 62 245
97 358 607 731 89 92 803 146035 61
107 50 87 205 29 54 74 365 87 471
554 625 701 93 810 69 96 147090 160
75 78 227 82 303 59 481 82 679 784
896 148013 38 134 35 97 222 383 403
40 45 67 77 534 77 91 820 78 900 15
149066 102 40 54 622 35 41 916
150094 169 369 83 521 97 714 17 922
26 65 79 151023 54 84 99 101 31 72
229 33 305 57 411 17 20 604 94 831
61 931 152012 77 177 94 228 94 604
837 74 78 958 61 63 153025 59 152 60
229 373 428 70 518 810 42 50 966 85
86 91 154019 26 377 474 505 779 98
950 155074 82 181 302 63 93 94 406
48 549 60 722 841 63 70 925 85 156049
240 88 397 99 441 543 87 638 722 86
818 77 82 977 157102 265 396 414 511
731 911 32 158002 178 294 434 512
623 50 799 159027 143 63 90 277 85
338 57 423 25 39 542 600 27 70 84
921 41 60 61 91 160139 46 371 429
522 32 58 601 22 22 41 56 91 746 77
809 57 908 99 161045 131 64 85 209
26 349 445 510 15 38 91 622 84 92
717 99 865 162079 96 263 316 18 431
48 54 62 554 604 75 772 854 76 958
88 163003 60 66 302 41 50 432 635 56
760 884 92 964 164011 97 201 336 471
96 575 635 943 165040 139 375 534 644
80 783 16603 131 39 47 90 305 68 523
613 751 63 64 68 95 167020 23 69 161
296 316 414 778 947 168041 97 138 65
81 87 303 34 74 426 31 48 509 11 44
744 923 169022 122 30 42 70 96 362
419 515 72

170052 126 329 69 418 22 631 84 729
861 78 88 918 171048 149 67 380 508
608 52 805 940 84 172027 87 97 112
463 508 33 69 96 851 70 92 964 173155
212 313 21 854 55 174006 54 265 83 305
24 28 58 500 46 719 836 962 96 175105
282 315 51 432 577 651 702 61 814 27
176206 48 363 75 74 406 28 38 558 679
799 845 60 942 177051 55 65 139 71 311
439 516 78 697 745 71 893 904 17 178065
131 58 80 82 381 412 93 575 78 692 740
58 881 179019 83 86 114 99 245 345 82
449 678 720 37 71 806 180028 42 49 5
96 269 96 380 431 58 99 541 73 687
740 67 919 46 47 95 181022 48 192 449
692 738 80 85 871 958 182052 101 228
45 429 658 764 989 183123 200 302 6
446 533 47 81 639 48 731 38 825 34
948 64 83 184075 207 16 415 29 508 79
689 711 12 32 87 802 17 907 22 86
185019 27 28 103 37 48 69 309 31 467
536 66 82 714 950 55 82 86 186016 117
25 213 60 348 544 663 771 812 46 904
187142 46 228 429 31 522 689 706 828
45 908 10 188061 186 227 314 449 72
658 79 94 772 92 828 70 94 920 56 75
89 189003 19 39 69 85 141 71 206 7 58
466 94 518 44 627 763 836 91 95 905
92 190039 83 102 222 378 492 502 89
808 191177 225 60 405 58 569 706 90
883 192047 113 229 309 12 426 554 616
86 706 907 193152 390 509 37 91 97
709 56 1940011 26 48 55 61 134 46 208
341 440 63 725 37 44 58 963 195251 98
156 422 99 514 39 610 709 196089 100
37 76 330 444 636 46 767 91 99 867
917098 171 84 244 99 411 578 96 684
744 826 99 913 198011 169 209 39 65 98
320 462 71 613 40 43 47 752 850 83 97
903 70 79 86 199089 156 98 214 40 363
420 587 632 98 810 22 27 58 903 67
200082 98 158 225 31 45 313 535 90
634 759 835 71 973 201067 76 155 246
366 83 471 77 80 535 41 76 77 644 46
86 712 877 962 75 202040 60 201 423
46 512 13 69 87 650 793 996 203008
35 79 227 85 326 54 498 522 678 723
74 863 940 204020 21 34 142 201 37
398 712 821 47 83 903 93 205022 29
112 49 52 234 86 382 555 64 790 81
72 206091 64 144 52 262 320 49 71
476 590 618 819 94 924 207017 48 159
61 231 32 397 553 653 935 208044 73
297 315 74 88 497 523 41 47 86 602
11 94 728 842 209026 37 120 56 74 83
574 695 761 926 95

א סטודענט

פון העכערע טעכנישער לערנט דערוואקסענע מאטע־מאטיק און שפראכען (פויליש, דייטש, פראנצויזיש און לאטיין). גרייט צו שילער צו אלע גימנאזיאל־קלאסען און גרייט צו פארגרעסערן צו מאַ־גיסטער־עגזאמענס פון לאָ־ניק און סם באלעביט. בייט ציגעל־גאס 17, וואוינונג 21 (עבאָ אפיציען עמער שטאָט.)

HARRY LIEDTKE | ODEON פושעטיאַר נומ׳ 2

אין ערשט. פילם **ליבעס=אַוואַנטורעס**

Hilda Rausch, Harry Kent :אין די איבריגע ראָלען

Kurt Vesperman :אויסער׳ן פּראָגראַם: א פארס

WODEWIL גלובנא 1 | **ביליגע וואר!**

...א ן פלאַמען פון רעוואָלוציע... מעכטיגער פילם א.ג.

„די ליבע פון פירשט סערגיוש"

BILLIE DOVE, LUCY DORAINE מיט אַנטייל פון

ANTONIO MORENO אויסער׳ן פּראָגראַם: א פארס.

CORSO ושעלאַנא 2 | **ביליגע וואר!**

סענסאַציאָנעלע לופט-פּאָליציייאישע דראַמע א. ג.

„הערשער פון דער לופט"

פילם, וואָס אילוסטרירט די ווירקנדע קאַמפן אויף דער ערד און אין דער לופט.

Al. Wilson, Elsie Farron :אין די הויפּטראָלן. א.פּ: א פארס

היינט און פאלג. טעג!
וואונדער פון דער מאָדערנער טעכניק
גרויסע עקסקורסיע אויף דער לבנה.
רעזשי: Fryderyk Lang
לויט פאָרשער פּראָפ.
Herman Oberth
אין די הויפּטראָלן:

„די פרוי אויף דער לבנה"

Willy Fritsch, Gerda Maurus

סימפאָנ. אָרקעסטער אונטער לייטונג פון ש. ביינעלמאַן.

APOLLO

היינט און פאלגענדע טעג! — גרויסע פּרעמיערע! — גרויסער קלו פון איצטיגען סעזאָן!

טייוועל פון טריפּאָליס

(Djablica z Trypolisu)

Liana HAID, Gina Manes, Alfons Fryland, Andre Nox

מעכטיגע רעוואָלוציאָנס - מײַסטערווערק פון ליבע און אַפּאָטרגונג. אין די הויפּטראָלן:

נעכסטער פּראָגראַם: „בריף פון אַן׳אומבעקאַנטער".

סימפאָנ. אָרקעסטער אונטער דער לייטונג פון ה׳ א. ביינעלמאַן.

קינא=טעאַטער „PZEDWIOŚNIE"

זשעראָמסקעגא 74/76.

צוטאָהר מיט טראַמוואַיען: 5, 6, 8, 9 און 16.

היינט און פאלג. טעג **RAMON NOVARRO**

אין ערשטן פילם, וואָס אילוסטרירט די ליבעס-געשיכטען פון א מאָנסטערשוין וועלכער האָט פאַרפיהרט יעדע איינציגע פרוי א.ג.

„בעצווינגער פון פרויען=הערצער"

(א געוויסער יונגערמאַן)

Reneè Adoreé, Marcelina Day :אין די איבריגע ראָלען

ערשטקלאַסיגער מוזיק-אַנסאַמבל.

פּרייזען פון די פּלעצער: I פל. 1 זל. II פל. 75 גר. III פל. 50 גר. פּאַספּאַרטוס און פריי-בילעטען שבת און זונטאג אונגילטיג

מעבעל

מעכאַנישע מעבעל=פאַבריק

M. GELERMAN, 59 NAPIÓRKOWSKIEGO 59

telefon 136-71

עמפפעהלט אויף לאגער מעבעל: קאָמפּלעטע איינריכטונגען ד. ה. שלאַפצימערן, עס-צימערן, גאַבינעטען ווי אויך איינצעלנע געגענשטענדע לויט די נייעסטע אויסלענדישע מאָדעלען.

צוליב׳ן קריזיס זענען די פאַבריקס=פּרייזען געוואָרען פערקלענערט ביז 30 פּראָצ.

בעמערקונג: דאָס מעבעל איז גאַראַנטירט, ווייל כ׳בעזיץ א טראַקנעריי צו טרוקנען האָלץ. — כ׳נעהם אן זעמטליכע בוי-אַרבייטען צו קאָנקורענץ-פּרייזען.

אל תסתכל בקנקן אלא במה שיש בו

וויכטיג נייעס פאַר די פּראָטעסטען-בעזיצער! מיר מאַכען בעקאַנט, אַז מיר האָבען ערעפענט

א בימשריפטען=ביורא

אויף פּיעטריקאָווער 16 (פּאָלודניאָווע 3)

וואָס שרייבט און ערלעדיגט זעמטליכע סאָנדאָווע ספּראַוועס, ווי: קלאַוזולעס, זאַבעזפּיעטשעניעס, אָכילעניעס ווי אויך סקאַרבאָווע און אַלער אַרט מיליטער-ענינים. ס׳ווערען ערלעדיגט פערשידענע דירות-אַנגעלעגענהייטען, איבערזעצונגען אין פרעמדע שפּראַכען. גאַראַנטי פאַר רעיעלע בעהאַנדלונג, ווייל די ביוראָ געפינט זיך אונטער דער אַנפיהרונג פון די ה"ה סקאָטשילאַס און דרעסלער

בעמערקונג: פאַר אונבעמיטעלטע אומזיסטע בעראַטונגען טעגליך פון 2–3 נאָכמיטאָג.

ביוראָ "EXPRESS„ פּעטריק. 16 טעל. 168-59

Dr. W. ŁAGUNOWSKI
Specjalista chorób skórnych, wenerycznych i moczopłciowych
przeprowadził się na ul.
Piotrkowskiej 70
róg Traugutta).
Przyjmuje od 8³⁰ do 10³⁰ rano, od 1-ej do 2³⁰ pp., od 6 do 8³⁰ wiecz.
w niedziele i święta od 10 do 1-ej.

DR. MED.
Z. Datyner
אוראָלאָג
ספּעציעל-אַרצט פאַר בלאָזען נירען און אורין-קראַנקהייטען
Piramowicza 2
(Olginska) Telef. 148-95
נעמט אן פון 1—2 און 6—8

W. EYCHNER
גינעקאָלאָג-אַקושער
זגערזשער 11.
טעל. 134-72
נעמט אן פון 6–8 אָווענד

לערערין
גוטע פּעדאַגאָגין ערטיילט אונטערריכט פאַר דערוואַקסענע אין פּוילישע יודישע און דייטשע שפּראַכן צו ביליגע פּרייזען
לאַסמאַן, בזשעזשינער 15

בוכהאַלטעריע
איינפאַכע און דאָפּעלטע ווי אויך מאַשין-שרייבען און רעכנען לערן איך אויס גרונדליך פאַר 30 זל. בלויז מאַשין-שרייבען 10 זל. צעגעלנ. 55 רעכטע אָפּציגע וו. 15 ערשטער אייננאַנג. בעמערקונג: מיר ערטיילען אויך קאָרעספּאָנדענץ, האַנדעלס-אַריטמעטיק און סטענאָגראַפיע

פעהיגע יונגעלייט
ווערען פון שוין געזוכט. צו ווענדען זיך אַל. 1 מאַי 19, צימער 8 פון 10–1 בייטאָג און פון 3–7 נאָכמיטאָג.

לעטשניצע פון דאָקטוירים ספּעציאַליסטען
און ערצטליך-דענטיסטישער קאַבינעט
זגיערסקאַ 17 טעל. 16-33.

ד״ר ראַקאָווסקי נאָז האַלז, אויערן קר.	10—11 2—3 6—7
ד״ר רוזשאַנער הויט און געשלעכט קראַנקה.	1—2
ד״ר גאָלדשטיין- אויגען-קראַנקהייטען פּאָלאַק	1—2
ד״ר יוסטמאַן נערווען קראַנקהייטען	12—2 חוץ זונ.
ד״ר ראָזענצווייג קינדער-קראַנקהייטען	10 12 4·5
ד״ר פּאַפּיערני פרויען און געבורטס-הילף	11½·1 5·6
ד״ר קאַנטאָר כירורגישע-קראַנק.	4½·5½ זונ. 1—2
ד״ר ווײַנבערג אינג. חוץ לונגען	12—1, 6½—7½
ד״ר סטופּעל רענטגען	12—2, 4—6
א. גראָדזענטשיק צאָהן-אַרצט	3—7
ראָזענס צאָהן-אַרצט	8—2

צאָהן-טיינגד-היילונג, בעלייכטונגען, קאָרעקטען, מאָסטען אא״וו בײַ דער לעטשניצע איז געעפענט געוואָרען

א רענטגען=אינסטיטוט

היילונג פון הויט קראַנקהייטען פון קאָפּ (פּאַרך) מיט רענטגענשטראַהלען, פאַר בעשטראַהלונג און דורכלייכטונגען, קוואַרץ-לאַמפּע, דיאַטערמיע, עלעקטראָליזאַציע, אלע מעגליכע אַנאַליזען. א קורס פאַר שטאָמלער.

אַנמעלדונגען נעמען שוועסטער (שקאַרלאַטין) פון 4 — 5 נ״מ

די לעטשניצע איז אויך אָפען זונטאָג
ווייזיט אין דער שטאָט.

ערצט.-קאָסמעטיש. גאַבינעט
פּרל. מאַרקוס נעהמט אן פון 5—7 אָווענד.

Dr. Z. Rakowski

ספּעצ. פאַראויערן-, נאָז-, האַלז- און לונגען-קראַנקה.
קאָנסטאַנטינער 9, טעלעפאָן 27-81.
רעכשטונדען פון 12—2 און פון 5—7. נעמט אויך אן אין לעטשניצע, זגערזשער 17 פון 10—11 און פון 2—5

J. GLINKA
POZNAŃ
zał. 1850 r. zał. 1850 r.
Fabryka wódek i likierów
oraz hurtownia win i koniaków krajowych i zagranicznych
HURTOWY SKŁAD w ŁODZI
Al. Kościuszki 37, tel. 150-72.

אין קאַלושקי

צווישען שאָסע און דעם באַהן-וועג קאַלושקי—סלאָטוויני, 8 מינוט גאַנג פון דער סטאַציע קאַלושקי ביים וואַלד, זענען דאָ צו קויפען

פּלעצער

אויף זומער-וואוינונגען. אינפאָרמאַציעס ווערען ערטיילט: אין קאַלושקי ביי ה. גאָוואָסאָווסקי זשעראָמסקי גאַס, ביים שחט-הויז,

אין לאָדז, ביי ה׳ פ. פּעטצאָלד, גלובנא 8

„גמילת=חסדים", גלובנאַ 62.

זונטאג, דעם 30 מערץ ד. י. 2 א זייגער צום ערשטען טערמין און 5 נאָכמ. צום 2-טען טערמין קומט פאָר אין אייגענעם לאָקאַל גלובנאַ 62

די יעהרליכע גענעראַל-פערזאַמלונג

מיט פאָלגענדען טאָג-אָרדנונג: 1) ערעפענונג און וואַהלען פון פּרעזידיום, 2) בעריכט פון דער פערוואַלטונג פאַרן 1929. יאָהר, 3) בעריכט פון דער רעוויזיאָנס-קאָמיסיע, 4) בודזשעט פאַר דעם יאָהר 1930, 5) פרייע פאָרשלאַגן, 6) וואַהלען פון א פערוואַלטונג, קאַנדידאַטען און רעוויזיאָנס-קאָמיסיע.

מיטגלידער! איהר ווערט געבעטען צאָהלרייך צו ערשיינען. בעזונדערע איינלאַדונגען ווערען נישט אַרויסגעשיקט.

די פערוואַלטונג פון „גמילת=חסדים."

א געוועלב אויף מצות

איך בעזיץ א געוועלב אין בעסטן יודישען צענטרום פון שטאָט און וויל עס פון זאָפאָרט אָפּגעבן. אויף מצות צו ערפאַרן ביי ראַדזינער פּאָמאָרסקאַ 11 עס קען זיך מעלדן א אויסשניידערן ביי א צעקל, מאַשין

דעטעקטאָרען קאָמפּלעט
מיט א סלוכאַווקע און אַנטענע פון 28 זל.
RADIO - LLOYD
Przejazd 8.

סוחרים און פאַבריקאַנטען

ווען איהר קריגט פּראָטעסטען פון וואַרשאַ און דאַנציג, ווענדעט זיך גלייך אין ביוראָ

„VERITAS"

לאָדז, פּיעטריקאָווער 31
פיליע: וואַרשאַ, נאַלעווקי 39

דאָרט ווערען גלייך ערלעדיגט אייערע אינטערעסען. ס׳ווערען אָנגענומען אַלעאַט ספּראַוועס דורך אייגענע אַדוואָקאַטען. ספּעציאַליסט אין געריכטסגאַדזאָרען. אַלעאַרט פּערטרויאונגס-אַנגעלעגענהייטען ווערען ערלעדיגט דורך א דיפּלאָמירטען און בעוואוסטען יוריסט אין א בעשטימטער שעה. יורידישע עצות אומזיסט פון 5 — 7 אין אָווענד. די ביוראָ איז טעטיג פון 9 פריה ביז 9 אָווענד. אינפאָרמאַציעס וועגען זעמטליכע רייזע- און פּאַס אַנגעלעגענהייטען, ווי אויך וועגען מיליטער-ענינים.

מיט אַכטונג
רעכטס=קאָנסולענטען=ביוראָ
„VERITAS", Piotrkowska 31

הלא חכמה תקרא,
ותבונה תתן קולה
בצדק כל אמרי פי, אין בהם נפתל ועקש,
אשרי אדם שמע לי, לשקד על דלתותי יום יום

איבער דעם זאָלסטו נאָר קומען אין מיין רעכטסקאָנסולענטען=ביוראָ צו ה׳

מאַנעלאַ, פּיעטריקאָווער 17

(זאַכאָדניאַ 52) טעל. 148-79

וואו עס ווערט פּינקטליך ערלעדיגט, געווייסענהאַפט געשריבען אַלערליי ביטעס: ציווילע, קאַרנע, האַנדלאָווע, אַפּעלאַציעס, אַדוואָלאַניעס, קלאַוזולעס, זאַבעזפּיעטשעניעס אויף אַלע שטעדט אין פּוילען, וועגען דירות אין אורושאַנד ראָזיעמסשי, ווי אויך איבערזעצונגען אין אַלע שפּראַכען.

מיט אַכטונג
ד. מאַנעלאַ, רעכטסקאָנסולענט
פּעטריקאָווער 17.

עלעגאַנטע
פּאַלעטשקעס
אויף פּאַריזער שרייבען
צוליב דעם קריזיס
צו מעסיגע פּרייזען. צו יעדער נייע פּאַלקע
2 מאָל אָנדולאַציע גראַטיס
קאָנסטאַנטינער 15 ביי פרוי צוקער.

אַנ׳אָרט צו שלאָפען
פאַר אַנ׳אַנשטענדיגען יונגענמאַן, איז אָפּצוגעבען
פּאָמאָרסקאַ 14, אין אָפּ., 2. שט., ביי לאַסקי.

Nie każdy bucik...

tanio kupiony – jest tani w noszeniu. W KONCENTRACJI sił leży tajemnica naszego powodzenia.
Owocem współpracy doświadczonego fabrykanta ze solidnym kupcem jest ofiarowane Sz. Publiczności nasze obuwie, które jest pod każdym względem doskonałe i sprzedawane detalicznie po **Zł. 36.90** za każdą parę. Obuwie marki „CENTRA" czyni zadość wszelkim wymaganiom dotyczącym elegancji i trwałości.

GOODYEAR WELT

ZŁ. 36.90

Do nabycia m. inn. w magazynach:

L. Friedland, Cegielniana 51
D. Hechtkopf, Piotrkowska 58
L. Joab, Nowomiejska 5
J. Sandberg, Piotrkowska 161
S. Starkman, Piotrkowska 39
J. Windman, Piotrkowska 35

OBUWIE „CENTRA" marka znawcy

CENTRA REKORD

LUNA

אנהויב 4 נאכמ. שבת און זונטאג 12 בייטאג
פּרייזן: ערשטער סעאנס 10 אוו. אויף'ן ערשטן סעאנס
פון 1 זל. אן. שבת און זונטאג פון 12–3
נאכמ. זענען אלע פּלעצער צו 50 גר. און 1 זל.

היינט און פאלגענדע טעג!
רעוואלוציאנס-מייסטערווערק פון בעריהמטן
רעזשיסאר George Fitzmaurice

„זיין שקלאפין"

DOROTA MACKAIL, MILTON SILS

מעכטיגע דראמע פון מענשליכע ליידענשאפטן, וואס שפילן זיך אפ אין ניו-יארק און אויף די מאלאישע אינזלען. אין די הויפטר. די שענסטע אמעריקאנער פרוי
פרעכטיגע מוזיקאלישע אילוסטראציע פון סימפאנישען אָרקעסטער אונטער דער ליטונג פון ה' א. טשודנאווסקי.

Grand-Kino

היינט צום לעצטן מאל!

נור פאר דערוואקסענע! צום 1-טען מאל איז לאדז!

„סעקסועלע היגיענע"

נור פאר דערוואקסענע!
רעוואלוציאנס-פילם, וואס בעריהרט דעם דערהויבענעם פּראבלעם, וועגען וועלכען יעדער איינציגער מוז וויסען.

לויט א פעראָרדנונג פון דער מאכט איז נישט דערלויבט צו דעמאנסטרירען דעם פילם פאר הערען און דאמען צוזאמען. די נעכסטע סעאנסען אויסשליסליך פאר הערען.
היינט פון 4 א זייגער נאכמיטאג ביז 8 אווענד נור פאר דאמען. צוליב דער גרויסער פרעקווענץ, נור נאך היינט!

PALACE

היינט און פאלגענדע טעג! אונזער רעקארד-שלאגער-פּראגראם! 2 שלאגערן אין איין פּראגראם!

1) Cohn i Kelly באנקראטירען
אונגעוועהנל. שאמפאנער-קאמעדיע מיט George Sidney אין הויפטראל

2) אלעס אויס ליבע
אויסגעצייכענטער פארס אין 8 אקטען. אין די הויפטראלען Reginald Denny i J. Robertson

אנהויב 4 א זייגער נאכמ. שבת און זונטאג 12 א זייגער בייטאג. אויף די ערשטע סעאנסען זענען אלע פּלעצער צו 50 גר.

קינא-טעאטער RAJ

5 באלוטער מארק 5

2-טע ביליגע וואך! 3 פּלאץ — 30 גר; 2 פּלאץ — 50 גר; 1 פּלאץ — 75 גר; 2-טע ביליגע וואך!

גרויסער דאפעל-פּראגראם: די בעריהמטע קינא-ארטיסטין COLLEEN MOORE אין דער הויפּטראלע פון פילם

1) דער ליבלינג פון דער הויפט-שטאט

2) הוראגאן פון געלעכטער! באמבעס פון געלעכטער! דער שלים-מזל ליבט זיך — אין דער הויפּט-ראלע — BUSTER KEATON

אויסערדעם: פילם-אקטואליטעטן. פערשטארקטער ארקעסטער

קינא-טעאטער „קאפּיטאל"

פראנציסקאנסקא 31

מעכטיגער מאנומענטאל מייסטערווערק, פּראדוקציע 1930

די גאס פון זינד

EMIL JANNINGS

אין דער הויפּטראלע דער געניאלער עקראן-טראגיקער i OLGA BAKŁANOWA

פערשטארקטער סימפאנישער ארקעסטער אונטער דער ליטונג פון ה' ריכטער.

קינא „ERA"

פריי-הער „פלארא" זאווישא 22 (בצלוט)

אנהויב פון די פארשטעלונגען 4.30 נאכמ. שבת און זונטאג 12.30 א זייגער בייטאג.
פערשטארקטער ארקעסטער.
דער זאל איז גוט בעהייצט.

היינט און פאלגענדע טעג! גרעסטער שלאגער פון א'צטיגען סעזאן!
3-טע הנחה-וואך! פּרייזען פון 40 גראשען ביז 70 גראשען

„אספאלט"

ס'ווערט דעמאנסטרירט דער לאנג-ערווארטעטער שלאגער
מעכטיגע דראמע פון מאדערנעם לעבן אין דער גרויסער שטאט

אויסערדעם: א פרעהליכער אמעריק. פארס. פערשטארקטער ארקעסטער. אויסערדעם: א פרעהליכער אמעריק. פארס.

קינא „סירענא"

KINO TEATR „SYRENA"
ŁÓDŹ ALEKSANDROWSKA 37 TEL. 49-48

24 אקטען! דאפּעלטער שלאגער-פּראגראם!! 24 אקטען!

דער ליבלינג פון דער גאנצער וועלט, דער אונפערגלייכליכער ספּארטסמען און אקראבאט EDDIE POLO אין פילם א. נאמען:

1) צי האט זיך עדדיע פּאלא פערשולדיגט

2) סענסאציאנעלער פילם א נאמען: „פירשט אדער קלאון" אין די הויפטראלען: Iwan Petrowicz i Marcella Albani

נעכסטער פּראגראם: ??? אנהויב 4, 6, 8 און 10 אוו.

אנאנסען פּרייזן

פאר'ן טעקסט—18 גר. פרייטאג און ערב יו"ט—24 גר. אין דער זייט 8 שפּאלטען
אין טעקסט—40 „ „ „ „ „ —60 „ „ 4 „
נאכ'ן טעקסט—12 „ „ „ „ „ —18 „ „ 8 „
פאר א מילימעטער-שורה: אויסער דער שטאט 50 פּראצ. טייערער. אויסל. 100 פּראצ. טייערער. מעלדונגען—10 גר. א ווארט

אבאנעמענטס-פּרייז:
אין לאדז — 5 זל. א חודש מיט אפּטראגען א היים; אויף דער פּראווינץ — 6 זל. א חודש; אין אויסלאנד — 8 זל.
פאר'ן אינהאלט און טערמינען פון די אנאנסען איז דער פערלאג נישט פאראנטווארטליך
די אדמיניסטראציע איז אפען בייטאג און ביינאכט.

Za Wydawnictwo „Najer Folksblat", spółdz. z odpowiedz. udziałami: Ch. J. Brzustowski i D. Zilberberg.
Czcionkami i druk. „Najer Folksblat", Piotrkowska 21.
Redaktor odpowiedzialny: Ch. Kaufman